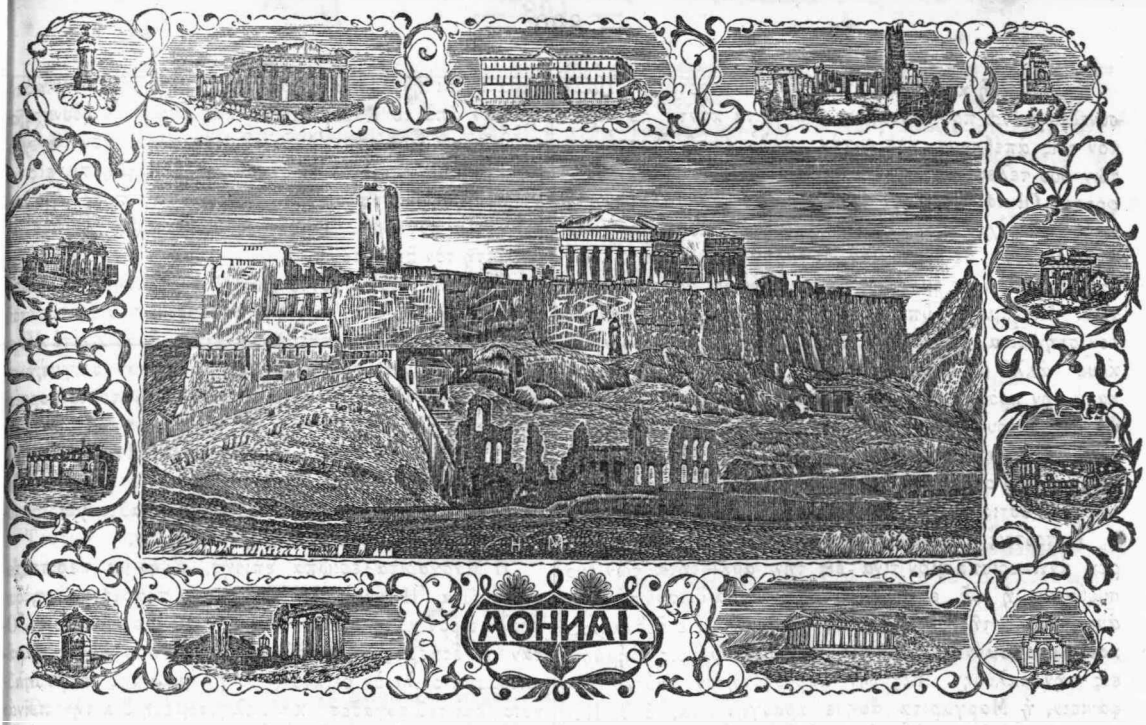

ΗΕΥΤΕΡΠΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάδ. 62. *Τόμος.* Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1850.

Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΙΓΛΙΑΝΟΥ

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Καριγλιάνου ἐσήμανεν ἤδη ἑσπερινόν· ὁ λαὸς συνήρχετο εἰς αὐτήν, αἱ δὲ θύραι τῶν καλυβῶν ἦσαν αὖθις κεκλεισμέναι. Κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, οἱ πατέρες, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὰς ἐργασίας των, ἐχόρευον τὰ τέκνα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γονάτων των, περιμένοντες τὸ δεῖπνον.

Ἐν μιᾷ τῶν μικροτέρων οἰκιῶν τοῦ χωρίου, νέος ἀνὴρ μετὰ νέας γυναικὸς, ἐκάθηντο ἔμπροσθεν τραπέζης, ἐφ' ἧς ἦτο τὸ δεῖπνον παρατεθειμένον, πλὴν δὲν ἔτρωγον, ἀλλὰ δάκρυα πολλὰ ἔρρεον εἰς τὰς παρειὰς τῆς νέας γυναικός.

— Μαργαρίτα, εἶπεν αἴφνης ὁ σύζυγος λαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἂν κλαίῃς οὕτω, πῶς θέλεις νὰ ἔχω ἐγὼ γενναιότητα;

— Ἀληθῶς, Πέτρε, οἱ δανεισταὶ δὲν τρέφονται μὲ δάκρυα.

— Μᾶς μένει ἀκόμη, γύναι, εἷς ὁλόκληρος μήν· τίς οἶδε! ἴσως παρουσιασθῶσι καλαὶ περιστάσεις. Ἰδοὺ αἱ ταραχαὶ τῆς Νεαπόλεως ἔπαυσαν· ὁ Μαζανιήλ ἐφονεύθη, οἱ ὀπαδοί του ἐτράπησαν εἰς φυγήν· τὸ ἐμπόριον θὰ ἀρχίσῃ ἴσως· ἡμεῖς δὲ δυνάμεθα νὰ πωλήσωμεν τὸ ἔριον τῶν προβάτων μας.

Ἡ Μαργαρίτα χαριέντως ἀνύψωσε τὴν κεφαλήν· ἰδοῦσα δὲ ὅτι ὁ σύζυγός της τὴν ἐθεώρει, καὶ ὑπομειδιάσασα ὀλίγον, τῷ ἀπεκρίθη.

— Ὁ θεὸς ἂς σὲ ἀκούσῃ, φίλε.

— Φέρε, ἀπεκριθη ἐκεῖνος συμπαθητικῇ τῇ φωνῇ, τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν ἰδικήν μου, Μαργαρίτα· ἔσο δὲ γυνὴ ἀληθὴς, χαρίεσσα καὶ καρτερόψυχος εἰς τὰς θλίψεις. Ὁ θεὸς εἶναι ἀγαθὸς πρὸς ἡμᾶς· διότι μέχρι τοῦδε μᾶς διεφύλαξεν ἀπὸ στερήσεις καὶ ἀσθένειαν. Φέρε ἐδῶ τὸ τέκνον μας.

Ἡ νέα γυνὴ ἐσηκώθη ζωηρῶς διέδη εἰς προσεχές τι δωμάτιον, καὶ ἐπανῆλθε σχεδὸν πάραυτα, κρατοῦσα εἰς τοὺς βραχίονας τριετὲς περίπου κοράσιον.

— Καθήσατε ἀμφότεροι πλησίον μου, εἶπεν ὁ Πέτρος· ὅταν σᾶς βλέπω, λαμβάνω θάρρος, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι σᾶς ἀγαπῶ πολὺ, διότι καὶ σεῖς πάσχετε. Ὅταν κοπιάζω, τὸ κάμνω διὰ νὰ ἦσθε σὺ καὶ τὸ τέκνον σου εὐτυχεῖς.

Ἡ Μαργαρίτα, κατανυχθεῖσα, ἐνηγκαλίσθη τὸν σύζυγόν της.

— Εἶσαι ἀγαθὸς ὡς ἅγιος, Πέτρε μου, τῷ εἶπε, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ὑπέφερον ἓξ μῆνας, διὰ νὰ ἐξαγοράσω μίαν τῶν ὀδυνηρῶν ὡρῶν σου.

Ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὰς στοργὰς τῆς οἰκογενείας, τὴν παρηγορίαν ὅλων τῶν συμφορῶν. Ἡ Μαργαρίτα καὶ ὁ Πέτρος ἦσαν πολὺ ὀλιγώτερον ἀξιολύπητοι, αἰσθανόμενοι πόσον πολύτιμος ἦτον ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον. Ψυχαὶ ἁπλαῖ καὶ ἀγαπώμεναι, εὐκόλως ἐπαρηγοροῦντο εἰς τὴν δυστυχίαν διὰ τῆς στοργῆς.

Καὶ ὅμως ἡ κατάστασίς των ἦτον οἰκτροτάτη. Ἦσαν συνεζευγμένοι πρὸ τεσσάρων ἐτῶν· τὰ πάντα τὸ πρῶτον τοῖς ἀπέβησαν κατ' εὐχήν, ἀλλ' ἐν τῷ διαστήματι τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν, παντοῖαι τοῖς συνέβησαν συμφοραί. Οἱ καρποὶ εἶχον ἀφανισθῆ ἀπὸ τὴν χάλαζαν· τὰ πρόβατα εἶχον ἐξολοθρευθῆ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν· διὰ περισσοτέραν δὲ δυστυχίαν, αἱ ταραχαὶ τῆς Νεαπόλεως ἐπελθοῦσαι τοὺς ἐμπόδισαν νὰ πωλήσωσι τοὺς καρπούς των. Πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἀπευθύνθησαν εἰς τοκιστήν τινα, ὅστις τοῖς ἐδάνεισε μὲ ὑπερμέτρους τόκους· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποδώσωσι τοὺς τόκους κατὰ τὴν προθεσμίαν, ἀνανέωσαν τὰ δάνειά των, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ χρέη των τοσοῦτον ηὐξήνθησαν, ὥστε καθ' ἣν στιγμὴν ἄρχεται ἡ διήγησις αὕτη, δὲν τοῖς ἔμεινε πλέον οὐδὲν μέσον διὰ νὰ ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τὸν ὄλεθρον ὅστις τοὺς ἐπαπειλεῖ.

Ἐν τούτοις ἡ παρουσία τῆς μικρᾶς των Λαύρας ἔφερεν ἀντιπερισπασμόν τινα εἰς τὴν ἀθλιότητα τῶν δύο συζύγων· ἡ νὺξ ἐπῆλθε καὶ ἤρχισαν νὰ δειπνῶσιν, ὅτε ἀνοιχθείσης τῆς θύρας, ξένος τις ἀτάκτως ἐνδεδυμένος, καὶ κεκονισμένος, εἰσῆλθε κατεσπευσμένοις βήμασιν εἰς τὴν καλύβην. Εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐμφάνισιν, ἡ Μαργαρίτα ἄφησε κραυγήν τινα, ὁ δὲ Πέτρος ἀνηγέρθη σχεδὸν ὡς ἐμβρόντητος.

— Τί θέλετε; εἶπεν ἀποτόμως εἰς τὸν ἄγνωστον.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐθεώρει πέριξ αὐτοῦ μὲ ὄμμα ὕποπτον. Τέλος ἐπροχώρησε πρὸς τὴν τράπεζαν, πλησίον τῆς ὁποίας ἐκάθηντο οἱ χωρικοὶ καὶ ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τὸ γλυκὺ πρόσωπον τῆς γυναικὸς καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ παιδίου.

— Εἶμαι φυγὰς ἀπὸ τὴν Νεάπολιν, εἶπε, καὶ ζητῶ ἄσυλον.

Ὁ Πέτρος ἀπεκαλύφθη, ἡ δὲ Μαργαρίτα ἠγέρθη μὲ φροντίδα πλήρη συμπαθείας καὶ σεβασμοῦ.

— Καλῶς ὥρισας, εἶπον ὁμοῦ πρὸς τὸν ξένον, δεικνύοντες αὐτῷ ἕδραν τινὰ πλησίον αὐτῶν.

Ὅλα ταῦτα ταχέως παρῆλθον καὶ μετὰ τοσαύτης ἀφελείας, ὡς νὰ συνέβαινον ταῦτα καθημερινῶς.

Δὲν ἦτο πρώτη φορά, τῷ ὄντι, καθ' ἣν ἡ καλύβη τοῦ Πέτρου ἐχρησίμευεν ὡς ἄσυλον τῶν φυγάδων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐρήμονον ὅλας τὰς πολιτείας τῆς Ἰταλίας· ἑκάστη μερὶς ἔχανεν ἢ ἀνελάμβανεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἰσχύν· τὰ δὲ ὄρη ἀεὶποτε ἦσαν πλήρη φυγάδων, φευγόντων τὴν προγραφὴν τοῦ νικητοῦ. Ξένοι εἰς τὰς ἔριδας ταύτας οἱ χωρικοὶ προσέφερον ἐναλλὰξ τὴν φιλοξενίαν εἰς τοὺς ἡττημένους τῆς χθὲς ἡμέρας καὶ τῆς ἐπαύριον. Δὲν ἠρώτων ὁποίας δοξασίας ὁ φυγὰς ὑπερασπίζετο, ἀλλὰ τοὺς κινδύνους οὓς εἶχεν ὑποστῆ· δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὸ ἐθνόσημόν του, ἀλλ' εἰς τὴν ὠχρότητα ἤτις ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐζωγραφίζετο ἐπὶ τοῦ μετώπου του.

Ἀφοῦ παρεσκεύασαν τράπεζαν διὰ τὸν ξένον, ἡ Μαργαρίτα ἔσπευσε νὰ τῷ ἑτοιμάσῃ κλίνην διὰ νὰ ἀναπαυθῇ. Ἐν ἐλλείψει δὲ τόπου εἰς τὴν καλύβην, ἐξέλεξαν κρύπτην τινὰ ὀλίγον ἐκφανῆ καὶ ἀσθενῶς φωτιζομένην· κρίνοντες δὲ περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ τόπου, ὡδήγησαν ἐκεῖ τὸν ἄγνωστον.

Ἐν τούτοις ἡ νὺξ αὕτη διὰ τὸν Πέτρον ὑπῆρξε πολὺ ἀνήσυχος· διότι ἐφοβεῖτο μήπως εἰδὼν τὸν φυγάδα εἰσελθόντα εἰς τὴν καλύβην του καὶ κρυφθέντα ἐν αὐτῇ. Δύναταί τις νὰ κρίνῃ λοιπὸν περὶ τοῦ τρόμου του ὅτε τὴν ἐπαύριον ἐξελθὼν τῆς οἰκίας του πολλὰ πρωΐ, εἶδε στρατιώτας φθάσαντας τὴν νύκτα, καὶ πληροῦντας τὸ χωρίον. Ὁ Πέτρος ἔτρεξε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ξένον συμβουλεύων αὐτῷ νὰ ἀποφύγῃ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ προδώσῃ τὴν παρουσίαν του. Προσέθεσεν ἀκόμη ὅτι οἱ στρατιῶται ἤθελον ἀναμφιβόλως ἀναχωρήσει τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπὸ τὸ Καριγλιάνον, καὶ ὅτι τότε ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ διαφύγῃ. Ἀλλ' οἱ στρατιῶται δὲν ἀνεχώρησαν· ὅθεν παραυτὰ ἐννόησεν ὅτι ἐπεμφθῆσαν εἰς τὸ χωρίον ὡς κατασκοπικὸν ἀπόσπασμα πρὸς ἀναχαίτισιν τῶν φυγάδων. Ὁ Πέτρος ὑπεχρεώθη λοιπὸν νὰ φυλάττῃ τὸν ξένον του.

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο χωρὶς νὰ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις τῶν δύο συζύγων. Ἡ παρουσία τοῦ ξένου τοῖς ἐπροξένει ἐπαύξησιν ἐξόδων, ἡ ὁποία ἐτάρασσε τὸν ὄλεθρόν των. Ἐν τούτοις ὁ Πέτρος οὐδὲ μιαν στιγμὴν ἐσκέφθη πῶς νὰ ἀπολλαχθῇ ἀπὸ τὸ νέον τοῦτο φορτίον ὑποχρεῶν τὸν φυγάδα νὰ φύγῃ τῆς οἰκίας του· ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ἦτον προωρισμένος εἰς βέβαιον θάνατον. Ἂν δὲ καὶ ἦτον ἐπαχθὴς πρὸς αὐτὸν ὁ ξένος, ὃν ὁ θεὸς τῷ ἔπεμψε, τὸν ἐφύλαξε μ' ὅλα ταῦτα χωρὶς οὐδὲ νὰ γογγύσῃ, οὐδὲ νὰ κάμῃ τι φανερόν.

Ἡ Μαργαρίτα ἐσιώπα ἐπίσης, πλὴν μὲ περισσότερον ἀγῶνα. Ἡ ψυχή της ὀλιγώτερον πεπαιδευμένη, δυσκολώτερον κατελάμβανε τὰς γενναίας ἀφοσιώσεις. Ὅταν τὸ ἑσπέρας συνηθροίζοντο εἰς τὸ παρ' αὐτῆς παρασκευασμένον λιτὸν δεῖπνον, τὸ βλέμμα της ἐπροσηλόνετο ἐπὶ τοῦ φυγάδος· καταπλησσομένη διὰ τὴν πεῖνάν του ἠρίθμει μίαν πρὸς μίαν τὰς ἐνθέσεις του, καὶ ἠσθάνετο ὑπόκουφον ἀλαζονίαν διὰ τὴν φιλοξενίαν, ἣν τῷ εἶχε δώσει. Ἀλλ' ἂν τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ ὀφθαλμοί της συνηπαντῶντο μὲ τοὺς τοῦ Πέτρου, ἐχαμήλωνε τὴν κεφαλὴν ἐρυθριῶσα, διότι ἠσχύνετο διὰ τὸν ἐγωισμόν, ὅστις εἶχε διαπεράσει τὴν ψυχήν της.

Ὁ δὲ φυγὰς οὗτος ἦτον ἄνθρωπος σκυθρωπός, ὀλίγα λαλῶν, καὶ ἐφαίνετο ἀσχολούμενος εἰς πράγματα ἀνώτερα τῆς ζωῆς τῶν κοινῶν ἀνθρώπων· ἡ εὐγνωμοσύνη του δὲν ἐξεφράζετό ποτε εἰμὴ διὰ χειρονομίας ἢ βλέμματος. Συχνάκις, κεκλιμένος ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ διὰ τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν στηρίζων τὸ μέτωπον, διέγραφεν ἔμπροσθέν του διὰ τοῦ δακτύλου ἀφανεῖς εἰκόνας, ὧν ἐφαίνετο ζητῶν τὰς μορφὰς καὶ τὴν θέσιν. Ἡ ὀνειροπόλησίς του ὅμως δὲν περιεῖχε τι ἀνήσυχον, τοὐναντίον ἦτον εὐγενής, γαλήνιος καὶ διαγελαστική. Ἐχαίρετο βλέπων ὅτι τὸ παρελθόν, προξενήσαν ἐπὶ τοῦ νέου ἀκόμη μετώπου του πλατείας ῥυτίδας, δὲν τῷ εἶχεν ἀφήσει ποσῶς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεως· καὶ ὅπ ἂν τὰ χείλη του ἔμενον κεκλεισμένα, τοῦτο δὲν προήρχετο ἀπὸ κρυψίνοιαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἔκλειεν εἰς τὴν καρδίαν του πολλὰ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀδυνατεῖ ὁ λόγος νὰ ἐκφράσῃ.

Ἀφοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν ὁ φυγὰς διέτριβεν εἰς τὸ καταφύγιόν του, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἐξήρχετο πρὸς τὸ ἑσπέρας διὰ νὰ συγγευθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας. Ἡμέραν τινα, καθ' ἣν ἅπαντες εὑρίσκοντο εἰς τὴν τράπεζαν, ἤκουσαν τὴν θύραν κρουομένην. Ὁ Πέτρος ἔσπευσε νὰ παρατηρήσῃ διὰ φεγγίτου τινος κειμένου ἄνωθεν τῆς φλοιᾶς.

— Ὁ Πεδρίλλος εἶνε! ἔκραξεν, ἐπανελθών. Γρήγορα, κύριε, ἐπιστρέψατε εἰς τὸ καταφύγιόν σας! ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι φιλάργυρος καὶ μοχθηρός· ἂν σᾶς ἴδῃ, τὸ πᾶν ἀπόλλυται·

Ὁ ξένος ἔφυγεν ἡ δὲ Μαργαρίτα τρέμουσα, ὑπῆγε νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν εἰς τὸν Πεδρίλλον, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ κτυπᾷ.

— Νομίζω ὅτι δὲν θέλετε νὰ μὲ δεχθῆτε, εἶπεν ὁ γέρων τοκογλύφος, εἰσελθὼν καὶ ῥίψας περὶ ἑαυτὸν βλέμμα ἐταστικόν.

— Διατί; κύριε Πεδρίλλε.

— Τὸ διατί ἠξεύρετε ἴσως κάλλιον ἐμοῦ, Πέτρε.

Ἤκουον ἔξωθεν ψιθυρισμοὺς ἐδῶ· ἤθελέ τις εἴπει ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλος τις μεθ' ὑμῶν.

— Βλέπετε, τῷ ὄντι ὅτι δὲν εἶμαι μόνος, ἀπεκρίθη ὁ χωρικὸς δεικνύων τὴν γυναῖκά του καὶ τὸ τέκνον του.

Ὁ Πεδρίλλος ἐθεώρει πάντοτε μὲ ὕποπτον περιέργειαν.

— Ἔρχομαι, εἶπε τέλος, διὰ νὰ μάθω ἂν ἦσθε εἰς κατάστασιν νὰ μοὶ πληρώσητε ὅ,τι μοὶ χρεωστεῖτε.

Ἡ Μαργαρίτα κατέστη κάτωχρος καὶ ἔσφιγξε τὸ παιδίον της εἰς τοὺς βραχίονάς της.

— Δὲν δύναμαι, τῇ ἀληθείᾳ, εἶπεν ὁ Πέτρος μὲ φωνὴν χαμηλὴν καὶ λυπηράν.

Τότε, τέκνα μου, ἡ οἰκία σας καὶ τὰ σκεύη σας θέλουσιν ἀποκριθῇ ἀνθ' ὑμῶν διότι οὐδόλως ἐπιθυμῶ νὰ χάσω τὰ χρήματά μου.

Τούτων οὕτως λαλούντων, ὁ Πεδρίλλος ἐπροχώρησε εἰς τὴν ἑστίαν καὶ εὑρέθη ἀντικρὺ τῆς τραπέζης, ἣν ὁ πρόσφυξ πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀφήσει.

— Μὰ τὸν Θεόν, εἶπεν αἴφνης, μοὶ φαίνεται Πέτρε, ὅτι ἠδύνασθε νὰ πληρώσητε τὰ χρέη σας, ἂν δὲν ἀγοράζετε τοιούτους κεκρυφάλους.

Οὕτω λαλῶν, ἐδείκνυε τὸν ἐξ ἐπικρόκου πῖλον, ὃν εἶχεν λησμονήσει ὁ ξένος ἀποσυρθείς. Ἡ Μαργαρίτα ἄφησε κραυγήν τινα· ὁ δὲ Πέτρος τεθορυβημένος ἐσιώπα.

— Τρεῖς παροψίδες, τρεῖς καθέδραι, εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ ὁ Πεδρίλλος.

Μετέπειτα στραφεὶς πρὸς τὸν νέον χωρικόν:

— Εἶναι φανερὸν ὅτι διέκοψα τὴν συντροφίαν σας, τέκνα μου, εἶπε σιλλαίνων.

Ἐκάθησεν ἔπειτα καὶ ὡμίλησε περὶ ἄλλων πραγμάτων· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ, λαβὼν κατὰ μέρος τὸν Πέτρον τῷ εἶπε:

— Θέλω σᾶς δώσει ἀκόμη ἀναβολὴν τινα· ἀλλ' ἡ ἀφροσύνη σας ῥιψοκινδυνεύει τὰ συμφέροντά μου. Δέχεσθε φυγάδας· ἂν ἐγνώριζέ τις τοῦτο ἠθέλετε καταδικασθῆ εἰς εἱρκτήν, ἡ δὲ περιουσία σας ἤθελε δημευθῆ. Δὲν θέλω νὰ τρεξω τὰς περιπετείας ταύτας· προσπαθήσατε λοιπὸν νὰ μὲ πληρώσητε ἐν διαστήματι ὀκτὼ ἡμερῶν, ὡς ὑπεσχέθητε· ἄλλως θὰ σᾶς πωλήσω ὅλα σας τὰ ὑπάρχοντα.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Πεδρίλλος ἀπεσύρθη ἀφήσας τὸν Πέτρον καὶ τὴν σύζυγόν του εἰς ἀμηχανίαν. Ἐν τούτοις ὁ χωρικὸς ἔλαβε τὴν στιγμὴν ταύτην θάρρος.

— Δὲν θὰ μείς καταμηνύσῃ, εἶπε· διότι ἂν ἐδημεύετο ἡ οἰκία μας, αὐτὸς ἤθελε χάσει καὶ τὸ ἀργύριόν του· δὲν τρέχομεν λοιπὸν κίνδυνον ἀπὸ τοῦτον. Ὡς πρὸς τὴν πώλησιν δὲ ὅλων τῶν ὑπαρχόντων, πρὸ πολλοῦ ἐπαπειλούμεθα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ ἐσυνειθίσαμεν εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην. Τὸ πτηνὸν τοῦ οὐρανοῦ εὑρίσκει ῥύλλωμα διὰ νὰ σκεπασθῇ· ὁ δὲ Θεὸς θέλει εἴσθαι ἐπίσης ἀγαθὸς δι' ἡμᾶς ὡς καὶ διὰ τὸ πτηνόν.

Ἐν τούτοις αἱ ὀκτὼ ἡμέραι παρήρχοντο μετὰ σκληρᾶς ἀδημονίας διὰ τὸν Πέτρον καὶ τὴν σύζυγόν του. Χωρὶς νὰ δυνηθῶσι διά τινος μέσου νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἐπαπειλοῦσαν αὐτοὺς συμφοράν, δὲν ἐσώζοντο ἀλλως εἰμὴ διὰ τῶν θαυμάτων ἐκείνων, δι' ὧν ἐλπίζει τις πάντοτε, ἀλλ' ἐφ' ὧν δὲν βασίζεται ὁ ὀρθὸς λόγος. Ἕκαστος αὐτῶν ἐπροσπάθει νὰ κρύψῃ τὰς ἀγωνίας του, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν ἕτερον· ἕκαστος ἐπροσπάθει νὰ εὑρίσκῃ ὁμιλίας καὶ νὰ γελᾷ, ἀλλ' αἱ ὁμιλίαι ἦσαν ἄτακτοι, τὰ μειδιάματα ἦσαν σπασμωδικά· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιπλάστου ταύτης ἡσυχίας, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ταρασσομένους ὑπὸ πικρᾶς λύπης,

Ὁ φυγὰς ἠγνόει τὰ διατρέξαντα· ὁ Πέτρος δὲν ἤθελε νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς δυστυχίας του καὶ τὴν νέαν ταύτην ἀνησυχίαν.

— Τάχιστα θέλομεν τῷ ἀναγγείλει ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ τῷ δώσωμεν ἄσυλον, εἶπε τῇ Μαργαρίτᾳ· ἂς περιμείνωμεν τὴν τελευταίαν στιγμήν.

Ἐν τούτοις ὁ Πεδρίλλος πολλάκις ἐπεσκέπτετο τὸν Πέτρον λόγῳ μὲν νὰ μάθῃ ἂν ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ τὸν πληρώσῃ ἀληθῶς δὲ διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὰ κατ' αὐτόν. Ἐσπέραν τινὰ ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταλάβῃ τὸν ξένον καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο τοῦ καταφυγίου του· ἀλλ' ἐπροσποιήθη ὅτι δὲν εἶδε τίποτε.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε δυστύχημά τι ἐπῆλθεν εἰς τὴν δυστυχῆ οἰκογένειαν τοῦ Καριγλιάνου· τὸ κοράσιον των ἠσθένησεν· ὁ Πέτρος καὶ ἡ Μαργαρίτα εἶχον ἀναθέσει ἐπὶ τοῦ μόνου τούτου τέκνου των ὅλας αὐτῶν τὰς ἐλπίδας· αὐτὸ συγχρόνως ἦτον ὁ θησαυρὸς καὶ ἡ παρηγορία των Τὸ ἀσθενὲς πλάσμα, γεννηθὲν ἓν ἔτος μετὰ τὸ συνοικέσιόν των, καὶ συμμεθέξαν εἰς τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας των, ἦτο τὸ παρελθὸν αὐτῶν καὶ τὸ μέλλον· ἠγαπῶντο ἕνεκα τοῦ παιδίου τούτου, ὅπερ ἐφαίνετο ἑνῶνον ἀμφοτέρων τὴν ὕπαρξιν. Ἂς φανταστῇ ἕκαστος τὴν λύπην των, βλεπόντων αὐτὸ εἰς κίνδυνον ν' ἀποθάνῃ! πᾶσα ἄλλη ἀνησυχία ἐξηφανίσθη ἔμπροσθεν ταύτης. Καὶ ἐν διαστήματι δύο νυκτῶν, νυκτῶν ἀπελπισίας καὶ δακρύων, οὐδ' ἅπαξ κἂν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ἡ ἰδέα τῆς καταστροφῆς των. Ἀ! πόσον ἠδιαφόρουν διὰ τὴν πενίαν καὶ ταπεινωσιν, ἂν ἔζῃ τὸ τέκνον των· ἡ ἐργασία ἢ οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἐπαναγάγωσι τὰ ἀπολεσθέντα ἀγαθά, ἀλλ' ἓν τέκνον μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ δώσῃ.

Ἡ Μαργαρίτα ἐπὶ δύο νύκτας προσηύχετο πλησίον τῆς κοιτίδος τῆς θυγατρός της, λέγουσα, ὡς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἐλαιῶν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. Τέλος ἡ δέησίς της εἰσηκούσθη καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἡ ἀσθενὴς ἐβελτιώθη. Ὦ! τίς δὲν ἠσθάνθη χαρὰν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην θεραπείαν, μέθην, ἥτις πλημμυρεῖ τὴν ψυχὴν διὰ τὸ διαφυγὸν τὸν θάνατον ἀγαπητὸν ὄν! Οὐδέποτε ἴσως εὐτυχία τόσον μεγάλη ἐπλήρωσε τὰς καρδίας τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Μαργαρίτας. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς ἐπανῆλθον ἡ πρόνοια καὶ ἡ ἀνησυχία τοῦ πνεύματος. Παραμονὴ ἦτο τῆς ὑπὸ τοῦ Πεδρίλλου τεταγμένης ὀλεθρίας ἡμέρας πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους ἢ πρὸς πώλησιν τῆς οἰκίας του. Ὁ Πέτρος ἐννόησεν ὅτι καιρὸς ἦτον ἤδη νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν φυγάδα περὶ τοῦ ὅ,τι εἶχε συμβῆ. Μετ' εὐγενοῦς ἁπλότητος ἔπραξε τοῦτο. Ὁ ξένος τὸν ἤκουε χωρὶς οὐδὲν νὰ εἴπῃ ἀλλ' ὅταν ὁ χωρικὸς ἀνύψωσε τὴν κεφαλήν, παρετήρησεν ὅτι δάκρυα ἔῤῥεον ἀπὸ τὰς γραμμώδεις παρειάς του. Ἀπεμακρύνθη καταπληγμένος. Ὁ φυγὰς τῷ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα.

— Εἶμαι πτωχὸς ὡς σύ, τῷ εἶπε, καὶ δὲν δύναμαι νὰ σὲ σώσω.

— Μὴ φροντίζετε δι' ἡμᾶς, κύριε, ὁ κόπος μας ἐξαρκεῖ διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν· ἄλλως τε, δὲν πρέπει ἕκαστος νὰ ἔχῃ τὰ δεινά του ἐδῶ κάτω;

— Ἔχεις δίκαιον· ἀλλ' εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἦναι ἐπιεικὲς πρὸς σέ· θ' ἀναχωρήσω τὴν νύκτα ταύτην.

Ἦλθεν ἡ ἑσπέρα· ὁ Πέτρος ὑπῆγε νὰ κλείσῃ τὴν θύραν του, ὅταν ὁ Πεδρίλλος ἐπαρουσιάσθη.

— Ἐ καλῶς! εἶπε· πρέπει αὔριον νὰ μὲ πληρώσῃς, ἔκαμες τὰς σκέψεις σου;

— Πλέον παρ' ὅτι ἤθελον, ἐμουρμούρισεν ὁ χωρικός.

— Καὶ τί ἀπεφάσισες;

— Νὰ ὑποφέρω ὅλας τὰς συνεπείας τῆς δυστυχίας μου.

— Τουτέστι δὲν δύνασαι νὰ μ' εὐχαριστήσῃς.

— Μάλιστα.

Ὁ τοκογλύφος ἐσιώπησε μίαν στιγμὴν· καὶ παρετήρησε πέριξ αὐτοῦ διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι οὐδεὶς τὸν ἤκουε· πλησιάσας δὲ ἔμπροσθεν τοῦ Πέτρου.

— Τί ἤθελες εἴπει, ὑπέλαβε μὲ ἀσθενῆ φωνὴν, ὅταν σοὶ εὕρω μέσον ν' ἀπεράσῃς τὸν καιρόν σου καὶ νὰ μοὶ πληρώσῃς ἓν μέρος χωρὶς νὰ πωλήσῃς τὴν οἰκίαν σου;

— Παναγία μου! εἶναι τοῦτο δυνατόν; ἀνέκραξεν ὁ Πέτρος ὀπισθοδρομῶν.

— Ἄκουσον, προσέθεσεν ὁ Πεδρίλλος ταχέως, ἐδῶ κρύπτεις ἄνθρωπόν τινα — Ὦ! μὴ ἀρνῆσαι τοῦτο, εἶμαι βέβαιος. — Ὑπεσχέθησαν εἴκοσι δουκάτα εἰς ὅποιον ἤθελε παραδώσει ἕνα φυγάδα· ὕπαγε νὰ δηλοποιήσῃς τὸν ἰδικόν σου εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ Καριγλιάνου, καὶ θέλεις λάβει τὰ συμφωνηθέντα χρήματα.

— Ὦ Θεέ μου τί μοὶ προτείνεις; εἶπεν ὁ Πέτρος ὀπισθοδρομῶν.

— Μέσον ἁπλοῦν καὶ εὔκολον δι' οὗ νὰ βραδύνῃς τὸν ὄλεθρόν σου, καὶ ν' ἀπαλλαχθῇς ἴσως ἀπὸ δίκας.

— Αἰσχρὰν προδοσίαν; Περδρίλλε!

— Προδοσίαν, προδοσίαν .... Δὲν χρονοτριβῶ ποσῶς μὲ τοὺς λόγους, καταλαμβάνεις. Ἀφοῦ ὁ διοικητὴς διατάσσει νὰ δηλοποιοῦμεν τοὺς φυγάδας, διατὶ σὺ θέλεις νὰ φαίνεσαι τιμιώτερος τοῦ διοικητοῦ.

— Ἀρκεῖ, ἀρκεῖ, Πεδρίλλε.

— Ἄλλως σκέφθητι καλῶς, ὅτι ἂν ἀποποιηθῇς τοῦτο ἐχάθης· οὔριον πωλῶ πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, καὶ δὲν θέλει σοὶ μείνει οὐδὲ κοιτὶς διὰ τὸ ἀσθενὲς τέκνον σου.

— Ἔξω ἀπ' ἐδῶ, Σατανᾶ! ἀνέκραξεν ὁ Πέτρος ὠθῶν τὸν τοκογλύφον· ἔξω ἀπ' ἐδώ! ἐλπίζεις νὰ μὲ πειράζῃς λέγων περὶ τοῦ τέκνου μου, ἀλλὰ δὲν θέλω πλέον νὰ σὲ ἀκούσω ...

— Χάσου λοιπὸν, ἀνόητε ἐμουρμούρισεν ὁ Περδρίλλος ἀναχωρῶν.

Ἀλλ' ἀφοῦ ἔκαμε βήματά τινα, ἐπανῆλθε πάλιν.

— Σκέφθητι καλῶς, Πέτρε, εἶπεν· ὅ,τι σοὶ εἶπον εἶναι συμφέρον σου· λυποῦμαι πολὺ διότι σκέπτομαι περὶ τῆς καταστάσεως εἰς ἣν θὰ εὑρεθῇς.

— Ἄκουσον, ἐπρόσθεσε μὲ χαμηλότερον τόνον· ἂν δυσαρεστεῖσαι σὺ αὐτὸς νὰ καταμηνύσῃς τὸν φυγάδα, δίωξέ τον ἀπ' ἐδώ· ἐγὼ τὸν παραδίδω καὶ διαμοιραζόμεθα τὰ εἴκοσι δουκάτα.

Ὁ Πέτρος ὤθησε τὸν Πεδρίλλον χωρὶς νὰ τῷ ἀποκριθῇ καὶ ἔκλεισε βιαίως τὴν θύραν.

Ὅ,τι τῷ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τὸν ἔρριψεν εἰς παράδοξον σύγχυσιν. Δὲν εἶχεν οὐδὲ στιγμὴν διστάσει ὅπως πράξῃ τὸ καθῆκόν του· ἀλλ' ὁ συλλογισμὸς ὅτι αὔριον ἡ γυνή του καὶ ἡ ἔτι ἀσθενὴς θυγάτηρ του ἤθελον εἶσθαι χωρὶς ἄσυλον, τὸν κατεδίδρωσκεν.

Ἐν τούτοις ἠθέλησε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ξένον περὶ ὅτων ἔμελλον νὰ συμβῶσι, ὄχι διότι ἐφοβεῖτο τὰς καταμηνύσεις τοῦ Περδριλλου, ὅστις ἂν ἐπρόδιδε τὸ καταφύγιον τοῦ φυγάδος ἤθελεν ἰδεῖ καὶ τὴν εἰς αὐτὸν σχεδὸν ἀνήκουσαν οἰκίαν δημευομένην, ἀλλὰ διότι ὁ γέρων τοκογλύφος ἠδύνατο νὰ κατασκοπεύσῃ τὴν φυγὴν τοῦ ξένου, καὶ νὰ καταστεθῇ ὁ αἴτιος τῆς καταστροφῆς του. Ὁ Πέτρος ἔτρεξεν εἰς τὸ μέρος ἔνθα οὗτος ἦτο κεκρυμμένος καὶ τὸν ἐκάλεσε χωρὶς νὰ λάβῃ ἀπάντησιν. Περιεργος, ὤθησε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθε· δὲν ἦτο κανείς· ἀλλ' ὁ φεγγίτης ἦτον ἀνεῳγμένος καὶ ὁ ξένος εἶχε φύγει.

Ἠθέλησε ν' ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ ἐδυνηροὺς χαιρετισμοὺς καὶ νὰ μ' ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ διακινδυνεύσω ἐδηγῶν αὐτὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως, διενοήθη ὁ Πέτρος! Γενναῖε ἄνερ! ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐδηγήσῃ.

Ἔδραμεν ἔπειτα νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὴν Μαργαρίταν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ξένου των.

Ἡ νὺξ παρήρχετο ἐδυνηρῶς, καὶ ἠγέρθησαν τὴν ἀνατολὴν τῆς ἡμέρας. Ὁ Πεδρίλλος ἔφθασε πάραυτα μὲ τοὺς δικαστικοὺς ὑπαλλήλους, οἵτινες ἐχρεώστουν νὰ τὸν συνδιάμωσιν.

— Ἡ νὺξ, σᾶς ἔκαμε σοφωτέρους; εἶπεν χαμηλᾶ εἰς τὸν Πέτρον· βλέπετε ἤδη ὅτι ἤθελεν εἶσθαι καλὸν ἂν εἴχατε εἴκοσι δουκάτα;

— Ὁ ἄνθρωπος, ὃν θέλεις νὰ παραδώσῃς εἶναι μακρὰν καὶ εἰς ἀσφάλειαν, εἶπεν μετὰ καταφρονήσεως ὁ χωρικός.

— Τοῦτο θέλω νὰ μάθω· διότι, ἐὰν ἡ οἰκία σου δὲν περιέχει πλέον τί ὕποπτον δύναμαι νὰ ἐμβάσω τοὺς δικαστάς.

Τῷ ὄντι οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Πεδρίλλου εἰσῆλθον πάραυτα εἰς τὴν οἰκίαν. Προσεκάλεσαν δὲ τὸν Πέτρον ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου νὰ πληρώσῃ τὰ δανεισθέντα αὐτῷ χρήματα ἢ νὰ παραχωρήσῃ πᾶν ὅ,τι εἶχε . . .

— Δὲν σοὶ ἀνήκει τιποτε, εἶπεν ἀγροίκως ὁ νομικός· ὕπαγε.

Ὁ Πέτρος ἔρριψε πέριξ αὐτοῦ ἐκστατικὸν βλέμμα. Τὴν οἰκίαν ταύτην, ἣν εἶχε κληρονομήσει παρὰ τοῦ πατρός, ἐν ᾗ εἶχεν αὐξηνθῇ, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ του ἀπέθανεν, ἐν ᾗ εἶχεν ὁδηγήσει τὴν νέαν σύζυγόν του τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου του, ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψῃ. Οὐδὲν πλέον δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ τῆς οἰκίας ὅπου ἄφινεν ὅλας τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἀναμνήσεις του! . . Ὁ Πέτρος ἀπολωλὼς, ἤνοιξε τοὺς βραχίονάς του ὡς ἂν ἤθελεν νὰ ἐναγκαλισθῇ τοὺς τοίχους καὶ πᾶν ὅ,τι ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ κλείων αὐτοὺς, ἀπήντησεν τὴν κρατοῦσαν τὸ τέκνον της Μαργαρίταν.

— Ἔλθετε! ἀνέκραξε· ἔλθετε μόνοι καὶ ἀληθεῖς θησαυροί μου· ἀφ' οὗ σᾶς ἔχω οὐδὲν ἔχασα.

Καὶ ἐξῆλθε πιέζων αὐτοὺς εἰς τὸ στῆθός του.

Ἐν τούτοις ὁ ἀγὼν ἦτο μέγας· βήματά τινα μακρὰν τῆς φλιᾶς ἐσταμάτησε· ἔπεσεν ἐπὶ λόφου τινος πλήρους χλόης, καὶ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν οἰκίαν του. Ἡ Μαργαρίτα ἐκάθησε σιωπηλῶς παρὰ τοὺς πόδας του, φυλάττουσα τὴν ἄφωνον ἐκείνην καρτερίαν, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς γυναῖκας, ὅταν εὑρίσκονται εἰς ἀθεραπεύτους συμφοράς. Ὦ! τίς δύναται νὰ ἐκφράσῃ τί ἠσθάνθη τότε ὁ Πέτρος; Μέχρι τοῦδε ἡ ζωή του ἦτον ἁγνὴ πάσης κακῆς πράξεως. οὐδέποτε ἡ διαβολὴ ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐγγίξῃ, καὶ μ' ὅλον τοῦτο τὸ πᾶν ἐστράφη κατ' αὐτοῦ· ἡ τύχη εἶχε καταστήσει ἐπαίτην ἄνθρωπον φιλόπονον, φιλάγαθον καὶ γενναῖον καὶ εἶχε διὰ τῶν κτημάτων τούτου πλουτίσει ἄνθρωπον χαῦνον καὶ παρὰ πάντων καταφρονούμενον. Διατί λοιπὸν εἰς τὸν κόσμον ἡ ἀρετὴ αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτε, οἱ δὲ ἀγαθοὶ εἶναι τῶν φαύλων λεία; Αἴ! ἐποῖαι ἀμφιβολίαι ἔπρεπε νὰ ταράξωσι πνεῦμα ἁπλοϊκόν· εἰς τὴν θέαν τοιούτων ἀνομιῶν! πῶς αἱ ἐσταυρωμέναι χεῖρές των ἔπρεπε νὰ ὑψωθῶσι πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἱκευτεύσωσι τὸν Θεόν! Φεῦ! τὸ πρῶτον καὶ ἐπικινδυνώτατον φάρμακον τῆς δυστυχίας εἶναι ἡ ἀμφιβολία. . . . Ἀλλὰ μετὰ τὸν πρῶτον τοῦτον κλονισμὸν αἱ ἀγαθοεργαὶ ψυχαὶ θέλουσιν ἐπαναλάβει τὰς στάσεις των· καὶ ἐννοεῖται βέβαια ὅτι ἡ εὐψυχία δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ μίαν στερεὰν βάσιν, τὴν ὑπομονήν.

Ὁ Πέτρος ἔβλεπε μετακομιζόμενα ἐκ τῆς οἰκίας του σκεύη ἀνακαλοῦντα αὐτῷ ἕξιν τινὰ ἢ στοργήν· τὸ βάθρον δηλονότι τῷ ἀνεκάλει ἡμέρας καθ' ἃς ἐκάθητο μετὰ τῆς Μαργαρίτας καὶ τῆς ἐπὶ τῶν γονάτων του θυγατρός του· ἡ κλίνη, τὸν ἐπ' αὐτῆς θάνατον τῆς μητρός του· τὸ κάτοπτρον τὴν τῆς γυναικός του χρῆσιν ὅτε ἦτο ἀνύπανδρος. Τὰ πάντα ἐσωρεύοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἤδη ἡ πώλησις ἤρχετο. Ἤδη οἱ ἀκόρεστοι γείτονες, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν καταστροφήν του, ἠγόραζον εἰς μικρὰν τιμὴν τὰς ἀναμνήσεις ταύτας καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἔφερε ταῦτα ὡς ῥάκος τοῦ βίου του· ἀλλ' αἴφνης ὁ πλειστηριασμὸς ἐτελείωσε. Κίνησις τις εἰς τὸ πλῆθος πλησιάζουσα εἰς τὴν τῆς οἰκίας θύραν συνέβη καὶ ἕκαστος τῶν παρόντων ἐξέταζεν ἂν συνέβη τι ἔκτακτον. Δύω χωρικοὶ ὡδευσαν ταχέως πλησίον τοῦ Πέτρου.

— Ὁ Πεδρίλλος διέταξε νὰ εἰδοποιήσω τὸν κόμητα Κορσῖνον, εἶπεν ὁ εἷς αὐτῶν.

— Τί ἀπεφασίσθη λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ Πέτρος.

Ἀλλ' οἱ χωρικοὶ ἦσαν ἤδη μακρὰν καὶ δὲν τὸν ἤκουσαν.

Διστάσας ἐπί τινα χρόνον, ὁ χωρικὸς ὑψώθη καὶ ὡδευσε πρὸς τὴν πληθύν. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἔφθανεν ὁ κόμης Κορσίνος· ὁ Πέτρος εἰσῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν.

— Ἔλθετε, κύριε κόμη! ἀνέκραξεν ὁ Πεδρίλλος, ἀνεκαλύψαμεν εἰκόνας ἐκτάκτους, τὰς ὁποίας θέλομεν νὰ σᾶς δειξωμεν πρὶν τὰς ἐγγίξωμεν.

Τὸν ὡδήγησαν εἰς τὸν σκοτεινὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκρύφθη ὁ φυγὰς, ὁ δὲ Πέτρος τοὺς ἠκολούθησε. Τότε εἰς τὴν λάμψιν τῶν ἀναμμένων καὶ δᾳδων, ζωηρὸν εἰς τὸ στενὸν τοῦτο καταφύγιον διαχυνουσῶν πῦρ ὁ χωρικὸς παρετήρησε πρώτην φορὰν μεγάλας εἰκόνας καλυπτούσας τοὺς τοίχους καὶ τὰ διατειχίσματα. Αἱ πλεῖσται τούτων ἦσαν ἀπειροκάλως διαγεγραμμέναι· ἀλλὰ τοιαύτη τόλμη εἰς τὰ διαγράμματα ὑπῆρχε, καὶ τοσαύτη ὑπερηφάνεια καὶ δύναμις εἰς τὰς θέσεις, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν ἀναγνωρισθῇ τὸ ἔργον ἑνὸς διδασκάλου. Ὁ κόμης ἐστάθη μετ' ἐκστάσεως ἔμπροσθεν τῆς θαυμασίας ταύτης ἐργασίας· ἦτον δὲ ἐμπειροπράγμων καὶ κατηνάλωσε μέγα μέρος τῆς ἀναριθμήτου περιουσίας του διὰ νὰ συστήσῃ στοὰν πινάκων λογιζομένην ὡς μίαν τῶν πλουσιωτέρων τῆς Ἰταλίας.

— Πέτρε, εἶπεν ἰδὼν πλησίον αὐτοῦ τὸν χωρικὸν, ὅστις ἐθεώρει μετ' ἐκπλήξεως τὰ καλύπτοντα τὰ τείχη σχεδιάσματα, ἀπὸ πότε ἔχεις ταῦτα;

— Τῇ ἀληθείᾳ ἀγνοῶ, κύριε κόμη· διότι πρώτην ἤδη φορὰν ὡς καὶ ὑμεῖς βλέπω τὰς ζωγραφίας ταύτας.

Ὁ κόμης ἐθεώρησεν αὖθις μετὰ προσοχῆς τὰς θαυμασίας ταύτας γραφὰς καὶ ἀνέκραξε.

— Μὰ τὸν οὐρανόν! εἰς τὴν Ἰταλίαν εἷς μόνος ζωγράφος δύναται νὰ ἰχνογραφήσῃ τὰς εἰκόνας ταύτας καὶ οὗτος εἶναι ὁ Σωτήριος Ῥόζας.

— Τοῦτο ἦτο τῷ ὄντι τὸ ὄνομά του, ἐμουρμούρισεν ὁ χωρικός.

— Τί λέγεις;

Ὁ Πέτρος ἐθεώρησε πέριξ αὐτοῦ· ἰδὼν δὲ ὅτι εἶναι μόνος μετὰ τοῦ κόμητος Κορσίνου, διηγήθη πᾶν ὅ,τι συνέβη, πῶς εἶχε δεχθῇ ἕνα ὀπαδὸν του Μαζανιήλ, καὶ τὴν μακρὰν διαμονὴν τοῦ πρόσφυγος εἰς τὸ κεκρυμμένον τοῦτο μέρος. Ὅταν ἐτελείωσεν.

Ἀναμφιβόλως, εἶπεν ὁ κόμης, αἱ ζωγραφίαι αὗται τοῦ μεγάλου Σωτηρίου! Πέτρε πληρώνω τὰ χρέη σου καὶ ἀγοράζω τὴν οἰκίαν σου. Ἀλλὰ ὕπαγε εἰς τὴν ἐξοχήν· διότι ἂν μάθωσιν ὅτι ἔδωσας ἄσυλον εἰς φυγάδα, θέλεις ἐνοχληθῇ.

Τὸ ἑσπέρας ὁ Πέτρος προμηθευμένος μὲ ἀρκετὰ χρήματα, ὡδευσε μετὰ χαρᾶς, ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τὴν θυγατέρα του Λαύραν, τὴν μεγάλην ὁδὸν τοῦ Μιλάνου.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ὑπὸ Ἐπαμ. Σταματιάδου.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ.

Ἡ Μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τοῦ Καρλοσβούργου ἐν Τρασυλβανίᾳ, ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ, πολλάκις λαφυραγωγηθεῖσα σώζει ἔτι λάρνακά τινα νεκρικήν· ἐπὶ δὲ τῆς λάρνακος κεῖται ἐκτάδην ἄγαλμα πολεμιστοῦ φέροντος Οὐγγρικὸν χιτῶνα καὶ μανδύαν. Τὰ σκέλη τοῦ ἀγάλματος εἶναι ἀποτεθραυσμένα καὶ ἐκ τοῦ προσώπου ὑπολείπονται μόνον οἱ μακροὶ μύστακες. Καὶ ἡ μὲν ἀριστερὰ χεὶρ σφίγγει τὸν κολεὸν ξίφους, ἡ δεξιὰ δὲ ἔφερε τὸ ξίφος στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ ὤμου. Ὅταν προσβλέψῃς τὸ κεκολοβωμένον καὶ βεβηλωμένον τοῦτο μνημεῖον. θλίψις καὶ μελαγχολία συνέχει τὴν καρδίαν σου. Ἐνταῦθα, κατὰ τὴν κοινὴν τοὐλάχιστον παράδοσιν, ἔκειτο τὸ σῶμα Ἰωάννου Οὐνιάδου τοῦ Κορβίνου.

Ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν θεὶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πατρῴας θρησκείας, εἶδε ζῶν μὲν τὰς δάφνας του προπηλακιζομένας ὑπὸ τοῦ φθόνου, θανόντος δ' ὁ τάφος αὐτοῦ ἐτυμβωρυχήθη καὶ ἡ ἱερὰ κόνις ἐβεβηλώθη.

Ὁ πολύτλας βίος τοῦ Οὐνιάδου ὑποτυποῖ αὐτὸν τὸν Οὐγγρικὸν λαὸν, λαὸν ἡρωϊκὸν, πολεμήσαντα ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ πολέμους τεραστίους, οἵτινες λησμονοῦνται σήμερον.

Ὁ Οὔγγρος προέταξενέαυτὸν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἀνατολῆς, πρόμαχον τῆς Εὐρώπης, ἀντιπαλαίων μόνος ἀλλεπαλλήλως πρὸς τοὺς Μογγόλους, πρὸς τοὺς Κουμανοὺς, πρὸς τοὺς Τούρκους· μετὰ δὲ τὴν ἀποφράδα μάχην τοῦ Μοχαὲζ ἠναγκάσθη νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τοῦ Τουρκικοῦ ἢ Αὐστριακοῦ ζυγοῦ, ἔχυσε δὲ τρεῖς αἰῶνας τὸ αἷμά του ὑπὲρ συμφερόντων ἀλλοτρίων καὶ οὐχὶ ἰδίων.

Ἂς ἀνοίξωμεν ἤδη τὰ χρονικὰ τῆς Οὐγγρίας καὶ διεξέλθωμεν τινὰς τῶν σκηνῶν ὅσας τὸ ἔθνος τοῦτο παρέστησεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ.

Ἐθνάρχης τῶν Οὐγγρων εἶναι ὁ Ἅγιος Στέφανος· πρῶτος αὐτὸς τῶν Ἀρπαδῶν ἐχρίσθη ὑπὸ τῆς Ῥώμης βασιλεύς· ἦν δὲ ὁ Στέφανος Ἀπόστολος ἐνταῦτῷ θρησκείας καὶ νομοθέτης πολιτείας, καὶ ὡς τοιούτου τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι μέχρι τοῦ νῦν σεβαστὸν καὶ τίμιον παρὰ τῷ λαῷ. Ἔρριψαν δὲ βαθείας ῥίζας οἱ θεσμοὶ αὐτοῦ, ἐπειδὴ βάσιν ἔλαβον τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα. Κατώρθωσε νὰ συνάψῃ εἰς σύνδεσμον ἕνα τοὺς εὐγενεῖς τὸν κλῆρον καὶ τὴν μοναρχίαν ῥυθμίζων ἐναρμονίως τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις αὐτῶν καὶ διευθύνων πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὴν ἐνέργειαν καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν.

Διὰ ταῦτα ὁ Στέφανος κατετάχθη μετὰ θάνατον εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων, καὶ ἡ δεξιά του χεὶρ φυλάττεται εἰς τὴν Βοῦδαν ὡς πολύτιμον ἱερὸν λείψανον.

Ἀλλὰ πῶς νὰ παραστήσωμεν τὴν ἀπίστευτον λατρείαν τὴν ὁποίαν οἱ Οὔγγροι ἔφερον πάντοτε καὶ φέρουσιν εἰς τὸ διάδημα τοῦ βασιλέως τούτου; Αὐτὸ εἶναι τὸ παλλάδιόν των· ἡ προστασία καὶ ἀρωγὴ τοῦ τόπου των. Τὸ διάδημα αὐτὸ κατὰ τὴν δοξασίαν τοῦ ὄχλου δὲν εἶναι ἔργον χειρῶν ἀνθρωπίνων· ἄγγελοι ἔτευξαν αὐτὸ καὶ τὸ κατεκόσμησαν μὲ σαπφείρους καὶ ῥουβίνια, καὶ πλῆθος μαργαριτῶν, καὶ προσέτι μ' ἕνα

ὑπερμεγέθη σμάραγδον· ἀλλ' οἱ οὐράνιοι χρυσοχόοι φαίνεται ὅτι δὶς ἐποίησαν καὶ μετεποίησαν τὸ ἔργον τοῦτο, ἐπειδὴ τὸ διάδημα τοῦ ἁγ. Στεφάνου δὲν εἶναι ποσῶς κανονικόν. Ἴσως οἱ ἄνθρωποι ἔκαμαν ὑστεροτέρας προσθήκας, κ' ἔχθειραν τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ κανονικὴν καλλονήν.

Τόσας δὲ τύχας ὑπέστη τὸ σεμνὸν τοῦτο κειμήλιον τόσων πολέμων ἔγινεν ἀφορμὴ ὥστε ἂν ἠθέλαμεν νὰ διηγηθῶμεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἱστορίαν ἔπρεπε νὰ γράψωμεν Ἰλιάδα ὁλόκληρον μετὰ τῆς Ὀδυσσείας. Περιπίπτει ἐκ περιστάσεως εἰς χεῖρας ξένας; πάντες λαὸς καὶ βασιλεὺς ἀναλαμβάνουσι τὰ ὅπλα, ὁ μὲν λαὸς διὰ ν' ἀνακτήσῃ τὸ πατριωτικὸν κειμήλιον, ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν δι' αὐτοῦ παντοδύναμον γοητείαν τῆς βασιλείας. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου τὸν ὁποῖον Ματθίας Κορβίνος ἐκήρυξε κατὰ τοῦ Φριδερίκου Γ'. αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ὅτε καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὰς χώρας του.

Καὶ περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Ἰωσὴφ ὁ Β'. βασιλεὺς ἀγαθὸς ἀλλ' ἀδέξιος πολιτικὸς, θελήσας νὰ παίξῃ μὲ τὰς ἐθνικὰς ταύτας προλήψεις, παρὰ μικρὸν ἦλθε νὰ ἀποτίσῃ ἀκριβὰ τὴν ἀφροσύνην του. Ἐπιβαλὼν χεῖρα εἰς τὸ Ἀγγλικὸν διάδημα μετήνεγκεν αὐτὸ εἰς Βιέννην. Τῶν Μαγυάρων ἡ ἀγανάκτησις ἦτον ἀπερίγραπτος Ἔπαυσαν νὰ ἐγγράφωσιν εἰς τὰ ἀρχεῖά των τὰ αὐτοκρατορικὰ διαταγματα καὶ τοὺς νόμους. Πᾶσα ἐκ μεταρρύθμισις τοῦ φιλοσόφου βασιλέως ἀπήντα εἰς τὴν Οὐγγρίαν ἀντίστασιν, ὕψουλον μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς, φανερὰν δὲ ἀκολούθως. Ἕως καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ὅσοι ὠφελοῦντο ἐκ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐτάχθησαν μετὰ τῶν πολεμίων.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Γκρὰν ἔγεινεν ἀρχηγὸς φατρίας. Ἡ τῆς Οὐγγρίας καὶ Αὐστρίας ἕνωσις ἐκινδύνευε νὰ λυθῇ ἐὰν ὁ Ἰωσὴφ μὲ πικραν μεταμέλειαν δὲν ἔσπευδε ν' ἀποδώσῃ ὀπίσω τὸ ἱερὸν στέμμα.

Παντοῦ ὅθεν τὸ ἐθνικὸν κειμήλιον διέβαινε λιτανεῖαι καὶ ἑορταὶ ἐδέχοντο αὐτό. Ἐτίθετο δὲ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης πλησίον τῶν ἀχράντων μυστηρίων φρουρούμενον ἀπὸ ἀξιωματικοὺς καὶ ἄρχοντας φέροντας ἀκινάκας. Εὐγενεῖς καὶ χωρικοὶ συνέρρεον πανταχόθεν ἵνα τὸ ἴδωσι. Ποτὲ, γράφει εἰς τῶν συγχρόνων πρὸς φίλον του, ποτὲ αἱ Οὐγγριδες δὲν ἐπέδειξαν τοιαύτην λαμπρότητα ἐνδυμάτων· ὅλαι φέρουσι Οὐγγρικὰς μὲν ἐσθῆτας κυανᾶς μὲ περικοσμήματα χρυσᾶ, κεκρυφάλους δὲ, τὰ λεγόμενα καλπάκια, ἐκ βελούδου μαύρου χρυσοκεντήτους καὶ μὲ πτερὰ, ὑποδημάτια δὲ κυανᾶ, πράσινα, κίτρινα ἢ ἐρυθρᾶ. Νομίζει τις ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὸ καρναβάλιον· Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἡ μουσικὴ καὶ οἱ χοροὶ δὲν παύουν Ζήτω ἡ Οὐγγρια, ζήτω ἡ Ἐλευθερία! αἱ φωναὶ αὗται ἀκούονται πανταχόθεν. Ὅλαι αἱ οἰκίαι καταστράπτουσιν ἀπὸ φῶτα· οὐαὶ δὲ εἰς τοὺς πολίτας ὅσων ὁ πατριωτισμὸς πηγαίνει ὀλίγον παρακάτω! Οἱ ὀλ-

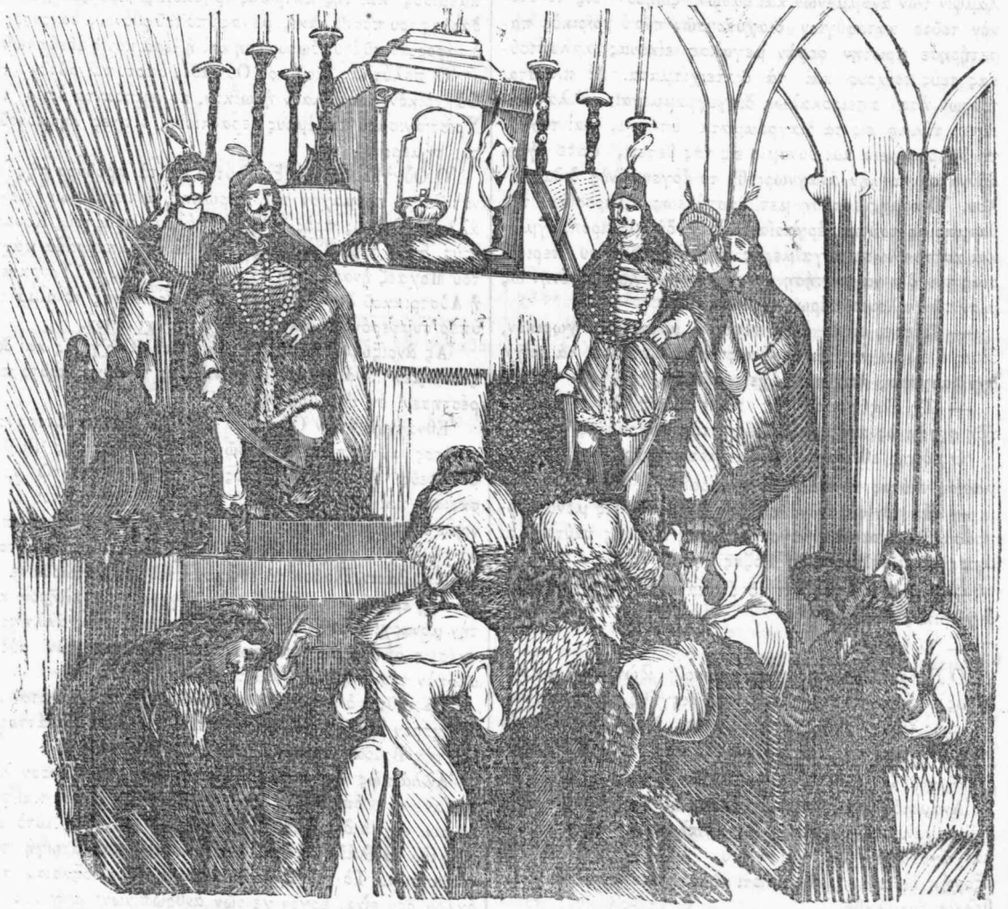

Ὑποδοχὴ εἰς Βοῦδαν τοῦ στέμματος τοῦ ἁγίου Στεφάνου.

λοι τῶν οἰκιῶν αὐτῶν συντρίβονται μὲ λιθοβολισμοὺς ἀπηλεεῖς. Δύνασθε δὲ νὰ συμπεράνετε, προσθέτει ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς, ἕως ποῦ φθάνει ἡ γενικὴ χαρὰ ἡ ἐκ τῆς ἐπανόδου τοῦ στέμματος· καὶ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θρησκευτικοὶ περιορισμοὶ ἔπαθον ἀνακωχήν. Ὁ ἐπίσκοπός μας ἐδείπνισε τοὺς φρουροὺς καὶ τοὺς εὐγενεῖς δεῖπνον ὅπου παρετέθη κρέας.

Τὴν 21 Φευρουαρίου 1790 οἱ κατοικοι τῆς Βούδας εἶδον ἐρχόμενον τὸ πολύτιμον διάδημα· ἔπεσον δὲ καὶ τὸ προσεκύνησαν ὡς ἐνέχυρον τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους· τεθὲν δὲ εἰς θήκην κεκλεισμένην ἐντὸς κιβωτίου σιδηροῦ καὶ σφραγισθὲν μὲ τὰς σφραγῖδας τοῦ βασιλέως ὑπ' ὄψιν τῶν μεγάλων ἀξιοφόρων τοῦ βασιλείου παρακατετέθη εἰς τὸ φρούριον. Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν Ἰωσὴφ ὁ Β'. ἀπέθνησκεν ἐν Βιέννῃ.

Τρεῖς αἰῶνας ἡ δυναστεια τῶν Ἀρπαδῶν ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν προμαχήσασα γενναιως τῆς γῆς τὴν ὁποίαν κατέκτησε. Οἱ βασιλεῖς Βέλας Δ'. καὶ Λαδίσλαος ὁ ἐπικαλούμενος Ἅγιος ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς Μογγόλους καὶ τοὺς Κουμάνους. Καθ' ἑκαστην νέα στίφη βαρβαρικὰ εἰσέβαλλον εἰς τὰς Οὐγγρικὰς πεδιάδας φέροντα μάχαιραν καὶ πῦρ. Ἀλλ' ὁ χωρικὸς Μαγυάρος μένει πάντοτε αγρυπνος στρατιώτης καὶ φυλαξ τῆς ἑαυτοῦ γῆς, πάντοτε μὲ τὸ σάκο εἰς τὴν κεφαλὴν, μὲ τὰ ὑποδήματα καὶ τοὺς πτερνιστῆρας εἰς τοὺς πόδας, ἕτοιμος νὰ πεταξῃ εἰς τὸν μικρὸν μαῦρον ἵππον του, καὶ αὐτή του δὲ ἡ σιτία εἶναι σκληὴ πολεμικὴ πηγνυμένη καὶ αἰρομένη κατὰ τὴν χρειαν. Ἡ δημώδης παραδόσις διετήρησε μέχρις ἡμῶν τὴν μνήμην τῶν μαχῶν καὶ ἀγώνων ἐκείνων ἐν οἷς αὐτὸς ὁ θεὸς συνεμαχει μὲ τὸν Λαδίσλαον κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῶν Κουμάνων· καὶ ὁ ἵππος δὲ τοῦ Λαδισλάου εἶχε λέγουσι θείαν χάριν ἐπ' αὐτοῦ ἄτρωτος ὤν.

Ἐπανακάμπτων ποτὲ ἐκ μάχης τινος νικητὴς ὁ Λαδίσλαος ἀπαντᾷ ἐπίσκοπον σεβάσμιον ὅστις πεσὼν πρηνὴς εἰς τοὺς πόδας του ἐδέετο μετὰ θερμῶν δακρύων νὰ τοῦ ἐλευθερώσῃ τὴν κόρην τὴν ὁποίαν ἥρπασεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κουμάνων. Καὶ ὁ μὲν ἅρπαξ ἦτον ἤδη μακράν. Ἀλλ' ὁ Λαδίσλαος εἰς μόνην ὑπακούων τὴν φωνὴν τῆς καρδίας του ὁρμᾷ κατόπιν ἐκείνου, τὸν βλέπει, τὸν διώκει, καὶ ἤδη πλησιάζει νὰ τὸν φθάσῃ· ἀλλὰ ματαίως· ἀδάμαστος μαγεια ἀναχαιτίζει πάντοτε αὐτόν· βλέπει τὴν κόρην σπαραζουσαν εἰς τοὺς σιδηροῦς βραχίονας τοῦ ἀγρίου Κουμάνου, θέλει νὰ τὴν βοηθήσῃ ἀλλ' ὁ πρὶν ἀελλόπους ἵππος του δὲν κινεῖται· ὁ δὲ Κουμάνος πάντοτε προχωρεῖ ποτὲ μὲν κύπτων ἐμπρὸς ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου του, ποτὲ δὲ στρεφόμενος καὶ κερτόμους ἀποτείνων λόγους πρὸς τὸν βασιλέα, ἢ προασπιζόμενος ἑαυτὸν μὲ τὸ σῶμα τῆς κόρης, ὁσακις ἐκεῖνος ἔσυρε κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ Τί τὰ πολλά; ὁ ἵππος τοῦ Κουμανοῦ ἦτον αὐτὸς ὁ διάβολος ἐξερεύγων ἀπὸ τῶν ῥωθώνων αὐτοῦ φλόγας. Ἀλλὰ φθάσας εἰς βαθὺν κρημνὸν ἠναγκάσθη πλέον νὰ σταθῇ· οἱ δύο ἀντίπαλοι συμβάλλουσιν τότε εἰς μάχην, ὁ Λαδίσλαος καταγωνίζεται τὸν καταχθόνιον ἐχθρὸν, τὸν ὠθεῖ κατὰ τοῦ κρημνοῦ καὶ σώζει τὴν παρθένον.

Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ Εὐρώπη ὅλη ἐδονεῖτο. Πέτρος ὁ ἐρημίτης καὶ ὁ ἅγιος Βερνάνδος μὲ τὰς ἐνθουσιώδεις διδαχὰς αὐτῶν ἐκάλουν τοὺς ἀνδρείους ἱππότας καὶ τιμαριώτας τῆς Δύσεως εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ. Τότε καὶ πολλοὶ Οὐγγροι ἐτάχθησαν εἰς τὰ ἱερὰ στίφη ὑπάγοντες νὰ πολεμήσωσι τοὺς ἐχθροὺς, οὓς μετὰ δύο αἰῶνας ἔπειτα ἔμελλον νὰ ἴδωσιν εἰσβάλλοντας εἰς αὐτὴν αὐτῶν τὴν γῆν. Ἀνδρέας ὁ Α'. ἄρας τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἠκολούθησε μετὰ τῶν ἄλλων ἐπανελθὼν δὲ ἐπονομάσθη ὁ Ἱεροσολυμίτης. Ἀλλ' οὗτος εἶναι γνωστότερος ἐκ τῶν παραχωρήσεων τὰς ὁποίας διὰ τὸ ἀσθενὲς τοῦ χαρακτῆρός του ἐδιάσθη νὰ κάμῃ εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὰς ὁποιας συγκεφαλαιωθεισας εἰς τέσσαρα ἄρθρα, ἐσφράγισαν μὲ σφραγῖδα χρυσῆν ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἡ χρυσὴ Βοῦλλα (1222), ἑπτὰ ἔτη πρὸ τούτου οἱ βαρῶνοι τῆς Ἀγγλίας ὑπεχρέωσαν τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἰωάννην τὸν Ἀκτήμονα νὰ ἐπικυρώσῃ τὰ δικαιώματά των, τὰ εἰς τὸν μέγαν Χάρτην περιλαμβανόμενα.

Μὲ τὸν θάνατον Ἀνδρέου τοῦ Πρώτου (1301) ἀπεσβέσθη ἡ ἀρχιφίλος γενεὰ τῶν Ἀρπαδῶν Εἰς τούτοις ὁ Οὐγγρικὸς λαὸς χρεωστεῖ τὸ φῶς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ νόμους οἵτινες ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνομίζοντο ὡς κανὼν νομοθετικῆς σοφίας. Μὴ φαινώμεθα δὲ περιφρονηταὶ τῶν ἀρχαίων διότι εἶναι ἀρχαῖα· εἶχον καὶ οἱ αἰῶνες ἐκεῖνοι τὴν σοφίαν των. Ἡ δυναστεία τῶν Ἀρπαδῶν ἀντέστησε ἰσχυρὸν φραγμὸν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων φυλῶν τῆς Ἀσίας καὶ τοι συγγενὴς αὐτῶν καὶ προσκαλουμένη νὰ διαμοιράσῃ μετ' αὐτῶν τὰ λάφυρα τῆς Εὐρώπης.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ βασίλειον γένος τῶν Ἀνζουαδῶν. Στέφανος ὁ πρῶτος τῆς Οὐγγρίας βασιλεὺς λαβὼν μετὰ τῆς βασιλείας τὸ στέμμα παρὰ τῶν χειρῶν Σιλβέστρου τοῦ β'. ἀνεγνώρισε τρόπον τινα τὴν κυριαρχιαν τῆς Ῥωμαικῆς ἐκκλησίας· Ὅθων Βονιφάκιος ὁ Η'. ἐκάλεσεν εἰς τὸν χηρεύοντα θρόνον Κάρολον Ῥοβέρτον τὸν ἐκ Νεαπόλεως τὸν καὶ Καρόβερτον. Τότε εἰσέδυσαν μετὰ τοῦ βασιλέως τούτου εἰς τὴν Οὐγγρίαν τὰ ἐκδεδιῃτημένα ἤθη τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης. Οἱ δὲ Οὐγγροι ἀπηυδημένοι ἀπὸ τοὺς μακροὺς πολέμους δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατισχύσωσι τοῦ νέου τούτου ἐχθροῦ ὅστις ἤρχετο ὑπὸ μορφὴν καὶ σχῆμα τόσον θελκτικόν. Οἱ μιμοι καὶ γελωτοποιοὶ κατέλαβον τὸ παλάτιον τῆς Βούδας οἱ χοροὶ διεδέχθησαν τὰ πολεμικὰ ὄργια, οἱ δὲ νέοι εὐπατρίδαι κατηστώτευον εἰς ματαίας ὑπερφιάλους ἐπιδείξεις τὴν ἡρωικὴν φύσιν τὴν ὁποίαν μετὰ τῆς ζωῆς μετέδωκαν εἰς αὐτοὺς οἱ πατέρες των. Ἀλλ' ὁ Καρόβερτος ἐπορθαλμιάσας τὰ προνόμιά των ἀπώλεσεν ἑαυτόν. Τινὲς τῶν μεγάλων συνωμότησαν κατ' αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς διαφυγὼν ὡς ἐκ θαύματος τὰ ξίφη τῶν δολοφόνων ἐνέπεσεν εἰς τὰς παγίδας ἃς κατ' αὐτοῦ ἔστησοι Βλάχοι. Περιεπλανήθη δὲ πολὺν χρόνον φεύγων ἀπὸ ἀσύλου εἰς ἄσυλον καὶ ἀποτίνων ἐν δυσυχίαις καὶ ἐν δεινοῖς τὰ πρῶτά του λάθη. Τέλος δὲ αὐτὸς ὁ Οὐγγρικὸς λαὸς παθὼν μεταβολὴν τινα πολλὰ συνήθη εἰς αὐτὸν καὶ μεγάλως τιμῶσαν τὸν χαρακτῆρά του καὶ οἰκτείρας τὸν βασιλέα του ἔπαυσε μνησικακῶν καὶ ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον. Ἡ δυστυχία ἐσωφρόνισε τὸν ἄνακτα ἐβουλήθη δὲ νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν ἄξιον τῆς ἀγάπης τοῦ πολεμικοῦ του λαοῦ ἐπιχειρῶν νέας κατακτήσεις. Ὑπέταξε λοιπὸν διὰ τῶν ὅπλων Δαλματίαν, Κροατίαν, Βοσνίαν, Βουλγαρίαν, Σερβίαν, Κουμανίαν καὶ μέρος τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐτελεύτησε πλήρης δόξης.

Λουδοβίκος δὲ Α'. ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀμείνων ἔτι κ' εὐτυχέστερος τοῦ πατρὸς πολεμιστὴς, ἀφοῦ ἐνίκησε μὲν τοὺς Σάξωνας, ἐτιμώρησε δὲ τοὺς ἐπαναστάντας Βλάχους, ἀπεσόβησε δὲ τοὺς Ταρτάρους οἵτινες κατέκλυζον ἤδη τὰ μεθόρια τῆς Οὐγγρίας, εἰσέβαλε νικητὴς εἰς τὴν Ἰταλιαν ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν ἀδελφόν του Ἀνδρέαν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως ὅστις ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Πρίγκηπος τῆς Τάραντος κατ' εἰσήγησιν τῆς βασιλίσσης τῆς περιδοήτου Ἰωάννας τῆς Νεαπολιτίδος.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ Κασιμῖρος ὁ μέγας ἐτελεύτησε· τὸ δὲ ἔθνος τῶν Πολωνῶν προσέφερεν ὁμοθυμαδὸν τὸ στέμμα, εἰς τὸν Λουδοβίκον. Τὸ ἐδέχθη. Ἔκτοτε δὲ Οὐγγροι καὶ Πολωνοὶ συνεσφίγχθησαν πρὸς ἀλλήλους διὰ συμμαχίας γενῆς τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἡ δόξα καὶ ἄλλοτε

αἱ δυστυχίαι καθηγίασαν, καὶ ἥτις ἀφῆκεν εἰς τὰ στήθη τῶν δύω τούτων λαῶν αἰσθήματα ἀνεξίτηλα διὰ παντός. Λαοὶ γείτονες ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ἔτι δὲ μᾶλλον ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν θεσμῶν αὐτῶν ἀναφαίνονται εἰς τὴν ἱστορίαν διατρέχοντες κοινὰς περιόδους δόξης ὑπὸ κοινοὺς βασιλεῖς καὶ πίπτοντες διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Ἀλλ' ἡ συμμαχία αὐτῶν βλαστήσασα εἰς τὸ πεδίον τῶν μαχῶν ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ σταυροῦ ἐπέζησε καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνεγέρσεως ἀνέστησαν ἀμφότεροι ὁμοθυμαδὸν κρατοῦντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας καὶ ὡπλισμένοι κατὰ τῆς κοινῆς τυραννίδος.

Οὔγγρος καὶ Πολωνέζος παντοῦ εἶν' ἀδελφοὶ
Εἴτε ποτῆρι ἔχουν στὸ χέρ' εἴτε σπαθί.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπῳδὴ ἑνὸς ἀρχαίου σκολιοῦ τῶν Οὔγγρων.

Βασιλεὺς τῶν δύω ἐλευθέρων ἐθνῶν κατώρθωσεν ὁ Λουδοβίκος νὰ ἑλκύσῃ τὴν ἀγάπην αὐτῶν καί τοι πολλὰς ἐπενεγκὼν πληγὰς εἰς τὴν ἐλευθερίαν των. Ἐν Οὐγγρίᾳ μετεῤῥύθμισε τοὺς νόμους, εἰσήγαγε τὸν ὀρθὸν λόγον εἰς τὸν τόπον τῶν προλήψεων, ἁπλοποίησε τὴν διαδικασίαν, κατήργησε τὴν διὰ πυρὸς λεγομένην κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας, ἐτίμησε τοὺς σοφοὺς σοφὸς ὢν αὐτός.

Τὸ ἔθνος εὐγνωμονοῦν ἀνέδειξε διάδοχον αὐτοῦ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν. Ὠνομάσθη δὲ ὄχι βασίλισσα ἀλλὰ βαστλεὺς διὰ νὰ ἐνθυμῆται πάντοτε ὅτι καί τοι θήλεια τὸ γένος ὤφειλε νὰ περικοσμῆται ἐπὶ τοῦ θρόνου μὲ ἀνδρικὰς ἀρετάς.

Ὁ Λουξεμβουργικὸς κλάδος ἐγκεντρισθεὶς εἰς τὸ γένος τῶν Ἀνζουαδῶν παρέτεινεν αὐτό· πρῶτος δὲ τοῦ νέου συνδυασμοῦ τούτου μονάρχης εἶναι Σιγισμόνδος ὁ Α'. ὁ σύζυγος τῆς Μαρίας. Τὸ πρόσωπον τοῦ μονάρχου τούτου παρίσταται δεινὸν, ἄτεγκτον ἐν μέσῳ τῶν θρησκευτικῶν σάλων καὶ πολέμων τῶν ὁποίων θέατρον αἱματηρὸν ὑπῆρξεν ἡ Γερμανία καὶ Βοημία. Ἰωάννης ὁ Ὕσσιος καὶ Ἱερώνυμος ὁ ἐκ Πράγας ἐξέπνευσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἀναπέμποντες κραυγὴν ἐκδικήσεως πρὸς ἣν ἀπεκρίθησαν ταχέως στρατιῶται φανατικοί. Τότε ἀναφαίνονται Ἰωάννης ὁ Τρόας ὁ ἔτι ἐπισημότερος μὲ τὄνομα Ἰωάννης Ζίσκας, ὅστις φοβερὸς καὶ ἐπὶ ζωῆς αὐτοῦ, ἐπιφοβώτερος ὑπῆρξε μετὰ θάνατον. Ἡ δορὰ αὐτοῦ τανυσθεῖσα εἰς τύμπανον ἤχει ἀπαισίως εἰς τὰ ὦτα τῶν πολεμίων καὶ διέδιδε φρίκην καὶ τρόμον εἰς τὰς φάλαγγας αὐτῶν.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἡ Οὐγγρία ἐξήντλει τὰς ἑαυτῆς δυνάμεις εἰς τὰς λυσσώδεις αὐτὰς ἔριδας, ἡ δὲ πυρπολουμένη δύσις ἔβλεπε τὴν μὲν Γαλλίαν κατεξανιςαμένην κατὰ τῶν κατακτητῶν αὐτῆς Ἄγλλων, τὴν δὲ Ἱσπανίαν παλαίουσαν πρὸς τοὺς Μαύρους, τὸν δὲ φιλόδοξον τῆς Αὐστρίας οἶκον βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον αὔξοντα τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τὴν δὲ αὐτοκρατορίαν τῶν Γραικῶν μικρολογοῦσαν περὶ ματαίας θρησκευτικὰς ἔριδας, νέος καὶ φοβερὸς ἐχθρὸς ἐπήλαυνε δρομαίως ἀπὸ τὰς στέππας τῆς Ἀσίας καὶ ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Περσίας καὶ τῆς Κίνας. Οἱ Τοῦρκοι ἢ Ὀσμανλίδαι κρᾶμα φυλῆς Ταταρικῆς καὶ Σλαβικῆς, ὡπλισμένοι ἀκινάκας καὶ ξίφη ἐπίκυρτα, μὲ τὸ τυρβάντιον καὶ τὴν ἀπαισίαν ἡμισέληνον ἐπὶ τοῦ μετώπου, οἱ Γενίτσαροι, οἱ Σπαΐδες ὀνόματα φοβερὰ, γρατηγούμενοι ὑπὸ Βαϊαζήτου τοῦ ἐπικαλουμένου Κεραυνοῦ ἔρθασαν πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ πράγματα τῶν Γραικῶν ἦσαν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. Ἡ Εὐρώπη ἐξυπνᾷ τέλος πάντων ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάνδρῶν καταλέγονται ὑπὸ τὰς σημαίας Σιγισμόνδου τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας. Τὶ ἔχει νὰ φοβηθῇ ἀνέκραξεν ὁ βασιλεὺς τοιοῦτος στρατός· ὁ οὐρανὸς ἂν καταπέσῃ αἱ λόγχαι αὐτοῦ εἶναι ἱκαναὶ νὰ τὸν στηρίξωσι. Πλὴν φεῦ! αἱ λόγχαι ἐκεῖναι δὲν ἦσαν ἱκαναὶ νὰ νικήσωσι τοὺς Τούρκους. Ἂν δὲ καὶ ἔδειξαν οἱ χριστιανοὶ θαύματα ἀνδρίας καὶ γενναιότητος ἡττήθησαν ὅμως ἐν Νικοπόλει (1396). ὁ δὲ νικητὴς Βαϊαζήτης ἐνδοὺς εἰς τὴν θηριωδίαν τοῦ χαρακτῆρός του ἐπέρασεν ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους ἐν στόματι μαχαίρας. Οἱ δὲ Ὀμράδες αὐτοῦ γονυπετεῖς ἐδέοντο νὰ καταπαύσῃ πλέον τὴν σφαγήν.

Τετέλεσται! Φωνὴ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἠκούσθη ἀπὸ Κανσταντινούπολιν· τριακόσιαι χιλιάδες ἐχθρῶν εἰσέβαλον ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς· ἡ πόλις διηρπάγη καὶ ἠρημώθη ἡ ἁγ. Σοφία μετεβλήθη εἰς τσαμίον, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἀπήχθησαν εἰς δουλείαν. Ἱππόται οἱ πρὸ μικροῦ ὀμνύοντες εἰς τὸν Θεὸν τὴν Παρθένον, τοὺς ἁγίους καὶ τὴν ἐρωμένην σας ὅτι θέλετε καταπολεμήσει τοὺς ἀπίστους, ποῦ οἱ ὅρκοι, καὶ ποῦ ὁ ζῆλός σας; Ἐμπρὸς γενναῖοι! ἀνδραγαθῆτε ἀνδραγαθίας εὐτελῶν συμφερόντων. Ὄχι δὲν ἦσθε σεῖς ἄξιοι νὰ προμαχήσητε τοῦ χριστιανισμοῦ ἄλλους στρατιώτας ὁ Χριστὸς ἤθελε.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὡς λέγουσιν οἱ Οὔγγροι, ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. Ἐξελθὼν αἴφνης ἐκ τῆς Βλαχίας ἔστη ἀνὰ μέσον τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, δέκακις ἐνίκησε τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ συστάδην, δεκατετράκις δὲ καταστρατήγησεν αὐτοὺς καὶ πάντοτε ἐπανήρχετο νικητὴς καὶ κατέθετεν ἔμπροσθεν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ τὰς σημαίας τῶν ἐχθρῶν. Ὁ ἀτρόμητος οὗτος ἥρως καὶ σωτὴρ τῆς Εὐρώπης ἦν Ἰωάννης Οὐνιάδης ὁ Κορβῖνος.

Τὴν γέννησίν του καλύπτει σκότος τὸ ὁποῖον ἀδυνατεῖ ἡ Ἱστορία νὰ λύσῃ Ἡ δὲ δημώδης παράδοσις εἶναι τοιαύτη. Ἐν ἔτει 1392 ἔζη εἰς Βλαχίαν ἄρχων τις ἐκ τοῦ γένους τῶν Παλαιολόγων ἔχων θυγατέρα καλλίστην τὸ εἶδος ὀνόματι Ἐλισάβετ Μιροσμάην. Ὁ Βασιλεὺς Σιγισμόνδος ἐλθὼν ποτὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὡς ἐκ τῶν περιπετειῶν τοῦ πολέμου εἶδε τὴν ὡραίαν Ἐλισάβετ καὶ τὴν ἠγάπησεν ἀνταγαπηθεὶς ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ταχέως ἀνεχώρησεν ὅπου ἡ ἀνάγκη τοῦ πολέμου τὸν ἐκάλει. Ἐ ῷ δὲ ἀπήρχετο ἡ Ἐλισάβετ εἶπε πρὸς αὐτόν. Τί θέλει γίνει τὸ τέκνον μας, ὦ βασιλεῦ ὁ καρπὸς τοῦ ἔρωτός μας; Θέλεις ἄρά γε διαφυλάξει τὴν μνήμην τῆς δούλης σου; Ὁ δὲ Σιγισμόνδος κατανυχθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων ἔδωσεν εἰς αὐτὴν δακτύλιον χρυσοῦν, ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ τὸν ἀνευρίσκῃ πάντοτε καὶ νὰ ἀναλαβῇ εἰς αὐτὸν τὰς εὐδαίμονας στιγμὰς τοῦ ἔρωτός των. Ἔπειτα τὴν ἠσπάσθη τρυφερὰ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ Σιγισμόνδος παραδίδων τὸ δακτύλιον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐλισάβετ Μασιάσμην μητέρα τοῦ Οὐνιάδου Κορβίνου.

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἐτῶν ἡ Ἐλισάβετ διέβαινε τὴν εἰς Βοῦδαν ἄγουσαν ὁδὸν ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς τὸν ἀδελφόν αὐτῆς καὶ τὸ τέκνον της, παῖδα ὡραιότατον. Νομίζουσα ὅτι ὁ Σιγισμόνδος ἤθελε χαρῇ βλέπων τὸν υἱόν αὐτοῦ τὸν ἔφερε πρὸς αὐτόν. Καθ' ὁδὸν ἐκάθισε πλησίον εἰς ῥύακα διὰ ν' ἀναπαυθῇ ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ὁδοιπορίας, καὶ νὰ πλύνῃ τὰ πανία· τὸ δὲ παιδίον ἔπαιζε παρὰ τὴν ὄχθην μὲ τὸ βασιλικὸν δακτυλίδιον. Αἴφνης βάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν· κόραξ ἥρπασε μὲ τὸ ῥάμφος τὸ δακτυλίδιον καὶ ἀποπτὰς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι δένδρου. Ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἐλισάβετ ἁρπάζει τὸ τόξον του, ἐντείνει αὐτὸ, σκοπεύει τὸ ὄρνεον, ἀλλ' ἐκ τῆς πολλῆς βίας του ἀποτυγχάνει, καὶ τὸ πτηνὸν πτοηθὲν ἀφίπταται. Ποία ἡ θλῖψις τῆς δυστυχοῦς μητρός! αἱ ἐλπίδες αὐτῆς εἴχονται, ἐπειδὴ αἱ ὑποσχέσεις χωρὶς τὸ δακτυλίδιον τοῦ βασιλέως ἦσαν ματαιαι· τὸ δὲ βρέφος της! ἀλλοίμονον οὐδὲ νὰ προσβλέψῃ εἰς αὐτὸ αἰσθάνεται πλέον δύναμιν ἱκανήν. Ἀλλὰ δεύτερον βέλος φεύγει· ὁ τοξότης ἐπιτυγχάνει ἤδη, ἡ ὄρνις πίπτει, καὶ ὁ δακτύλιος ἀνακτᾶται. Τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοῦ διῆνύθη εὐθύμως. Ὁ Σιγισμόνδος ἀνεγνώρισε τὸν δακτύλιον, ἐνέπλησε δώρων τὸν υἱόν αὐτοῦ, καὶ ἀποκατέστησε τὴν μητέρα του εἰς Πέσταν. Δὲν παρήρχετο δ' ἡμέρα χωρὶς νὰ τοὺς ἴδῃ, καὶ μεγάλως ἐτέρπετο συμπαίζων καὶ διατρίβων μετὰ τοῦ παιδός. Ἐχάρισε δὲ εἰς αὐτὸ τὴν Οὐνιάδα γῆν μὲ ἑξήκοντα χωρία, καὶ ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὡς παράσημόν του κόρακα φέροντα εἰς τὸ ῥάμφος δακτύλιον χρυσοῦν, καὶ νὰ ὀνομασθῇ Οὐνιάδης Κορβῖνος ἐκ τῆς Λατινικῆς λέξεως corvus κόραξ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡ παράδοσις. Ἤδη δὲ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν λαμπροτέραν περίοδον τῆς Οὐγγρικῆς ἱστορίας. Ὅλαι αἱ πολεμικαὶ φυλαὶ τῆς Οὐγγρίας φαίνονται τεταγμέναι εἰς μαχὴν, ἕτοιμοι ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πίστεως καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ δὲ Οὐνιάδης εἶναι ὁ Ἀχιλλεὺς τῆς μεγάλης ταύτης ἐποχῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλβέρτου γαμβροῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σιγισμόνδου, δύω τινες ἤριζον περὶ τῆς βασιλείας, Ἐλισάβετ ἡ χήρα αὐτοῦ καὶ Λαδίσλαος ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Ὁ Οὐνιάδης τάττεται μετὰ τοῦ δευτέρου καὶ ἡ πλάστιγξ κλίνει ὑπὲρ αὐτοῦ· Μετὰ ταῦτα δὲ ὁρμᾷ κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀνεπερισπώμενοι ὑπὸ τοῦ Σκενδέρβεη ἐστράφησαν πρὸς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ σταματᾷ τὴν πρόσδον αὐτῶν. Τότε οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης ἐξέφρασαν τὰς εὐχαριστίας των πρὸς τὸν πτωχὸν καὶ ἔνδοξον ἱππότην καὶ παρακατέθεσαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὰς τύχας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ὅλοι, λέγει ὁ Κύριος Γεράνδος, ὅλοι ἔχομεν χρέος νὰ ὑπερασπιζώμεθα τὴν δόξαν τοῦ Οὐνιάδου, διότι ὅλους μᾶς ἔσωσεν· ἂν αὐτὸς ἔλειπεν, οἱ Τοῦρκοι εἰσήρχοντο εἰς τὴν διχονοοῦσαν Γερμανίαν, εἰς τὴν ἐξησθενημένην Γαλλίαν, καὶ ὁ πολιτισμὸς κατεστρέφετο ἴσως διὰ παντός. Ὁ Ἀμουράτης πολλάκις ἡττηθεὶς ἐζήτησε τὴν εἰρήνην, καὶ οἱ ὅρκοι ἔγιναν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπὶ τοῦ Κορανίου.

Ἡ πολυπόθητος ἡσυχία ἐπανῆλθεν, ὁ δὲ Λαδίσλαος ἔδρεπε τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων τοῦ Οὐνιάδου, ὅτε εἰς μοναχὸς ἀνῆψεν ἐκ νέου εἰς τὰ στήθη τοῦ βασιλέως τὸν πόθον τοῦ πολέμου. Οὐδεὶς ὅρκος, ἔλεγεν ὁ μοναχὸς οὗτος, δύναται ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανοὺς βασιλεῖς νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὰς πρὸς τοὺς ἀπίστους ὑποσχέσεις των. Ὁ Οὐνιάδης διεμαρτυρήθη σφοδρῶς κατὰ τῆς τοιαύτης ἀνοσίου παραβάσεως τῶν ὅρκων καὶ τῶν σπονδῶν· ἀλλ' αἱ συμβουλαὶ τοῦ γηραιοῦ πολεμιστοῦ δὲν ἠκούσθησαν, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταβῇ αὖθις εἰς τὸ ᾄδιον τοῦ πολέμου, εἰς τὰ πεδία τῆς Βάρνας. Ὅτε δὲ οἱ δύο στρατοὶ ἦλθον κατὰ πρόσωπον ἀλλήλων, ὁ Σουλτάνος λαβὼν εἰς χεῖρας τὰς συνθήκας τὰς φερούσας τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Λαδισλάου, καὶ ὑψώσας αὐτὰς πρὸς οὐρανὸν, Θεὲ τῶν χριστιανῶν, ἀνεφώνησεν, ἂν ἦσαι Θεὸς ἀληθινὸς, ἐκδίκησον μὲν σεαυτὸν, ἐκδίκησον δὲ κ' ἐμὲ κατὰ τῆς ἀπιστίας τῶν λατρευτῶν σου!

Ποτὲ ἐπιορκία δὲν ἔλαβε τιμωρίαν τόσον ταχεῖαν καὶ ἀδυσώπητον. Οἱ χριστιανοὶ κλίνουσι πανταχοῦ, καὶ ὁ Λαδισλαος πίπτει τρωθεὶς εἰς τὴν μάχην. Ἀλλ' ὁ Οὐνιάδης ἔζη ἐκδικητὴς αὐτοῦ. Καὶ κατώρθωσε τὸ ἔργον του καί τοι ἔχων νὰ παλαίῃ συγχρόνως κατὰ τῆς ῥαδιουργίας καὶ τοῦ μίσους τῶν αὐλικῶν ἐν καιρῷ τῆς πολυταράχου μεσοβασιλείας του, κατὰ τῶν ἐπιβουλῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἐπαναστάσεων τῶν Βλάχων καὶ Μολδαυῶν. Ὁ Μωάμεθ ἐπολιόρκει τὸ Βελιγράδιον τὸ προπύργιον τῆς Οὐγγρίας· ὁ δὲ Οὐνιάδης εἰσελθὼν εἰς τὸ φρούριον ἀπέκρουσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν ἠνάγκασεν ἐπὶ τέλους νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν. Οὗτος ἦτον ὁ τελευταῖος θρίαμβος τοῦ Οὐνιάδου, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγας ἡμέρας (τὴν 10 Δεκεμβρίου 1456) κατέστρεψε τὸν βίον πλήρης δόξης καὶ ἡμερῶν ἐν τῇ πόλει Ζεμβλίνῳ λυπούμενος μόνον ὅτι δὲν ἀπέθνησκεν εἰς τὸ πεδίον τῶν μαχῶν. Ἔδειξε δὲ καὶ εἰς τὸν θάνατον τὴν καρτερίαν καὶ ἀφοβίαν τῶν μαχῶν, ἐζήτησε δὲ μετὰ θερμῆς τῆς πίστεως νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ μεταλάβῃ ἐκεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, λέγων ὅτι ὁ δοῦλος ὀφείλει νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν δεσπότην, ὄχι ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον. Ἰωάννης Καπιστρανὸς ὁ ἐπιστήθιος φίλος του καὶ θιασώτης τῆς μελοφυΐας του παρῆν εἰς τὰς τελευταίας στιγμάς του θαρσύνων καὶ ὑποστηρίζων αὐτόν. Ἐξερώνησε δὲ καὶ τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὅστις μαρτυρεῖ βαθεῖαν καὶ εἰλικρινῆ θλῖψιν. Καὶ ὅλη δὲ ἡ Εὐρώπη ἔμεινεν ἀπαραμύθητος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἥρωος. Ὅτε ὁ Πάπας Κάλιξτος ὁ Γ'. ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Οὐνιάδου ἔκλαυσε, λέγουν, καὶ ἐτέλεσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου μετὰ μεγάλης πομπῆς μνημόσυνον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Πολὺν χρόνον μετὰ ταῦτα αἱ γυναῖκες τῶν Τούρκων μετεχειρίζοντο τὸ ὄνομα τοῦ Οὐνιάδου διὰ νὰ μορμολύττωσι τὰ βρέφη των. Λέγεται δὲ καὶ ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀφῆκε τὴν γενναίαν ταύτην εἰς στόμα ἐχθροῦ φωνήν. « Ποτὲ, ποτὲ, εἶπε, δὲν εἶδεν ὁ κόσμος μεγαλήτερον ἥρωα. »

Ἀλλ' ὁ φθόνος τοῦ ὁποίου ὀλίγον ἔλειψε νὰ γίνῃ θῦμα ὁ Οὐνιάδης ἐμάνη κατὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Λαδίσλαος ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ υἱὸς κατενεχθεὶς ὑπὸ βασιλικοῦ λόγου εἰς παγίδα ἑστημένην κατ' αὐτοῦ ἐξέπνευσεν ὑπὸ ξίφος δολοφόνου· ὁ δὲ ἕτερος υἱὸς αὐτοῦ Ματθίας πολλὰ ἔτη μείνας αἰχμάλωτος παρὰ τὸ δίκαιον τῶν ἀνθρώπων, πρῶτον εἰς τὴν Αὐστρίαν, κ' ἔπειτα εἰς τὴν Βοημίαν, ἐλυτρώθη τέλος ὑπὸ τῶν Οὐγγρων οἵτινες εὐγνωμονοῦντες πρὸς τὸν πατέρα προσήνεγκαν αὐτῷ τὸ στέμμα τῆς βασιλείας. Ἐφάνη δὲ ἄξιος τῆς τιμῆς καὶ ἐδικαίωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Οὐγγρων. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔθρασεν ἡ Οὐγγρία τὸν κολοσσῶνα τῆς δόξης της. Ἐνῷ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Οὐσσάρδων του καὶ τῆς μαύρης φρουρᾶς του κατεπολέμει ἀλλεπαλλήλως τοὺς Τούρκους, τοὺς Γερμανοὺς, τοὺς Πολωνοὺς, καθιδρυεν ἐνταῦτῳ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του πανεπιστήμιον, δύω ἀκαδημίας, ἀστεροσκοπεῖον, μουσεῖον ἀρχαιολογικὸν, βιβλιοθήκην τὴν πλου-

σιωτέραν τότε ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ ἀντίπαλος οὗτος Μωάμεθ τοῦ Β΄. ἐλάλει ὡς ἐκεῖνος πολλὰς γλώσσας, ὡς ἐκεῖνος ἦτο φιλέμουσος κ' ἐνταὐτῷ ἐτήρει τὰ βαρβαρικὰ ἤθη. Παρουσιάσθη, λέγουν, ποτὲ εἰς αὐτὸν ἄνθρωπός τις προτείνων νὰ δολοφονήσῃ τὸν βασιλέα τῆς Βοσνίας. Ὁ Ματθίας Κορβῖνος ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὴν ἀπέρριψε μετ' ἀγανακτήσεως ἀφοῦ ἤκουσεν ὅτι ἤθελε νὰ τὸν φαρμακεύσῃ. Κατὰ τῶν ἐχθρῶν μου, εἶπε, μόνον τὸν σίδηρον θέλω νὰ μεταχειρίζωμαι. Ὁ μοναρχὴς οὗτος μετερρύθμισε τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους καὶ τὴν πειθαρχίαν, κατήργησε τὴν δικαστικὴν μονομαχίαν, ἀπηγόρευσε τὸ ὁπλοφορεῖν ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἀπηγόρευσε δὲ καὶ τὸ νὰ ἐκτείνεται ἡ ποινὴ τοῦ ἐνόχου εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καθὼς καὶ τὸ νὰ δημεύηται ἡ περιουσία του. Μέγας στρατηγὸς ὡς ὁ Οὐνιάδης ἐπίσης εὐτυχὴς εἰς τοὺς πολέμους, ὑπῆρξεν ὅμως ὀλιγώτερον φιλανθρωπος ἐκείνου καὶ πλέον φιλόδοξος. Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀναγινώσκονται οἱ ἑξῆς Λατινικοὶ στίχοι.

Corvini brevis haec urna est, quem magna fatentur.
Facta fuisse deum, fata fuisse hominem.

Ἤτοι,

Τοῦ Κορβίνου ἡ λάρναξ εἶν' αὕτη ἡ βραχεῖα· τὰ ἔργα αὐτοῦ
Ἔργα ἦσαν θεοῦ ἀθανάτου, ἡ δὲ μοῖρα ἀνθρώπου θνητοῦ.

Ἀποθανόντος τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἡ χριστιανωσύνη ἔχασε τὸν σωτῆρά της καὶ ἡ Οὐγγρία τὰς κατακτήσεις καὶ τὸ πολιτικὸν μεγαλεῖόν της. Ὁ δὲ πολιτισμὸς τὸν ὁποῖον ἐπεχείρησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο ἐπαλινδρόμησε πολλοὺς αἰῶνας ὀπίσω.

Οἱ Τοῦρκοι ἀναφαίνονται πάλιν, καὶ πάλιν ἡττῶνται κακὴν κακῶς. Δισχίλιοι χωρικοὶ Οὔγγροι εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἐρυθροῦ Πύργου ἐξωλόθρευσαν ὁλόκληρον στρατὸν Τούρκων. Καὶ ὅμως ἡ ὁλεθρία εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς Οὐγγρίας ὥρα ἐσήμαινεν ἤδη.

Σολιμὰν Α΄., νικητὴς τῆς Ῥόδου, κατέλαβε τοὺς Μαγυάρους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς μαλθακίας εἰς ἣν ἐβύθισαν αὐτοὺς αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ Β΄. Ἐπήρχετο δὲ νὰ ἐκδικήσῃ ὕβριν τινα γενομένην εἰς τὸν πρέσβυν του. Τὸ σημεῖον τοῦ πολέμου, μία σπάθη καθημαγμένη περιφέρεται δι' ὅλου τοῦ βασιλείου. Εὐγενεῖς δὲ καὶ χωρικοὶ ἀποκρίνονται ἐνθουσιωδῶς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. Δισμύριοι πολεμισταὶ καλύπτουσι τὴν πεδιάδα τοῦ Μοχαές. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν εἶναι Τόμορυς ὁ ἀτρόμητος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Γκράν. Οὗτος πρῶτος δίδει τὸ σημεῖον τῆς μάχης, διατάττων τοὺς Οὐζαρδους νὰ κτυπήσωσι τοὺς Τούρκους τῶν ὁποίων τὰς δυνάμεις ἀπέκρυπτον οἱ λόφοι καὶ [ἡ ἀνωμαλία τοῦ χωρίου. Λουδοβίκος ὁ Β΄. ἁρμᾷ κατὰ τῶν Γενιτσάρων καὶ τρέπει αὐτοὺς, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἐνόμιζε βεβαίαν τὴν νίκην καὶ τὸν ἐχθρὸν κατεστραμμένον εὑρέθη αἰφνης ὑπὸ τὸ πῦρ τεσσαράκοντα τηλεβόλων καὶ ἐχαθη εἰς ῥόβιλον καπνοῦ. Τὸ πτῶμά του εὑρεθη εἰς ἕλος τι πλησίον τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Μέγας ἀριθμὸς εὐγενῶν, δεκαεπτὰ ἐπίσκοποι καὶ εἰκοσιτρεῖς ἱππόται τῆς Μελίτης ἔπεσον ἐνδόξως εἰς τὴν μάχην ἐκείνην.

Ἔπεσεν ἡ ἀρχαία καὶ ἡρωϊκὴ πατρὶς τῶν Μαγυάρων. Οἱ ἐθνικοὶ ποιηταὶ ἔψαλαν εἰς τὰς ᾠδάς των τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν. Οἱ δὲ μῦθοι τόσον καλῶς συνεχωνεύθησαν μὲ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὥστε ἡ ἀκόλουθος παράδοσις κατήντησεν, οὕτως εἰπεῖν, αὐθεντική.

Ὅτε ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς μάχης, περὶ τὴν αὐγὴν, ἱππεὺς ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, καὶ τόσον ἰσχυὸς ὥστε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔφεγγε, ἀστραπηβόλους δ' ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς παρουσιάσθη πρὸ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς. Οἱ φρουροὶ κατὰ πρῶτον ἀπώθησαν αὐτόν· ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ αὐτοῦ καὶ τὸ παράδοξον τῆς μορφῆς του ὑποχρέωσαν τέλος αὐτοὺς νὰ μηνύσωσιν εἰς τὸν βασιλέα τὸ πρᾶγμα. Ὁ Λουδοβίκος μὴ θέλων νὰ δεχθῇ αὐτὸς τὸν ξένον ἔπεμψε τὸν ἱπποκόμον του ὅστις ἔφερε στολὴν ἴσην εἰς πολυτέλειαν μὲ τὴν τοῦ βασιλέως, ὥστε πᾶς ὁ μὴ συνήθης καὶ οἰκεῖος τῷ βασιλεῖ ἤθελεν ἀπατηθῆ. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος βλέπων τὸν ἀξιωματικὸν ἐκραύγασε μὲ τρομερὰν φωνήν. Ὄχι! σὺ δὲν εἶσαι ὁ βασιλεύς! Δὲν καταδέχεται ὁ Λουδοβίκος νὰ μὲ ἀκούσῃ; εἰπέ τον νὰ τρέμῃ, ὅτι ἡ τελευταία του ἡμέρα ἔφθασε. Καὶ ταῦτα λέγων ἔφυγε καλπάζων καὶ ἀφίνων εἰς τὰ ἴχνη αὐτοῦ ὀσμὴν θείου.

Οὕτως ὁ Βροῦτος τὸ πάλαι εἰς τοὺς Φιλίππους εἶδε φάσμα προλέγον αὐτῷ τὸν θάνατόν του.

Οἱ νικηφόροι Τοῦρκοι προχώρησαν μέχρι τῆς Βούδης, ὅπου ἦσαν καὶ πλούτη ἱκανὰ νὰ διαρπάσωσι καὶ ἀριστουργήματα τεχνικὰ νὰ καταστρέψωσιν. Ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Μουσεῖον, καθιδρύματα τοῦ Ματθίου, ἐκάησαν ἐν μέρει· θαυμάσια χάλκινα ἀγάλματα ἐχωνεύθησαν πρὸς κατασκευὴν τηλεβόλων. Ἡ Πέστη ἔγινε σωρὸς ἐρειπίων ὡς εἰς τοὺς καιροὺς τῶν Ταρτάρων. Ὅτε δὲ ἡ μάχαιρα δὲν εἶχε πλέον ἄνδρας νὰ θερίσῃ ἐστράφη κατὰ τῶν γυναικῶν, τῶν παιδῶν καὶ τῶν γερόντων. Πῦρ καὶ μάχαιρα διῆλθεν ὅλην τὴν χώραν ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δράβου μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Ῥαάβ. Ὁ δὲ Σολιμάνος ηὐφράνθη ἰδὼν τὸ εὐρὺ θέατρον τῆς καταστροφῆς ὅπου ἡ ὠμότης του δὲν ἀφῆκε πνοὴν ζῶσαν.

Ἀρχαῖαι ἀπειρόκαλοι ξυλογραφίαι παριστάνουσι συχνὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεβεζίου. Διαφυγὼν οὗτος τὴν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ ἔφευγεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἔχων ὀπισθόνωτα τὴν σύζυγόν του. Ἡ γυνὴ βλέπει καταφθάνοντας ὄπισθεν τοὺς Τούρκους. Ὦ! πόσον τότε μισεῖ τὰ κάλλη της διότι δύνανται νὰ τῆς σώσωσι τὴν ζωήν! Πῶς φρίττει εἰς μόνον τὸν λογισμὸν ὅτι μέλλει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν ἀκολασίαν τινὸς Πασσᾶ! Προτιμότερος χιλιάκις ὁ θάνατος. Φόνευσέ με, κράζει πρὸς τὸν Δεβέζην· ἀλλ' ἐκεῖνος κεντᾷ τὸν ἵππον του καὶ διώκει ἐμπρὸς ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ. Ἤδη οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐπεριεκύκλωσαν. Ἡ γυνὴ ἐκπεσοῦσα τοῦ ἵππου παρακαλεῖ ἱκετικῶς τὸν σύζυγόν της νὰ τὴν φονεύσῃ αὐτὸς καὶ ὄχι οἱ βάρβαροι. Ὁ Δεβέζης ὠχριᾷ, ἁρπάζει τρέμων τὸ τόξον του, ἁρμόζει τὸ βέλος πρὸς τὴν καρδίαν τῆς συζύγου του καὶ ἀποστρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφίνει τὴν νευράν. Ἔπειτα ξιφουλκήσας πίπτει κατὰ τῶν Τούρκων, φονεύει πολλοὺς καὶ πίπτει τρωθεὶς θανασίμως.

Τὸν Σολιμάνον ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν Οὐγγρίαν ὁ λιμὸς τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐπροξένησε· λέγεται δὲ ὅτι 200,000 Οὔγγροι ἀπωλέσθησαν τότε ἢ θανατωθέντες ἢ ἀπαχθέντες εἰς αἰχμαλωσίαν.

Ἡ ἱστορία τῶν Οὐγγρων ἔληξε προώρως εἰς τὴν μάχην τοῦ Μοχαὲζ, ὡς κόπτεται προώρως ἡ ζωὴ ἥρωος γενναίου πεσόντος κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Παραλείπομεν τὴν διήγησιν τῆς μακρᾶς ἀγωνίας τοῦ βασιλείου τούτου. Ἡ κατάστασίς του ἦτο δεινή· ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ προστάτας ἢ τοὺς Αὐστριακοὺς ἢ τοὺς Τούρκους, ἠγνόει δὲ ποῖον τὸ χειρότερον Πολλαὶ φωναὶ ὑψώθησαν προκρίνουσαι τοὺς Τούρκους· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἦτο παράλογον, διότι μεταξὺ τῶν δύω τούτων λαῶν ὑπαρχουσι μεγάλαι διαφοραί· οὔτε τὰ ἤθη των συμφωνοῦσιν, οὔτε οἱ νόμοι των, οὔτε ἡ θρησκεία των. Λοιπὸν τὸ στέμμα τῆς Οὐγγρίας ἐδόθη κληρονομικῶς εἰς τὸν οἶκον Ἀσβούργου Λορραίνης· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἀπόλυτος ὢν ἐν Βιέννῃ ὑπεχρεοῦτο εἰς τὸ Πρεσβοῦργον νὰ διαμοιράζηται τὴν ἐξουσίαν μετὰ τῆς βουλῆς τῶν εὐγενῶν καὶ

τῆς τῶν Μαγνάτων. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐγένετο μὲ πολλὴν θλῖψιν τῶν Οὐγγρων τῷ 1526. Πᾶς τις προέβλεπεν ὅτι ἡ ἀπόλυτος μοναρχία ἤθελε προσπαθήσει νὰ καταπνίξῃ τὴν Οὐγγρικὴν ἐλευθερίαν μὲ παν εἶδος ῥαδιουργίας, καὶ τότε ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ ἐκραγῇ πόλεμος.

Αἱ δὲ προαισθήσεις αὗται δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπαληθεύσωσι. Φερδινάνδος ὁ Β΄. καὶ ὁ Λεοπόλδος κατεπάτησαν πρῶτοι τὰς συνθήκας. Ἡ Οὐγγρικὴ γῆ καθημάχθη ἀπὸ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς θρησκείας πολέμους· ὁ δὲ Βεθλεὲμ Τάβωρ, οἱ Τεκέλοι καὶ Γεώργιος ὁ Ῥακότσις ἐταπείνωσαν πολλάκις τὴν ὀφρὺν τῆς Αὐστρίας.

Τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔδωσαν οἱ Οὔγγροι εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ῥακότση διευθυνομένην ἐπανάστασιν μαρτυρεῖ μετὰ ποίου ἐνθουσιασμοῦ ἐμάχοντο. Τὴν ὀνομάζουσι Σταυροφορικὸν πόλεμον. Τὰ ὅπλα ἔφερον ἐγκεχαραγμένα τὰ ἀρκτικὰ ταῦτα γράμματα P. P. L pro Patria et Libratale. ὑπὲρ Πατρίδος καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Ἡ Μαρία Θηρεσία παρουσιάζουσα τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰς τοὺς Οὔγγρους.

Ἦλθε δὲ καὶ στιγμὴ καθ' ἣν τῆς Εὐρώπης αἱ ἐπαναστάσεις ἔφεραν τὴν Αὐστρίαν εἰς τὴν αὐτὴν στάσιν εἰς ἣν εὑρέθησαν ἄλλοτε οἱ Οὔγγροι. Ἡ τόσον ὁλεθρία ἐχθρά των ἔτρεχε τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον. Ἰδοὺ καιρὸς κατάλληλος νὰ διώξωσι διὰ παντὸς τοὺς ξένους καὶ νὰ βάλωσι τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας των. Πάραυτα οἱ Μαγυάροι πορεύονται εἰς τὸ Πρεσβοῦργον. Βεβαίως σκοπὸν ἔχουσι νὰ κηρύξωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν των, νὰ ἐκλέξωσιν ἀρχηγὸν εἰς τὸ ἔθνος των, καὶ νὰ σχίσωσι τὰς συνθήκας αἵτινες τοσάκις ἐβιάσθησαν καὶ ὑπὲρ ὧν δύω αἰῶνας ἐπολέμησαν πολέμους αἱματωδεστάτους. Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ μαγνάτοι συνέρχονται εἰς Λανδάους· ὁ λαὸς συρρέει εἰς τὰς θύρας καὶ καταλαμβάνει τὰ θεωρεῖα. Ἂς εἰσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν δίαιταν.

Ἀλλὰ ποῖον ἀπροσδόκητον θέαμα! Εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου προχωρεῖ γυνὴ πλήρης νεανικῆς καλλονῆς καὶ θάρσους εἰς τὴν μίαν χεῖρα βαστάζουσα βρέφος πτοούμενον· τὴν ἑτέραν δὲ χεῖρα ἐκτείνουσα πρὸς τὴν συνέλευσιν ἀνοικτὴν ὡς διὰ νὰ σφραγίσῃ συνθήκην τινα. Τὸ ἦθος αὐτῆς δὲν εἶναι μὲν ἐπιτακτικὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἱκετικόν. Βλέπων τὴν πλουσίαν ἀναβολήν της, τὸν καλύπτοντα τοὺς ὤμους αὐτῆς μανδύαν, τὸ γαλήνιον καὶ ἀπτόητον ἦθός της, τὸ εὐσταθὲς βλέμμα τῶν γλαυκῶν της ὀμμάτων, τὴν ἀνδρικὴν κατατομὴν τοῦ αὐστριακοῦ προσώπου της, τίς δὲν ἀναγνωρίζει τὴν κληρονόμον Καρόλου τοῦ Δ΄, Μαρίαν τὴν Θηρεσίαν;

Διωκομένη ἀπὸ τοὺς συμμάχους στρατοὺς Φριδερίκου τοῦ Β΄. Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ΄. καὶ τῶν βασιλέων τῆς Ἱσπανίας, Σαρδηνίας καὶ Πολωνίας, οἵτινες χωροῦσιν ἤδη κατὰ τῆς Βιέννης αὐτῆς, μὴ ἔχουσα ποῦ τὴν κε

φαλὴν κλίνῃ ἡ θυγάτηρ τῶν Καισάρων, κατέφυγεν εἰς τὴν δίαιταν τῆς Οὐγγρίας βάλλουσα τὰς ἐλπίδας αὐτῆς εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Οὐγγρικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐγκαταλελειμμένη, εἶπεν, ἀπὸ τοὺς φίλους μου, κατατρεχομένη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου, προδεδομένη ἀπ' αὐτούς μου τοὺς οἰκείους, ἄλλην δὲν ἔχω καταφυγὴν εἰμὴ τὴν πίστιν σας, ὦ Οὐγγροι, τὴν ἀνδρίαν σας καὶ τὴν σταθερότητά μου. Ἰδοὺ παρακαταθέτω εἰς τὰς χεῖράς σας τὴν θυγατέρα καὶ τὸν υἱὸν τῶν βασιλέων σας παρ' ὑμῶν προσδοκῶσι τὴν σωτηρίαν των!

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀπαγγελθέντες λατινιστὶ ἠλέκτρισαν τὴν Συνέλευσιν. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνίστανται, τινὲς ὁρμῶσι μέχρι τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου ὡς κῦμα κορυφούμενον καὶ φλοισβοῦν, καὶ ὑπὲρ τὸ ὁποῖον ὑψοῦται ὑπερηφάνως ἡ κεφαλὴ τῆς βασιλίσσης. Μὲ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας, μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ Οὐγγροι κραυγάζουσιν ὁμοφώνως ὅλοι. Ἂς ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως μας τῆς Μαρίας Θηρεσίας. Καὶ ἐτήρησαν τὸν ὅρκον των.

Οὕτω περισωθεῖσα ἡ Αὐστρία διεφύλαξε τὸν βαθμόν της εἰς τὴν Εὐρώπην· ἀλλά, φεῦ! ἐλησμόνησε ταχέως τὴν γενναιότητα τῶν συμμάχων της Οὐγγρων· τί λέγω; τὴν ἐθεώρησεν ὡς ἔγκλημά των.

Ἡ Αὐστρία ἐμελέτησε κατὰ βάθος καὶ ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν τὸν λόγον τοῦ Τακίτου, ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη φέρει δυστυχίαν εἰς τοὺς λαούς.

(*Μετάφρ. Ι. Κ.*)

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΑΣΣΟΣ.

Ἡ εἱμαρμένη τῶν πλείστων μεγάλων ἐπικῶν ποιητῶν τοὺς κατεδίκασεν ἀείποτε εἰς τὴν καταδίωξιν, τὴν πενίαν, τὴν ἐξορίαν, καὶ τὰς περιπετείας ἁπάσας ὑπάρξεως δυστυχοῦς, ἕνεκα τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζων· ὡς ὁ Δάντης, ὁ Μίλτων καὶ ὁ Καμοένσος, οὕτω καὶ ὁ Τάσσος δὲν διέφυγε τὴν σκληρὰν ταύτην δοκιμασίαν. Υἱὸς ποιητοῦ, τοῦ Βερνάρδου Τάσσου, ἐγεννήθη τὴν 11 Μαρτίου 1544. ἐν *Σορέντῳ*, μικρᾷ τῆς Ἰταλίας πόλει, ἡ τοποθεσία τῆς ὁποίας βρίθει καλλονῶν ἀπεριγράπτων.

Ἡ παιδική αὐτοῦ ἡλικία παρίστησι ἓν τῶν περιεργοτέρων παραδειγμάτων νοητικῆς πρωϊμότητος. Εἷς τῶν βιογράφων αὐτοῦ ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς ἡλικίας του ἔτους ἤρξατο νὰ ὁμιλῇ ἀταραυλίστως· ἐνῷ, τὸ περιεργότερον, ὁ Τάσσος ἔσχεν ἐφ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν τὸν λόγον βραδύν, καὶ εἶδός τι βατταρισμοῦ· ἐκ τῆς μικροτέρας αὐτοῦ ἡλικίας ἦν ἀείποτε ἐμβριθὴς καὶ μελετητικός· οὐδὲ εἴδέ τις αὐτὸν ποτὲ γελῶντα, ἢ μειδιῶντα, ἢ κλαίοντα. Αἱ πρῶται αὐτοῦ σπουδαὶ ὑπῆρξαν ἅπασαι φιλολογικαί· μιμούμενος δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ κατεγίνετο ἀδιακόπως εἰς συνθέσεις ποιητικὰς, καὶ ἐνδελεχῆ ἀνάγνωσιν τῶν ποιημάτων Δάντου, Πετράρχου, καὶ Βοκακίου. Ὁ Βερνάρδος βλέπων τὴν πρὸς τὴν ποίησιν κλίσιν τοῦ νέου καὶ φοβηθεὶς περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ ἑκὼν ἄεκων τὰς ἐπιθυμητὰς σπουδάς του, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ εἰς Παδούαν τὴν νομικήν. Τῷ ὄντι, ὁ Τορκουάτος ἤρξατο κατὰ τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος αὐτοῦ τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς ὑπὸ τὸν διαβόητον Παγκιρόλην· ἀλλὰ κατὰ τὸ δωδέκατον ἕβδομον συνέθεσεν .... ἔπος, τὸν Rinaldo, ποίημα ἡρωϊκὸν εἰς ᾄσματα δώδεκα, δημοσιευθὲν ἐν Βενετίᾳ, καί τοι ἄκοντος τοῦ πατρός του κατὰ τὰ 1562, καὶ τὸ ὁποῖον ὑπεδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὅλη ἡ Ἰταλία. Κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ποιήματος τῆς *Ἱερουσαλὴμ*, οὗτινος μέρη τινὰ συνέθεσεν ἐν Βολωνίᾳ. Κατὰ δὲ τὰ 1565 προσεκλήθη εἰς Φερράραν ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Λουδοβίκου Δέστε, ὅστις κατέστησεν αὐτὸν ἕνα τῶν εὐγενῶν του, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γάμων τῆς ἀρχιδουκίσσης τῆς Αὐστρίας μετὰ τοῦ δουκὸς Ἀλφόνσου Β'. Τὰ συμπόσια ἅτινα ἔδωκεν ἐπὶ ἕνα σχεδὸν μῆνα ἠμεγαλοπρεπῆς καὶ ἐλευθέριος αὗτη αὐλὴ, κατέπληξαν ἰσχυρῶς τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, τραφέντος ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν μυθιστοριῶν τῶν ἱπποτικῶν χρόνων, καὶ βλέποντος ἤδη πραγματουμένας εἰς τὰ παίγνια καὶ τοὺς ἀγῶνας τὰς λαμπροτέρας ῥομαντικὰς σκηνάς.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν συμποσίων καὶ τῶν πανηγύρεων τούτων ὁ Τάσσος κατέστη οἰκεῖος τῆς δουκικῆς οἰκογενείας, καὶ ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὰς ἀδελφὰς τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ καρδιναλίου, Λουκρητίαν καὶ Λεονώραν Δέστε· ἡ μήτηρ αὐτῶν ἀνέθρεψεν αὐτὰς δι' ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς, ἐμπνεύσασα αὐταῖς ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τὸν πρὸς τὰ γράμματα, τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν ἔρωτα. Διὰ τῶν ἐνθαρρύνσεων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ἀλφόνσου, ὁ Τάσσος ἐπανέλαβε τὴν πρὸ δύω ἐτῶν διακοπεῖσαν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, ἀναγιγνώσκων συγχρόνως τὰ μέλη αὐτοῦ εἰς τὰς δύω πριγγιπέσσας. Μετά τινα χρόνον ἀνεχώρησεν εἰς Γαλλίαν, ἀκόλουθος τοῦ καρδιναλίου Λουδοβίκου Δέστε· ὅστις, ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Θ', ἐπισκέψεως, ἐπαρουσίασεν αὐτῷ τὸν Τάσσον διὰ τῶν ἑξῆς λόγων. « Ἰδοὺ ὁ ψάλτης τοῦ Γοδεφροᾶ καὶ τῶν ἄλλων Γάλλων ἡρώων, οἵτινες τοσάκις διέπρεψαν κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ. » Ὁ Τάσσος ἐγνώρισε καὶ ἐκαλλιέργει τὴν φιλίαν τοῦ Ῥονσάνδου, ἡ φήμη τοῦ ὁποίου ἦν μεγίστη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Γαλλίᾳ, καὶ πρὸς ὃν ἀνέγνωσεν πολλὰ ᾄσματα τοῦ ποιήματος αὐτοῦ *Γοδεφροᾶ* (πρώτου τίτλου τῆς *Ἱερουσαλὴμ*.) Συκοφαντηθεὶς πρὸς τὸν καρδιναλιον, καὶ δυσαρεστηθεὶς ἐγκατέλειψεν αὐτὸν ἵνα ἐπιστρέψῃ ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα ἐπέτυχε θέσιν ἔντιμον εἰν τὴν αὐλὴν τῆς Φερράρας παρὰ τῷ Ἀλφόνσῳ. Ἐνῷ δὲ περιηγεῖτο μετὰ τοῦ δουκὸς ἐν Ῥώμῃ, ἔσχεν ὁ ποιητὴς τὴν εὐκαιρίαν πρὸς σύνθεσιν τοῦ ὡραίου αὐτοῦ ποιμενικοῦ δράματος, τοῦ *Ἀμύντα*, πρωτοτύπου τῆς δραματικῆς, καὶ ἀριστουργήματος τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας. Ὀκτὼ ἔτη μετὰ ταῦτα συνώδευσε τὸν δοῦκα τῆς Φερράρας, κατά τινα πρὸς τὸν Ἑρρίκον Γ'. ὁδοιπορίαν αὐτοῦ· τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος, 1575, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐτελείωσε τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἰταλικῆς ποιήσεως, τὴν *ἐλευθέραν Ἱερουσαλήμ*. Ἔκτοτε ἤρξαντο πλέον αἱ δυστυχίαι τοῦ ποιητοῦ τούτου, ἐπειδὴ

περαιωθέντος τοῦ ποιήματός του ἀπώλεσε μετὰ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὃν κατέβαλε τὴν ἡσυχίαν τοῦ πνεύματος.

Ἀνησυχία, ὑποψία, μελαγχολία καὶ θλῖψις βαθυτάτη κατελαβον βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν εὐαίσθητον αὐτοῦ ψυχήν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔτυχε περίστασιν τινα καθ' ἣν ἔδειξε τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Ἀνακαλύψας τὴν προδοσίαν τὴν ὁποίαν ἄνθρωπός τις, τὸν φίλον προσποιούμενος, ἐχάλκευσε κατ' αὐτοῦ τὴν ἐμπιστοσύνην του καταχρώμενος, καὶ ἀπαντήσας αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου, ἐζήτησε νὰ ἐξηγηθῇ μετ' αὐτοῦ. Ὁ ὑποκριτὴς οὗτος ἀντὶ, ἀπολογηθεὶς, νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, ἀπεκρίθη αὐθαδῶς ὀνειδίζων ἔτι αὐτὸν ὡς ψεύστην. Ὁ ποιητὴς ἀνταπεκρίθη τότε πρὸς αὐτὸν διὰ κολάφου ἰσχυροῦ. Ἀλλ, ὁ φίλος δειλὸς καὶ προπετὴς ἅμα, ἀπεσύρθη ἄφωνος· μετά τινας δὲ ἡμέρας συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύω αὐτοῦ ἀδελφῶν, ἀπαντήσας τὸν Τάσσον ἐπὶ τῆς δημοσίου πλατείας, ἐπιπίπτει μετ' αὐτῶν κατ' αὐτοῦ, ὅστις, κάτοχος τῆς τῶν ἱπποτῶν ἀρετῆς, ἐστράφη, καὶ ξιφουλκήσας τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς δειλοὺς δολοφόνους.

Ἡ μονομαχία τοῦ Τάσσου, καὶ ἡ φήμη ὅτι τὸ ποίημα αὐτοῦ ἐξετυποῦτο ὑπό τινος πρὶν αὐτὸς περαιώσῃ τὰς ἐπ' αὐτοῦ διορθώσεις του, ηὔξησαν τὴν μελαγχολίαν του. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει κατέλαβε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀνησυχία ἰσχυρὰ περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ πίστεως· διὸ καὶ ἐπορεύθη ἵνα συμβουλευθῇ τὸν ἱεροδιδάσκαλον τῆς Βολωνίας, ὅστις μάτην ἐδοκίμασε νὰ καταπείσῃ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ αὐτόν.

Ἑσπέραν τινα τῆς 17 Ἰουλίου 1577, ἔσυρεν ἐντὸς τῶν δωματίων τῆς δουκέσσης Δε-Ὀρβίνης, τὸ μαχαίριον αὐτοῦ κατά τινος ὑπηρέτου πρὸς ὃν συνέλαβεν ὑποψίας. Ὁ δοὺξ διέταξε νὰ συλλαβωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τὸν περιορίσωσιν ἐντὸς τῶν μικρῶν δωματίων τῶν τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου ὁριζόντων, Βραδύτερον δὲ ἀπεφάσισεν νὰ τὸν ἀποπέμψῃ τῆς Φερράρας, ἀποστείλας αὐτὸν, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου. Ἐκεῖ ὁ Τάσσος ἤρχισε νὰ κυτταζεται ἀκουσίως ὑπὸ ἰατρῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν φανταζόμενος ὅτι δὲν εἶχε μεγάλην αὐτῶν χρείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμενος μὴ ἀναμίξωσι δηλητήριον μετὰ τῶν ἰατρικῶν των. Ὁ δοὺξ δυσηρεστημένος ἐκ πολλῶν ἐπιστολῶν ἃς ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, ἀπηγόρευσεν αὐτῷ αὐστηρότατα τὴν συνέχειαν τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐδιπλασίασε τὴν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ δυστήνου ποιητοῦ ταραχὴν, τὰς ὑποψίας καὶ τοὺς τρόμους αὐτοῦ· ἐπὶ τέλους ὁράξας στιγμήν τινα, καθ' ἣν ἐμεινε μόνον, ἐξῆλθε τῆς μονῆς, καὶ μετ' ὀλίγον τῆς Φερράρας, φεύγων νύκτα, ἄνευ ἀργυρίου, ἄνευ ὁδηγοῦ καὶ σχεδὸν γυμνὸς ἐνδυμάτων.

Ὁ Τάσσος φθάσας εἰς Σορρέντην παρὰ τῇ πρεσβυτέρᾳ αὐτοῦ ἀδελφῇ Κορνηλίᾳ, ἐπανεῦρε γαλήνην καὶ ἡσυχίαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὡραιοτέρας τῆς γῆς τοποθεσίας, ὑπὸ οὐρανὸν διαυγέστατον, ἐνώπιον φύσεως μεγαλοπρεπεστάτης καὶ ἅμα καταπληκτικῆς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατελαβεν αὐτὸν αὖθις ἡ πρὸς τὴν μελαγχολίαν ῥοπὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνησυχία· διὸ καὶ παραιτήσας τὴν Σορρέντην, ἀφίκετο εἰς Ῥώμην, ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Φερράρας, ἔνθα ἀπήντησε μάτην τὰ σχέδια, τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ. Ἦλθεν εἰς Πάδουαν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ διαμείνῃ εἰς οὐδεμίαν πόλιν κατήντησεν εἰς Βενετίαν· ἔπειτα δὲ μεταβὰς παλιν εἰς Οὐρβῖνον ἐστάθη εὐτυχέστερος τυχὼν δεξιώσιν πρέπουσαν αὐτῷ. Μετὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἄφιξίν του ὁ Τάσσος συνέθεσε μίαν τῶν ὡραιοτέρων αὐτοῦ ποιήσεων. Ὁ δοὺξ ἦν εἰς τὴν ἐξοχήν· ὁ δὲ ποιητὴς ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παλατίου· καὶ περιμένων τὴν ἀπάντησιν, ἤρξατο μεγάλης τινος ᾠδῆς, ἧς καταχωροῦμεν ἐνταῦθα δύω στροφάς.

« Ἀλοίμονον! ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας καθ' ἣν ἠσθάνθην καὶ ἀνέπνευσα, καθ' ἣν ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ φῶς τοῦτο, τὸ οὐδέποτε χαρμόσυνον ἢ διαυγὲς πρὸς ἐμὲ, ἡ ἄδικος αὕτη θεὰ (ἡ τύχη) ὡς παίγνιον ἐξέλαβεν ἐμέ, ὡς σκοπὸν τῶν ὀδυνηρῶν αὐτῆς βελῶν, τὸν δύστηνον! Τὰς πληγὰς ἃς ἔλαβον παρ' αὐτῆς, βίος μακρότατος μόλις θέλει δυνηθῇ νὰ θεραπεύσῃ. Καὶ τούτου μάρτυρα ἐπικαλοῦμαι τὴν ἔνδοξον Σειρῆνα, παρὰ τὸν τάφον τῆς ὁποίας ἐτέθη ἡ ἐπικήδειος ἐμοῦ πλάξ (1)· διατί δὲ νὰ μὴν εὕρω τὸν τάφον τοῦτον ἐκ τῆς πρώτης πληγῆς; Ἤμην παιδίον ἔτι ὅτε ἡ ἄσπλαγχνος, ἡ ἀδυσώπητος τύχη μὲ ἀπέσπασεν ἐκ τῆς ἀγκάλης τῆς μητρός μου. Ὦ! ἀναπολῶ παρηγορούμενος τὰ ὑπὸ σπαραξικαρδίων δακρύων καταβρεχόμενα ἐκεῖνα φιλήματα, καὶ τὰς ζωηρὰς ἐκείνας δεήσεις ἃς τινας ἀπήγαγον πνεύσαντες οἱ ἄνεμοι. Ἀλλ' ἐπέπρωτο νὰ μὴ τὴν ἐπανίδωσι πλέον οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπέπρωτο νὰ μὴν ἐναγκαλισθῶ ὑπὸ τῶν βραχιόνων αὐτῆς ἐναγκαλισμοὺς ζωηροὺς, θελξικαρδίους .... Ὦ πάτερ μου! ὦ ἀγαθέ μου πάτερ! σὺ ὁ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν οὐρανῶν ἐπιβλέπων ἐπ' ἐμέ· ἔκλαυσα, τὸ γνωρίζεις, τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν θάνατόν σου, καὶ στένων κατέβρεξα διὰ τῶν δακρύων μου καὶ τὸν τάφον σου καὶ τὴν ἐπικήδειόν σου κλίνην· ἀλλ' ἀγάλλου ἤδη ἐπὶ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν, διότι ὀφείλονται πρὸς σὲ τιμαὶ καὶ ὄχι δάκρυα. Ἐγὼ δὲ, ἐγὼ μόνος ἀνάγκη νὰ ἐξαντλήσω ὁλόκληρον τῆς θλίψεως καὶ τῆς ὀδύνης τὸ ποτήριον. »

Ὁ Τάσσος πορῆτησεν αὖθις τὸ Ουρβῖνον, ὑπὸ τῶν Ἐριννύων ὑποψιῶν αὐτοῦ διωκόμενος· διημέρευσεν εἰς Τουρῖνον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐζήτησε δι' ἱκεσιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Φερράρας. Ἀλλὰ μόλις φθάσας, δυσαρεστηθεὶς ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ἣν ἔκαμον πρὸς αὐτὸν ἐστράφη μεθ' ὕβρεων κατὰ τοῦ δουκὸς Ἀλφόνσου καὶ ἁπάσης τῆς αὐλῆς. Ὁ πρίγγηψ πληροφορηθεὶς περὶ τῆς παραφροσύνης ταύτης τοῦ Τάσσου, ἔδωσεν ἀπανθρώπως διαταγὴν ἵνα ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἁγίας Ἄννης, οἰκίας διὰ τοὺς μανιακοὺς προσδιωρισμένης, ἔνθα ἐτέθη ὑπὸ αὐστηρὰν φυλακὴν, ἐπιτηρούμενος ὡς μανιώδης ἢ φρενιτικός.

Ὁ ποιητὴς ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς κατάστασίν τινα παραζάλης καὶ ἠλιθιότητος. Τὰ δεινὰ τοῦ σώματος προσετίθεντο ἤδη ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς, καὶ εἶδός τι ἀτονίας, ἣν οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἠσθαν-

---

(1) Ὁ μῦθος ἔθεσε παρὰ τὴν Σορρέντην τὸν τάφον μιᾶς τῶν Σειρήνων.

θη, κατέλαβεν ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα. Ὁ πίνος τῆς γενειάδος καὶ τῆς κόμης αὐτοῦ, ὁ ῥῦπος τῶν ἐνδυμάτων του, ἡ κατάστασις εἰς ἣν περιῆλθε· ἡ μοναξία, ἣν ἀείποτε ἀπεστράφη· ἡ κακὴ περιποίησις, δι' ἧς οἱ ὑπάλληλοι καὶ ὑπηρέται μεταχειρίζοντο αὐτὸν, καὶ ἡ σκληρότης τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ὁ ἡγούμενος τοῦ νοσοκομείου, ἔδιδε τὸ παράδειγμα, ἔφερον αὐτὸν εἰς κατάστασιν τρομερὰν καὶ κατανυκτικὴν ἅμα.

Ἡ αἰτία τῆς ἐγκατακλείσεως καὶ παραφροσύνης τοῦ Τάσσου ἀπησχόλησεν ἐπὶ πολὺ τὸ πνεῦμα τῶν κριτικῶν καὶ ὑπομνηματιστῶν, ἀποδοσάντων αὐτὴν εἰς ὀλέθριον καὶ ζωηρότατόν τι πάθος. Τρεῖς γυναῖκες νομίζονται ὡς ἐμπνεύσασαι αὐτῷ ἔρωτα σφοδρὸν, ἡ Λεονώρα, ἡ Λουκρητία Δέστε καὶ ἡ Λεονώρα Σανδιτάλη κόμησσα Σκανδιανοῦ. Ἀλλὰ τίς ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἣν αὐτὸς ἔψαλλεν εἰς τὰς ποιήσεις του; Οἱ σύγχρονοι βιογράφοι νομίζουσιν ὅτι ἦν ἡ Λεονώρα Δέστε, ἀδελφὴ τοῦ δουκὸς τῆς Φερράρας.

Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν ὅλα τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος παθη τὰ ταράσσοντα τὸν Τασσον, νέα πάλιν προσετέθη δυστυχία. Δεκατέσσαρα ἄσματα τῆς *Ἱερουσαλὴμ* ἐτυπώθησαν κατὰ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ (1580) πλήρη τυπογραφικῶν λαθῶν, ἐλλείψεων καὶ σφαλμάτων παχυλῶν ἐξ ἀτελεστάτης τινὸς ἀντιγραφῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης. Ἐξ ἄλλαι ἐκδόσεις ἠκολούθησαν ταύτην κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ εἰς διαφόρους τῆς Ἰταλίας πόλεις· ἀλλ' ἐπὶ τέλους διὰ τῆς φροντίδος φίλου τινὸς, ὁ Τάσσος ἠδυνήθη νὰ δημοσιεύσῃ ἀκριβῆ ἐντελῆ καὶ πρωτότυπον τοῦ ποιήματος ἔκδοσιν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς δόξης αὐτοῦ, τοῦ θορύβου τῶν ἐπαίνων ἐκείνων καὶ τῶν εὐφημιῶν τῶν πανταχόθεν ἀντηχουσῶν, ἐνῷ οἱ ἐκδόται καὶ οἱ βιβλιοπῶλαι ἐπλούτιζον ἐκ τῶν κόπων καὶ ἀγρυπνιῶν αὐτοῦ, ὁ δυστυχὴς Τάσσος κατετήκετο ἐν αἰχμαλωσίᾳ σκληρᾷ, ἠμελημένος, καταφρονούμενος, ἀσθενὴς καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαιοτέρων πραγμάτων στερούμενος. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀνυπόφορον κατὰ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ, ἦν ὅτι ἐμποδίζετο ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων φωνῶν ἐξ ὧν ἀντήχει ἀδιακόπως τὸ νοσοκομεῖον, « καὶ ὑπὸ θορύβων καὶ ταραχῶν ἱκανῶν, » ὡς ἔλεγεν εἴς τινα τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ νὰ ἀφαι- » ρέσωσι τὴν κρίσιν καὶ τὸ λογικὸν καὶ τῶν νουνεχε- » στέρων καὶ σοφωτέρων αὐτῶν ἀνθρώπων. »

Ἐπὶ τέλους, διὰ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τοῦ ζηλωτοῦ καὶ ἰσχυροῦ τοῦ Τάσσου προστάτου, καμφθεὶς ὁ δοὺξ Ἀλφόνσος, ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν ποιητὴν, ὅστις ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἁγίας Ἄννης τὴν 5 ἢ 6 Ἰουλίου 1586, μετὰ ἑπτὰ ἐτῶν, δύω μηνῶν καὶ τινων ἡμερῶν, ὀδυνηρὰν καὶ σκληροτάτην φυλάκισιν.

Ὁ Τάσσος ἀποσυρθεὶς εἰς Μαντούαν, παρὰ τὸν δοῦκα Γουλιέλμον, κατεγίνετο ἐπιμελῶς εἰς τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ ἐργασίας, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνθεσιν νέου τινος ποιήματος τῆς *κατακτηθείσης Ἱερουσαλὴμ*· παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς εὐσεβεῖς ἀσκήσεις, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θεολογίας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίως τοῦ ἅγ. Αὐγουστίνου. Ἐπεριηγήθη πολλάκις εἰς Ῥώμην, εἰς Φλωρεντίαν, εἰς Νεάπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ἤδη πρὸ τεσσάρων μηνῶν ὅταν ὁ καρδινάλιος Κινθίων ἐφαντάσθη νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀνανεόνων δι' αὐτὸν τὴν εἰς τὸ Καπιτώλιον διὰ τῆς στέψεως τελετὴν τοῦ θριάμβου, ἥτις οὐδέποτε πλέον ἀπὸ τοῦ Πετράρχου εἶχε τελεσθῆ. Ὁ Τάσσος εἰ καὶ μὴ εὐχαριστούμενος ἐκ τοῦ θριάμβου τούτου, ἐπανῆλθεν ὅμως εἰς Ῥώμην καὶ ὑπεδέχθη διὰ μεγάλων τιμῶν. Ἀλλ' αἱ δυνάμεις καὶ αἱ ἐλπίδες ἐγκατέλιπον αὐτόν· ἡ δὲ φύσις ἐφαίνετο ἀσθενοῦσα καθ' ὅσον ἡ τύχη ἤρχιζε νὰ μειδιᾷ πρὸς αὐτὸν μειδίαμα ἱλαρόν. Κατὰ μῆνα ἀπρίλιον τοῦ 1595, ἐποχὴν διὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ διορισθεῖσαν, ᾐσθάνθη ἑαυτὸν παρ' ἐλπίδα διόλου ἐξησθενημένον· καὶ μὴ θέλων νὰ καταγίνεται πλέον εἰμὴ περὶ τοῦ πλησιάζοντος αὐτοῦ τέλους, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου. Μετά τινας ἡμέρας αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἀσθενέστερον ἔτι, ἐννόησεν ὅτι ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸν μόνον αὐτοῦ πιστὸν φίλον, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἔγραψε τὴν κατανυκτικὴν ταύτην ἐπιστολήν.

« Τί θέλει εἰπεῖ ὁ φίλος Κωνσταντῖνος ὅταν μάθῃ » τὸν θάνατον τοῦ φιλτάτου αὐτοῦ Τάσσου; Νομίζω » ὅτι δὲν θέλει βραδύνει νὰ λάβῃ τὴν εἴδησιν τούτου, » διότι αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν περὶ τὰ τέλη μου, μὴ » δυνηθεὶς νὰ θεραπεύσω οὐδέποτε τὴν ἐπάρατον ταύ- » την μελαγχολίαν τὴν προστεθεῖσαν εἰς ὅλας τὰς συνή » θεις μου ἀσθενείας, καὶ ἥτις τὸ βλέπω σαφῶς, μὲ » σύρει ὡς χείμαῤῥος ῥαγδαῖος, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ » ἀντιθέσω κατ' αὐτοῦ οὐδὲν ἐμπόδιον. Δὲν εἶναι » πλέον καιρὸς νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ἐπιμονῆς τῆς » ἀδυσωπήτου μου τύχης, διὰ νὰ μὴ εἴπω τῆς ἀ- » χαριστίας τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἠθέλησεν ἐπὶ τέλους » νὰ τιμήσῃ διὰ τοῦ θριάμβου δυστυχῆ καταβιβάζου- » σά με εἰς τὸν τάφον, εἰς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἤλ- » πιζον ὅτι ἡ δόξα αὕτη, τὴν ὁποίαν ὁ αἰὼν ἡμῶν » ἤθελεν ἐξάξει ἐκ τῶν συγγραμμάτων μου, δὲν ἤθε- » λε μείνῃ διόλου ἀβράβευτος· ὡδήγησα ἐμαυτὸν εἰς » τὸ μοναστήριον τοῦτο ὄχι μόνον διότι οἱ ἰατροὶ νο- » μίζουσι τὸν ἀέρα αὐτοῦ ὑγιεινότερον ὅλων τῶν » συνοικιῶν τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀρχίσω, » τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου τόπου, καὶ τῆς » συναναστροφῆς τῶν ἁγίων τούτων μοναχῶν, τὰς » πρὸς τὸν οὐρανὸν συνδιαλέξεις μου. Παρακάλει ὑ- » πὲρ ἐμοῦ τὸν Θεὸν, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι, ὡς ἀεί- » ποτε ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ σὲ ἠγάπησα καὶ σὲ ἐτίμησα, » οὕτω θέλω σὲ ἀγαπήσει, θελω σὲ τιμήσει καὶ ἐν τῇ » ἄλλῃ, τῇ ἀληθεῖ, τῇ ἐξ ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς » χάριτος προερχομένῃ. Συνιστῶ δὲ ἐμαυτὸν μετὰ » σοῦ εἰς τὴν θείαν χάριτα. »

« Ῥώμη, Ἅγιος Ὀνούφριος. »

Σφοδρὸς πυρετὸς κατέλαβεν αὐτὸν τὴν 10 ἀπριλίου, καὶ ἐξέπνευσεν τὴν 25 εἰς ἡλικίαν ἑνὸς καὶ πεντήκοντα ἐτῶν.

Α. Ι.

ΤΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΝ.

Ἐν ἔτει 1823 ἐν μιᾷ τῶν ἀπαισίων ἐκείνων νυκτῶν καθ' ἃς ὁ πένης ἄνευ πυρὸς, ἄνευ ἄρτου πολλάκις, δὲν ἔχει ἕτερον κατὰ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης καταφύγιον ἢ τὸν ὕπνον, λεπτὴ καὶ ψυχρὰ ἔπιπτε συρίζουσα ἡ βροχή· ἡ δὲ πρὸ μικροῦ πεσοῦσα χιὼν ἐκάλυπτε τὰς ὁδούς. Καὶ ἐὰν ἐκ διαλειμμάτων ἐφαίνετο, ἐν τῷ μέσῳ τῆς πενθίμου καὶ ἀπαισίας ταύτης νυκτὸς, διαβατης τις ὡς σκιὰ διερχόμενος, ἐννόει τις ἐκ τῆς ἐσπευσμένης αὐτοῦ πορείας, τὴν ἐπιθυμίαν ἣν εἶχε νὰ ἐπιτύχῃ ὅσον τάχιον σκέπην τινα.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Εὐσταθίου ἐσήμαναν ὥραι ἕξ, ὅτε νέος τις ὑπὸ μεγίστης ἀνησυχίας ταραττόμενος, ἀναβὰς ταχέως τὰς πρὸς μικρόν τινα θάλαμον τῆς ὁδοῦ Μοντμάρτης ἀγούσας τέσσαρας δροφὰς ἐκάθισεν, ἢ μᾶλλον ἐῤῥίφθη ἀγωνιῶν ἐπί τινος ἕδρας. Ἡ μορφὴ αὐτοῦ ἦν ὠχρὰ, τὸ βλέμμα ἀπλανὲς, ἡ δὲ καρδία ἔπαλλε σφοδρῶς. Πόθεν ἤρχετο, τί εἶδε, τί ἔπραξεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος; τίς ἡ αἰτία τῆς ταραχῆς αὐτοῦ; Εἶδεν ἢ ἔπραξεν ἴσως ἁμάρτημά τι; Ὄχι· ἔσπρωξε μόνον διὰ τοῦ ποδὸς τὴν τύχην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ, λαβὼν αὐτὴν, σκέπτεται ἤδη καὶ ἐρωτᾷ ἑαυτὸν τί νὰ κάμῃ· τὸ χαρτοφυλάκιον τὸ ὁποῖον ἐκράτει εὗρε πρό πνων στιγμῶν ἐπὶ τῆς χιόνος, καὶ διανοίγων εἶδεν αὐτὸ πλῆρες τραπεζιτικῶν γραμματίων. Ὁ νέος ἦν δυσυχής, καὶ ἠδύνατο νὰ κατασῇ πλούσιος φυλάττων τὸν θησαυρὸν ὃν ἡ τύχη ἔῤῥιψεν ἔμπροσθέν του. Τοιαύτη ἡ αἰτία τῆς ταραχῆς αὐτοῦ. Ἐπρόκειτο νὰ μάθῃ ἤδη ἐὰν ἤθελε διαμεινει ἄνθρωπος τίμιος, ζητῶν τὸν κύριον τοῦ χαρτοφυλακίου, ἢ ἂν ἤθελε πλουτήσει διὰ σφετερισμοῦ οὐτινος ἡ ἀτιμωρησια καὶ ἡ μυστικότης ἐπίσης ἦν ἀσφαλὴς καὶ βεβαία.

Τί νὰ κάμω; ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὑπὸ ἀγωνίας τρομερᾶς κατεχόμενος. Καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον μάτην ἐπεχειρει νὰ λύσῃ, ὡσεὶ ῥομφαία δίστομος ἐπλήγονε καὶ κατεσπάραττε τὴν καρδιαν αὐτοῦ· ὁπόθεν καὶ ἂν ἐπλησίαζεν αὐτὸ ἡ καρδία του ἔσταζεν αἷμα· αἱ λέξεις ν α ἱ καὶ ὄ χ ι ἐθλίβοντο ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῶν χειλέων του, εἰς τοὺς κυματισμοὺς τῆς διανοίας του ὑπακουόντων. Ἡ τοῦ λογικοῦ του αὕτη πάλη, ἡ λέγουσα πρὸς αὐτὸν: Μεῖνε δυστυχὴς ἵνα μείνῃς τίμιος· κατὰ τοῦ πάθους τοῦ κραυγάζοντος: Γίνου ἄτιμος ἵνα γίνῃς εὐτυχής! ὡς ἐνοχλητικὴ καὶ πένθιμος δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ ἐπὶ πλεον. Καθ' ἣν στιγμὴν σόφισμά τι ἤρχισε νὰ καταβάλῃ τὰς τελευταίας τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ἐναντιώσεις, φωνή τις ἐξέφυγεν ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ· τὸ βλέμμα του ἔστη ἐπί τινος εἰκόνος, τῆς εἰκόνος τοῦ πατρός του, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὁποίας ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν ἐλεγχον καὶ ἀγανάκτησιν ἐκφράζοντες. Καὶ ἤρχισε τότε νὰ συλλογῆται τὸν εὐγενῆ τοῦτον γέροντα τὸν ὁποῖον εἶδε πρὸ δύω ἐτῶν ἀποθνήσκοντα ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ θαλάμῳ, δυστυχῆ μὲν, ἐναβρυνόμενον ὅμως ἐπὶ τῇ ἀκηλιδώτῳ αὐτοῦ πενίᾳ· καὶ ἀνεμνήσθη τότε τὰς ταχέως ἀπὸ τοῦ νοὸς αὐτοῦ ἀποπτάσας ἐκείνας πατρικὰς συμβουλάς.

Κατενύχθη εἰς τὴν ἀνάμνησιν ταύτην, καὶ δάκρυά τινα, δάκρυα ἅγια εἰλικρινείας καὶ μετανοίας, κατέῤῥευσαν διὰ τῶν παρειῶν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἡ ταραχὴ καὶ ἀλλοίωσις αὕτη ὑπῆρξε σύντομος· ὁ πειρασμὸς κατέλαβεν αὖθις μετ' ὀλίγον τὸ πνεῦμα του, καὶ ὁ νέος ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐῤῥίφθη ὡς ἦτον ἐπὶ τῆς κλίνης, τὸν ὕπνον ἐπ καλούμενο; πρὸς βοήθειάν του

Ἀλλ' ὁ ὕπνος δὲν ἤρχετο· καὶ τὰ κατοχθόνια πάθη ἐγεννῶντο ἀνεπαισθήτως ἡδέως, καὶ βαθμηδὸν ὀξύτερον, ἐν τῇ διανοίᾳ του. Ἐγερθεὶς μετὰ μίαν ὥραν ἦν ἥσυχος· τὸ αἷμα ἐπανέκαμψεν ἐκ τῆς καρδίας του εἰς τὰς παρειὰς, καὶ ἀνέπνεεν ἐλευθέρως. Ἐκ δὲ τῆς ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ εἰκονιζομένης σταθερότητος ἠδύνατό τις νὰ μαντεύσῃ ὅτι ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους.

Ἡ τύχη, λέγει οὗτος, δὲν ἔῤῥιψε τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μου· δὲν πιστεύω τὴν τύχην. Ὁ Θεὸς εἴκτειρε τὴν ἀπελπισίαν μου. Ἂς γίνῃ λοιπὸν ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ.

Τότε πλησιάζων πρὸς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ, ἀνοίγει τὸ χαρτοφυλάκιον, ἀποστρέφων ἀπ' αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς: φοβούμενος μὴν ἀναγνώσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὄνομά τι τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε νὰ γνωρίσῃ ποσῶς, καὶ κενώσας τὰ περιεχόμενα γραμμάτια ἐντὸς συρταρίου τινος ἔῤῥιψε τὸ χαρτοφυλάκιον εἰς τὸ πῦρ.

Ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδων φράγκων γραμμάτια ἐχύθησαν ἐν αὐτῇ. Τὴν ἐπιοῦσαν ἀνεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν.

II.

Παρῆλθεν εἷς μὴν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐκείνης. — Ἐντὸς κοιτῶνός τινος ὑπὸ τὴν ὀροφὴν οἰκίας τῆς ὁδοῦ Μαῖλ, ἠγρύπνουν συνδιαλεγόμενοι δύω νέοι. Ὁ θάλαμος οὗτος ἦν πένθιμος, τὰ σκεύη του πενιχρὰ, ἀλλ' ἤστραπτεν ἐκ τῆς καθαριότητος ἐκεινης ἥτις εἶναι ἡ πολυτέλεια τῶν δυστυχῶν. Πρὸς τὸ ἀμυδρὸν φῶς λύχνου τινος ἐκάθητο νέα κόρη, ἐπί τινος αὐλαίας ἐργαζομένη καὶ νέος τις ἀντιγράφων ἔγγραφά τινα ἐμπορικά.

Ἡ νεᾶνις καί τοι πάσχουσα καὶ ἐξησθενημένη, οὐδὲν ἧττον προσεῖχεν ἐπὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ οἱ ἐλαφροὶ καὶ λεπτοφυεῖς αὐτῆς δάκτυλοι οὐδὲν ἧττον συνῆπτον τὰ ποικίλως χρωματισμένα νήματα ἐπὶ ἱστοῦ ἔνθα ἐσχεδιαγραφεῖτο σκηνή τις τοῦ Οὐαττώ. Ὁ νέος εἰργάζετο μετὰ ζήλου, καὶ τὸ κονδύλιον αὐτοῦ καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλαφρότερον μέχρις οὗ, ῥίψας βλέμμα τι ἐπὶ τῆς νέας ῥαπτρίας, ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ μετὰ ζέσεώς τινος καὶ προθυμίας πυρετώδους. Ἦν δὲ ὠχρός· ἡ ἐργασία, ἡ σκέψις, ἡ ἀϋπνία εἶχον ῥυτιδώσει τὸ νεανικὸν αὐτοῦ μέτωπον, ἐκοίλαναν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ διεχυσαν χρῶμα κακοπαθείας ἐπὶ τῆς φύσει ἰσχυῆς αὐτοῦ μορφῆς. Ἡ νέα, ὀλίγα ἔτη μικροτέρα αὐτοῦ, — δεκαεξαετὴς περίπου, ξανθή, γλυκεῖς, μελαγχολικοὺς καὶ μεγάλους ἔχουσα μαύρους ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὰς μακρὰς αὐτῶν βλεφαρίδας, — ὡμοίαζε κεφαλήν τινα τοῦ ζωγράφου Κρεουζίνου.

Διεύθυνε δὲ συνεχῶς τὰ βλέμματα αὐτῆς πρὸς τὸν παστὸν τοῦ θαλάμου, αἱ αὐλαῖαι τοῦ ὁποίου ἦσαν κλεισταί. Ἀλλ' αἴφνης ἡ μία αὐτῶν ἀνυψώθη ὀλιγον, καταδείξασα ἐπὶ τῆς παστάδος γέροντά τινα ἀσθενῆ καὶ κάτισχνον.

— Ὕδωρ, θυγάτηρ μου, ἐψιθύρισεν οὗτος ἀσθενεῖ τῇ φωνῇ.

Ἡ νέα ἠγέρθη εὐθὺς, ἔδωσεν ὕδωρ, εἰς τὸν ἀσθενῆ, τὸν ὁποῖον φιλήσασα εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἀνεγείρασα, τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ ἐπανέλαβεν αὖθις τὴν ἐργασίαν της. Μετ' ὀλίγον ἐσήμανε μεσονύκτιον.

— Ἀρκετὰ ἠγρύπνησας, Μαρία, λέγει ὁ νέος, ἄλλοτε περαιόνεις τὸ κέντημα τοῦτο.

— Ἀνάγκη νὰ τὸ δώσω αὔριον, λέγει ἡ νέα.

— Διατί;

Ἀντὶ ἀποκρίσεως ἐταπείνωσεν αὕτη τοὺς ὀφθαλμούς.

— Γνωρίζεις ὅτι αὔριον λαμβάνω τὸν μηνιαῖον μι-

σθόν μου, ἐπανέλαβεν ὁ Εὐγένιος, καὶ ἑπομένως ἔχομεν ἡμέρας τινας ἀναψυχῆς.

Αὐτὴ δὲ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα.

— Πόσον καλὸς εἶσαι! φίλε μου. Ὅταν ὁ πατήρ μου ἀπώλεσε τὴν θέσιν ἐξ ἧς ἐζῶμεν, καὶ ἡ θλῖψις ἐπροξένησεν αὐτῷ τὴν ὁλεθρίαν ταύτην ἀσθένειαν, τί ἠθέλαμεν ἀπογίνει ἄνευ σοῦ, Θεέ μου!

— Δὲν ἤμην ἀνεψιὸς αὐτοῦ, Μαρία, τὸ υἱεθετηθὲν τέκνον; Δὲν ἦτο χρέος ἐμὸν νὰ τὸν βοηθήσω; Εἴθε νὰ ἠδυνάμην περισσότερον! . . . Ἀλλ' ὕπαγε νὰ ἀναπαυθῇς ὀλίγον, Μαρία, σὲ παρακαλῶ.

Ἡ νέα ζητοῦσα παντὶ τρόπῳ νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν παράκλησιν ταύτην τοῦ ἐξαδέλφου της ἐπανέλαβε.

— Εἶδες τὸν Ἰάκωβον τὸν φίλον τοῦ ἀδελφοῦ σου;

— Ναί.

— Δὲν γνωρίζει λοιπὸν τίποτε περὶ τοῦ κόμητος Βίκτωρος;

— Τιποτε.

— Τί ἀπέγινε; Ἀ! σὲ βεβαιῶ, ὁ χειμὼν οὗτος ὁ λέθριος ἐγένετο δι' ἡμᾶς. Κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν συνέβη τὸ δυστύχημα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν τὸν πατέρα μου, καὶ ἡ αἰφνίδιος τοῦ Βίκτωρος ἀναχώρησις. Ὁ ἀδελφός σου ἦτο τὰ μέγιστα τεθλιμμένος τὴν τελευταίαν ἡμέραν καθ' ἣν τὸν εἴδομεν.

— Ναί! φαίνεται ὅτι φιλοδοξία τις κατέλαβεν αὐτόν. Ἡ διάνοια αὐτοῦ ἀεῖποτε περιεστρέφετο περὶ τέρψεις δαπανηρὰς τῆς τρελλῆς ζωῆς. Ἠγάπα πρὸ παντὸς ἄλλου τας ἡδονάς.

— Ὁ δυστυχής! ἂν κατήντησεν εἰς ἀπελπισίαν;

— Δὲν τὸ πιστεύω. Πολλοὶ περιφρονοῦντες πρὸς σιγμὴν τὸν θάνατον λέγουσι: θὰ φονευθῶ. Ἴσως ἐζήτησε μᾶλλον τύχην ἐκτὸς τῆς Γαλλίας . . . Ἴσως πάλιν ἔλαβε καὶ τὸ ὅπλον τοῦ στρατιώτου.

— Λέγεις;

— Ἀλλὰ, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! ἐξαδέλφη μου, ἀποσύρθητι. Ἡ ὥρα παρῆλθε. Ἐγὼ μόνον θὰ ἀγρυπνήσω τὴν ἑσπέραν ταύτην.

Ἡ νεᾶνις συνῆξε τὴν ἐργασίαν αὐτῆς, ἐπλησίασε παρὰ τὴν παστάδα τοῦ κοιμωμένου πατρός της, ἔπειτα δὲ δοῦσα τὴν χεῖρα αὐτῆς πρὸς τὸν Εὐγένιον, ἐξῆλθε.

III.

Ὁ Βίκτωρ ἀπέδη εἰς Μασσαλίαν μετὰ διαφόρους ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς Ἰταλίαν περιδρομὰς, καὶ τὴν ἑσπέραν ἀνήρχετο ἐν τάχει εἰς Παρισίους. Ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς Γενούης ἀναχωρήσεως τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἦν βεβυθισμένον εἰς σκοτεινήν τινα νάρκωσιν διαδεχθεῖσαν τὴν δεινὴν τῆς συνειδήσεώς του κατὰ τῶν πειρασμῶν του πάλην. Μόλις συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν παρὰ τὴν μεγάλην πόλιν, παρετήρησεν ὅτι κατεῖχε μόνος τὸ δίτροχον, ἔχων τὴν κεφαλὴν παρὰ τὴν θυρίδα, καὶ ἀναπνέων τὴν δροσερὰν τοῦ Ἰανουαρίου αὔραν· παρετήρει δὲ διαβαινούσας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰς μονοτόνους ῥωπογραφίας τὰς περὶ τὴν μεγάλην ὁδὸν, αἵτινες οὐδεμίαν ἐξήσκησαν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῆς ἀποπλανημένης αὐτοῦ φαντασίας.

— Πόσον ἀπέχομεν τῶν Παρισίων; λέγει φωνή τις ἔνδοθεν τῆς ἁμάξης ἐξερχομένη.

— Τρεῖς λεύγας, ἀποκρίνεταί τις.

Ὁ Βίκτωρ ἐσκίρτησε, καὶ, ῥιφθεὶς ἀποτόμως πρὸς τὸ βάθος τῆς ἁμάξης, ἔθεσε σκεπτόμενος ἐπὶ μετώπου κατηφοῦς τὴν χεῖρα.

— Παρισιοι! μετ' ὀλίγον ἐπαναβλέπω τοὺς Παρισίους! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν! Τὴν πόλιν ταύτην τὴν ὁποίαν ἔφυγον, πιστεύων ὅτι ἤθελον καθησυχάσει τὸ συνειδός. Ὀνειρεύομαι; Εἶδον τὴν Ἰταλίαν; Ἀνέπνευσα τὸν ἀέρα τοῦ γλαυκοῦ αὐτῆς οὐρανοῦ; Διὰ τί λοιπὸν, Θεέ μου! οὔτε τὰ κάλλη τῆς κτισεως, οὐδὲ ἡ τέχνη, ἡ ἱερὰ αὐτῆς θυγάτηρ, ὡς εἶπεν ὁ Δάντης, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μὲ θεραπεύσωσιν. Ἡ παιδεία λοιπὸν εἶναι τὸ μόνον κάτοπτρον ἐφ' οὗ ταῦτα ἀντανακλῶνται. Ναί· καὶ ἀλλοιμονον εἰς ἐμὲ ὅτι τὸ κάτοπτρον τοῦτο ἐφθάρη . . . Ὦ! πρέπει νὰ ἀποπλύνω τὴν κηλίδα ταύτην, πρέπει νὰ καθαρισθῶ. Ἀλλὰ ποῦ; πῶς; . . . Οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ λύσω τὸ ὀλέθριον τοῦτο πρόβλημα . . . Τί νὰ κάμω; . . . τί νὰ κάμω; . . .

Καὶ οὕτω ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ δυστήνου τούτου ἡ μετάνοια ἀνεμιγνύετο σπαράττουσα αὐτὴν μετὰ τῆς ἀπελπισίας. Αἴφνης ἡ ἅμαξα φθάσασα εἰς τοὺς Παρισίους ἔστη. Ὁ Βικτωρ ἐπορεύετο πρός τι ξενοδοχεῖον, ὅτε ἀκούσας ὄπισθεν αὐτοῦ τὸ ἅσμα του, ἐστράφη.

— Καλημέρα, Ἰάκωβε! κράζει οὗτος ἀναγνωρίζων φίλον τινα τῶν παρελθουσῶν αὐτοῦ τέρψεων καὶ ἡδονῶν.

— Τί ἔγεινες ἀδελφέ· δὲν σὲ εἶδον πρὸ τόσου καιροῦ! . . . Εἰς τοὺς Παρισίους χάνεται τις εὐκόλως.

— Ἔρχομαι ἀπὸ περιήγησιν.

— Ὡς ἐγώ.

— Καὶ σύ . . . ;

— Ἐξ Αὐρηλίας· σὺ δέ;

— Ἐκ Ῥώμης.

— Τῇ ἀληθείᾳ! λέγει ὁ Ἰάκωβος μετ' ἐκπλήξεως· ἡ Ἰταλία ἔχει τι μᾶλλον ποιητικόν. . . . Καὶ διατί; πῶς; θέλω νὰ μάθω Τρελλαίνομαι ἐγὼ διὰ τὴν Ἰταλίαν· καὶ διὰ τοῦτο θέλω νὰ μοὶ ὁμιλῇς περὶ αὐτῆς. Δὲν σὲ ἀφίνω· σὲ σύρω μάλιστα.

— Ποῦ;

— Εἰς τὴν τράπεζαν. Ἔχομεν σήμερον γεῦμα φίλων εἰς ἓν ξενοδοχεῖον.

— Ἀλλὰ βλέπεις ὅτι μόλις ἔφθασα τώρα, καὶ ἔχω χρείαν ἀναπαύσεως· διότι εἶμαι ἀπηυδημένος.

— Ἀδιάφορον, θὰ ἔλθῃς . . . Συνέθεσα . . . δὲν ἠξεύρω τι . . . εἶδός τι ἐλεγείου, μίαν ᾠδὴν . . . περὶ τοῦ Καμποβακίου. Ἐπιθυμῶ λοιπὸν νὰ μάθω τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν σου, τὰς παρατηρήσεις σου. Μὴ φοβεῖσαι· διότι δὲν εἶναι περισσότερον τῶν ἑκατὸν στίχων· ἑπομένως θέλομεν γευθῆ πρότερον . . . Εἶσαι λοιπὸν ἐδικός μου· σὲ παρακαλῶ, σὲ ἱκετεύω.

Ὁ Βίκτωρ ὑποχωρεῖ· ἡ δὲ ἀγαθὴ αὕτη εἰλικρίνεια τοῦ φίλου του, διώξασα ἀπ' αὐτοῦ μελαγχολικάς τινας ἰδέας, ἐφαίδρυνε τὴν μορφὴν αὐτοῦ. Καθ' ὁδὸν ὁ Ἰάκωβος δὲν ἔπαυε ἐνοχλῶν αὐτὸν δι' ἐρωτήσεων εἰς τὰς ὁποίας ἔσπευδε νὰ ἀποκρίνηται.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κατεσπευσμένης αὐτῶν πορείας, ὁ Βίκτωρ ἐστάθη αἴφνης, καὶ ἐφάνη κλονιζόμενος.

— Τί ἔχεις λοιπόν; λέγει ὁ Ἰάκωβος πρὸς αὐτόν.

— Τίς ἡ ὁδὸς αὕτη;

— Τις: . . . Ἡ ὁδὸς ἁγίου Ὀνωρίου.

— Ἂς λάβωμεν ἄλλην.

— Τί διαβόλου ἰδέα! . . . Μᾶς ἔρθασες βλέπω ἐκ τῆς Ἰταλίας μὲ τὸ πνεῦμα πλῆρες δεισιδαιμονιῶν, τὰς ὁποίας λέγουσι τὴν σήμερον τοῦ συρμοῦ· ἀλλὰ μὴ φοβεῖσαι, σήμερον εἶναι τρίτη, καὶ αὔριον μόνον ἔχομεν δεκάτην τρίτην τοῦ μηνός· ἐκτὸς τούτου οὔτε κορώνην βλέπω ἐπί τινος στέγης, οὔτε ἐπικήδειόν τινα ἅμαξαν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν ... Ἀλλὰ σὺ εἶσαι ὠχρὸς ἀληθῶς ... Ἐγὼ δὲν γελῶ πλέον ... τί ἔχεις;

Ὁ Βίκτωρ ἠκολούθησε τὴν πορείαν αὐτοῦ, οὐδὲν ἀποκρινόμενος εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ φίλου του. Μετ' ὀλίγον ἐκάθησεν εἰς τράπεζαν καλῶς ἡτοιμασμένην καὶ

ὑπὸ δωδεκάδος τινος τρελλῶν καὶ ἀστείων νέων κατεχομένην εὐφραινομένων διὰ τοῦ ἀεῖποτε περιερχομένου οἴνου, καὶ ἐκ διαλειμμάτων φιλονεικούντων. Ἤδη πολλαὶ προτάσεις ἔγιναν, προτάσεις κοῦφαι καὶ ἐμβριθεῖς, τὸ γεῦμα ἦν περὶ τὸ τέλος, ὁ οἶνος χυνόμενος ἤρριζε καὶ ἡ μεθη κατελάμβανεν αὐτοὺς, ὅτε ὁ Ἰάκωβος, ἐπαναφέρων τὴν πρὸ ὀλίγου διακοπεῖσαν συνδιάλεξιν, λέγει αἴφνης.

— Τὴν πρωΐαν, διερχόμενος τὴν τρίοδον Βουσσῶ, ἀνέγνωσα τὸ ἑξῆς πρόγραμμα.

« Χθὲς περὶ τὴν ἑσπέραν παρὰ τὴν ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Ὠδείου πρὸς τὴν ὁδὸν Δωφίνην διάβασιν » ἐχάθη χαρτοφυλάκιόν τι, ἐν ᾧ περιεῖχοντο ἑκατὸν » σχεδὸν χιλιάδων φράγκων τραπεζιτικὰ γραμμάτια. » Πέντε χιλιάδες φράγκα εἰς τὸν τίμιον εὑρέτην. »

Ὁ Βικτωρ ἐσκίρτησε.

— Πέντε χιλιάδων φράγκων ἀνταμοιβή! ἐπανέλαβεν ὁ Ἰάκωβος. Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἀστειότης αὕτη.

— Ἡ ἀστειότης, λέγει εἷς τῶν συμποτῶν· διατί;

— Διατί; διότι τὸ χαρταφυλάκιον θὰ ἔπεσεν εἰς χεῖρας ἢ τιμίου τινος ἀνθρώπου, ὅστις θέλει ἀποδώσει αὐτὸ ἄνευ ἀνταμοιβῆς, ἢ εἰς τὰς χεῖρας αἰσχροῦ τινος ὅστις ἀναμφιβόλως θὰ γνωρίζῃ τόσα μαθηματικὰ, ὥστε νὰ καταλάβῃ ὅτι τὸ ὅλον εἶναι μεγαλήτερον τοῦ μέρους.

— Ἀληθῶς λέγεις, ἀνέκραξαν συγχρόνως πέντε ἢ ἓξ φωναί. Ἂς πιωμεν λοιπόν! . . . εἰς ὑγείαν σου, Ἰάκωβε!

Καὶ τὰ ποτήρια συνεκρούσθησαν, ἐκενώθησαν, καὶ πάλιν ἐπληρώθησαν ἐκ νέου. Ὁ Βίκτωρ μόνος δὲν ἐκένωσε τὸ ποτήριόν του.

— Αἰσχρός! Αἰσχρός! εἶσθαι πολὺ ἀπότομοι, κύριοί μου! εἶπεν ὁ ἀπέναντι τοῦ Βικτωρος νέος. Ἐγὼ ὅμως δὲν φοβοῦμαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἂν ὁ Θεὸς ἢ ἡ τύχη μὲ καθίστα ἐκ τύχης κάτοχον τοιαύτης τινος τύχης, ἤθελον κρατήσει αὐτὴν ὡς καλῶς κεκτημένην, καὶ μάλιστα τὴν μεταχειρισθῆ.

— Δὲν ἐγίνετο μεγαλητέρα ἀθλιότης ἐψιθύρισεν ὁ Βίκτωρ ὡς καθ' ἑαυτὸν διαλεγόμενος. Ναί, καὶ ἀθλιότης μεγίστη· διότι ἡ ζωὴ τὴν ὁποίαν σήμερον τοσοῦτον εὐχαρίστως διάγετε, ἤθελεν ἀποβῆ ὑμῖν βάρος· διότι αἱ ἐκ τοῦ παντοδυνάμου τούτου χρυσίου τέρψεις καὶ ἀπολαύσεις ἃς ἐλπίζεται, δηλητήριον θέλουσιν ἀποστάζει.

Ὁ νέος τὸν παρετήρησε.

— Διάβολε! ἀνέκραξεν οὗτος· νομίζει τις ὅτι ἀκούει ναυαγήσαντα τινα περὶ τῆς τριχυμίας ὁμιλοῦντα. Μήπως ὑπέστητε τοιοῦτόν τι, κύριε; ... Δύστηνε, μάρτυρ! ἰδὲ πόσον ὑπέφερε, . . . πόσην ὠχρότητα ἔχει τὸ μέτωπόν του.

— Κύριε! . . . ἀνέκραξεν ὁ Βίκτωρ ἐκτὸς ἑαυτοῦ.

Ὁ νέος ἐδόθη εἰς καγχασμούς.

— Εἶσαι αὐθάδης! . . .

— Πῶς;

— Ἄθλιος! . . .

Πλὴν κόλαφός τις ἐμπόδισεν αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, καταπτοηθέντα πρὸς ὀλίγον. Καὶ στιγμή τις βαθεία σιωπῆς διεδέχθη τὸν θόρυβον. Μετ' ὀλίγον ἐγείρεται βραδέως, καὶ μόλις καὶ μετὰ πολλῆς προσπαθείας καὶ φωνῆς ἀσθενοῦς εἶπεν·

— Εἷς ἐξ ἡμῶν θὰ ἀποθάνῃ, κύριε.

Οὐδεὶς ἐζήτησε νὰ διαλλάξῃ αὐτούς· οἱ μάρτυρες ἠρέθησαν, καὶ μετὰ δύω ὥρας οἱ δύω μαχηταὶ, εὑρέθησαν ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου μὲ τὰ ξίφη γυμνά.

Ἡ μονομαχία ὑπῆρξεν σύντομος. Ὁ Βίκτωρ ἔπεσεν εὐθὺς σχεδόν. Οἱ κληθέντες ἰατροὶ, ἀπεφάνθησαν μετὰ τὴν ἐπίδεσιν, ὅτι ἡ πληγὴ ἦν θανατηφόρος. Ὁ πληγωθεὶς ἐμειδίασε πικρῶς, καὶ ζητήσας τὰ πρὸς γραφὴν ἀναγκαῖα, ἐσημείωσε δι' ἀσθενοῦς χειρὸς τὰς δύω ταύτας γραμμάς.

Πρὸς τὸν Κύριον Εὐγένιον Γεράρδον.

« Ἐλθὲ ταχιστα, ἂν θέλῃς νὰ ἐναγκαλισθῇς τὸν ἀδελφόν σου θνήσκοντα.

ΒΙΚΤΩΡ. »

Ὁ ἰατρὸς ἐξήρχετο τὸ δεύτερον ἤδη ἐκ τοῦ θαλάμου τοῦ ἀσθενοῦς ὅτε ὁ Εὐγένιος εἰσῆλθεν. Ἡ κάτωχρος καὶ ἰσχνὴ αὐτοῦ μορφὴ βαθεῖαν διεδήλου ὀδύνην.

— Ἀδελφέ μου! ἀνέκραξεν ὁ Εὐγένιος ὁρμῶν πρὸς τὸν Βίκτωρα καὶ μετὰ παραφορᾶς ἐναγκαλιζόμενος αὐτόν... Τί ἔχεις; Θεέ μου! Πόσον εἶσαι ὠχρός!

— Ἀ! αἷμα! λέγει οὗτος μετὰ φωνῆς ἐντρόμου τείνων τὰς τρεμούσας αὐτοῦ χεῖρας πρὸ τὸ στῆθος τοῦ πληγωθέντος.

— Ναί, μία πληγή.

— Ὄχι ὅμως κινδυνώδης;...

— Ἴσως... θάῤῥει ὅμως, ἀδελφέ! Διότι ἡ πληγὴ αὕτη θὰ ἰατρεύσῃ ἄλλην θλιβεροτέραν...

— Ποίαν;

— Ἐκείνην τὴν ἀεῖποτε στάζουσαν αἷμα. ἀεῖποτε ἀνοικτὴν, ἐδῶ! ἀπεκριθη ὁ Βικτωρ θέτων ἐπὶ τῆς καρδίας τὴν χεῖρα.

— Τί τοῦτο πάλιν; ὁμίλει, ὁμίλει λοιπόν!

— Ναί, θὰ ὁμιλήσω. Ἀλλὰ θεώρησόν με πρότερον, ἀδελφέ... τὰ ἐνδύματα ταῦτα...

— Καταδεικνύουν πενίαν, πῶς; Ναί, πενίαν ῥυτιδοῦσαν μὲν ἀλλὰ μὴ ἀμαυροῦσαν τὸ μέτωπον.

— Καὶ ἠγνέουν ἐγώ· ὅταν ἠδυνήθην... Ἀλλ' ἔστη.

— Ἡ δυστηχία μου ἤρξατο, Βικτωρ, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνεχώρησες αἰφνηδίως, οὐδέποτε παύσασα ἔκτοτε... Εἴθε νὰ ὑπέφερον αὐτὴν μόνος· τὴν δυστυχίαν αὐτὴν ὑπέστησαν καὶ ἄλλοι τοὺς ὁποίους, ὡς σὲ, ἠγάπησα ὑπὲρ τὴν ζωήν μου. Γέρων τις τὸν ὁποῖον ὡς πατέρα ἠγάπων, καὶ ὅστις υἱόν του μὲ ὠνόμαζε, καὶ ἀσθενὴς, ἁγνὴ κόρη, ἥτις μοὶ ἔδιδε τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ, ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔμελλε μεταβληθὲν νὰ καταστῇ γλυκύτερον καὶ προσφιλέστερον ἔτι.

— Ὁ θεῖός μου καὶ ἡ Μαρία.

— Ναί, αἱ συμφοραὶ ὑπῆρξαν ὀδυνηραὶ, ἀναμεμιγμέναι ὅμως κάποτε ὑπ' εὐφροσύνης ἁγίας ἣν παρέχει ἡ τῆς καρδίας εὐχαρίστησις καὶ ἡ διηνεκὴς ἐλπίς. Οὐδεὶς ποτὲ ἔκλαυσε μόνος.

— Ἀλλ' ὁ θεῖός μου ἦτον ταμίας παρὰ τὸ κατάστημα Λεφέρτου, καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ πολλὰ ἠδύνατο νὰ παρέξῃ ἀνέσεις.

— Τὴν ἔχασε.

— Διατί;

— Θέλω σὲ τὸ διηγηθῆ... Φοβοῦμαι ὅμως μὴ σὲ λυπήσω. Εἰπέ μοι τοὐλάχιστον ἂν ὑποφέρῃς; Ἴσως δὲν εἶναι κίνδυνος; πῶς;

— Τίποτε, ἀπεκριθη ὁ Βίκτωρ μετὰ φωνῆς σπαραξικαρδίου, καὶ μετὰ λεπτῆς τινος εἰρωνείας, τὴν ὁποίαν δὲν ἐννόησεν ὁ Εὐγένιος.

— Λοιπὸν, λέγει οὗτος, καθήσας πλησιέστερον τοῦ ἀδελφοῦ του, δός μοι τὴν χεῖρά σου· διότι οὕτω θὰ ὁμιλῶ καλήτερον. Ἐσπέραν τινα χειμῶνος, πρὸ δεκατριῶν περίπου μηνῶν, — ἠπέφερα τοσοῦτον ὥστε ἀδύνατον νὰ λησμονήσω τὴν ἡμέραν ταύτην, — ἡ χιὼν ἐπλήρωσε ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυ πόδα τὰς ὁδούς. — ἐκαθήμην δὲ παρὰ τὴν ἑστίαν ἀναγινώσκων εἰς τὴν πλησίον μου ῥάπτουσαν Μαρίαν, ὅτε εἰσῆλθεν ὁ θεῖός μου. Ἐπορεύθη δὲ εὐθὺς πρὸς τὸ γραμματοφυλακεῖον αὐτοῦ, τὸ ἤνοιξε, παρετήρησεν ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς κόλπους του, καὶ ἀφήσας φωνὴν ἀπελπισίας ὠχρίασε.

— Τί λοιπὸν συνέβη εἰς αὐτόν;

— Ἐπιφορτισθεὶς, ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος, εἰς ὃ ἦν ὑπάλληλος, νὰ λάβῃ ἀξιόλογον ποσότητα χρημάτων παρά τινος πλουσίου Ἰταλοῦ, ὁ δυστυχής.

— Ἐληστεύθη;

— Ὄχι· ἀλλ' ἀπώλεσε τὸ τὴν ποσότητα ταύτην περιέχον χαρτοφυλάκιον.

— Ἀπώλεσε;...

— Ναί, ἀδελφὲ, ἀλλ' ἡσύχασον.

— Καὶ τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦτο περιεῖχεν ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδας φράγκων;

— Τῷ ὄντι! ἀνέκραξεν ὁ Εὐγένιος ἐντρόμῳ τῇ φωνῇ καὶ ὀπισθοδρομῶν βήματά τινα.

— Καὶ τὸ χαρτοφύλακιον τοῦτο ἀπωλέσθη... ἐν τῇ ἐδῷ ἁγίου Ὀνωρίου.

— Ναί, λέγει πάλιν ὁ Εὐγένιος, ἀλλὰ πόθεν τὸ γνωρίζεις;...

— Ἐγὼ τὸ εὗρον.

— Σύ!

— Ναί, ἐγὼ, Βίκτωρ Γεράρδε, ἐγὼ τὸ εὗρον.

— Καὶ τί τὸ ἔκαμες λοιπόν.

— Τὸ ἐκράτησα.

— Ἀ! ἄθλιε!...

— Ναί, ἄθλιος, τὰ μέγιστα ἄθλιος· διότι τὴν τύχην ταύτην τὴν ὁποίαν ἀφήρπασα πρὸς τὴν καθήδυνσιν τῆς ταλαιπώρου μου ζωῆς, δὲν ἠδυνήθην νὰ τὴν ἀπολαύσω. Ὦ! ἄφρων ἐγὼ, ὁ ζητήσας τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὰς διὰ τοῦ χρυσίου ἀγοραζομένας ἀπολαύσεις, διὰ χρυσίου αἰσχρῶς ἀποκτηθέντος καὶ αἰσχρῶς πάλιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἡδυπαθείας σπαρέντος! ἄφρων ἐγὼ, ὅτι δὲν ὑπέρεγν μᾶλλον, ὡς σὺ ἀδελφέ μου, ἐν τῶν εὐγενῶν ἐκείνων μαρτυρίων τῶν ὑπὸ ζωῆς πλήρους νεότητος καὶ ἰσχύος ἀκολουθουμένων!

— Ἄκουσον, Εὐγένιε, μέρος τι μόνον μοὶ μένει ἐκ τοῦ χρυσίου τούτου... Τεσσαράκοντα χιλιάδες φράγκων. Ἀποδοθήτωσαν εἰς σὲ τὸν τοσαῦτα ὑποστάντα... εἰς τὸν θεῖόν μου...

— Λησμονεῖς ὅτι δὲν σοὶ ἀνήκουν;...

— Ἀ! ἔχεις δίκαιον, ἔχεις δίκαιον... Θέλω λοιπὸν νὰ γράψω. Δός μοι χάρτην, δός μοι τὸ κονδύλιον τοῦτο... Καὶ ὁ Βίκτωρ ἔγραψε τὰ ἑξῆς.

Πρὸς τὸν Κύριον Δεφόρτην.

« Σὲ ζητῶ συγγνώμην, κύριε, ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ » θανάτου μου, τὸ πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους ἀπολεσθὲν » ἐκεῖνο χαρτοφυλάκιον εὗρον ἐγώ.— Ἀπὸ ἑβδομήκον- » τα πέντε χιλιάδων φράγκων τεσσαράκοντα μόνον μοὶ » περισώθησαν, ἅτινα ἀποδοθήσονται ἡμῖν ὑπὸ τοῦ » Κ. Εὐγενίου Γεράρδου. Συγγνώμην, συγγνώμην κύ- » ριε!...

» ΒΙΚΤΩΡ. »

Καὶ ὁ Βίκτωρ διπλώσας τὴν ἐπιστολὴν, καὶ λαβὼν τὸ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ χαρτοφυλάκιον, ἔδωσε πρὸς τὸν ἀδελφόν του. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν στιγμὴν εἰσήρχετο καὶ ὁ ἰατρός.

— Κύριε, λέγει ὁ Εὐγένιος προχωρῶν πρὸς αὐτόν· ὁ πληγωθεὶς εἶναι ἀδελφός μου. Σώσατε αὐτόν... Σας ἱκετεύω!

— Θέλω τὸν σώσει, ἀπεκρίθη ὁ ἰατρὸς ὑπακούων καὶ εἰς τὴν φωνὴν τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ καὶ εἰς νεῦμα τι βιαιον τοῦ Βίκτωρος, διαφυγὸν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Εὐγενίου ὅστις ἐπανῆλθε παρ' αὐτῷ.

— Βλέπεις, λέγει οὗτος, αἱ δύω αὗται πληγαὶ θεραπεύονται μετ' ὀλίγον.

Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐξῆλθε ταχέως.

Τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς τὰς ἓξ τῆς πρωΐας εἰσήρχετο πλήρης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης παρὰ τὸν θάλαμον τοῦ ἀσθενοῦς.

— Ἰατρεύθητι τάχιστα, ἐκραύγασεν οὗτος, καὶ ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν θὰ ἦναι τελεία!... Ἀ! Θεέ μου! πόσον εἰσαι ὠχρός! οἱ ὀφθαλμοί σου κλείονται...

— Νυστάζω, λέγει ὁ Βίκτωρ μετὰ μειδιάματος πλήρους γαλήνης... Ἀλλ' ὁμίλει μου περὶ τῆς εὐδαιμονίας σου.

— Ὁ κύριος Δεφόρτης ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν καὶ σὲ ἐσυγχώρησεν. Ἐπισκεφθεὶς δὲ τὸν θεῖόν μου συγκινηθεὶς τὰ μέγιστα ἐκ τῆς θέσεώς του, ἀνέθεσε πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν εἰς τὸ κατάστημα θέσιν του.

— Εὐχαριστῶ σε Θεέ μου! ἐψιθύρισεν ὁ Βίκτωρ, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ὁποίου ἐκλειστήσαν ἤδη... Ἐξακολουθήσον, ἀδελφέ μου...

— Καὶ ἐγὼ,— καταλαμβάνεις τὴν εὐδαιμονίαν μου· ὅταν ἀποκατασταθῆς,— Οὐδὲν ἕτερον θὰ ἐπιθυμήσω. Ὁ Κ. Δεφόρτης ἔμαθεν ὅτι ἡ διὰ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐργασίαν μου πληρωμὴ ἦν μικρά. Ὅθεν αἱ τεσσαράκοντα αὐταὶ χιλιάδες...

— Σοὶ τὰς ἔδωκε... τὰς ἐδάνεισε;...

— Ναί, καὶ ἤδη δύναμαι νὰ νυμφευθῶ τὴν Μαρίαν... Ὦ! ἂν ἐγνώριζες τὴν χαράν μου! Ἐπάνελθε ταχιστα εἰς τὴν ὑγείαν σου! Ἡ μετάνοια εἶναι ἀδελφὴ τῆς ἀναπαύσεως, ὁ πρόδρομος ἁπάντων τῶν ἡδέων καὶ γενναίων αἰσθημάτων.

Ὁ Βίκτωρ ἔσφιξεν ἰσχυρῶς τὴν χεῖρα τοῦ Εὐγενίου, ἀνηγέρθη μετὰ κόπου, καὶ ἀφήσας μακρὸν καὶ σπαραξικάρδιον στεναγμὸν, ἐπανέπεσεν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ψιθυρίζων τὰς τελευταίας του ταύτας λέξεις.

— Ὑγιαίνε, ἀδελφὲ, ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος.

(Μετάφρ. Ἀ. Ἰωαννίδου.)

ΚΛΕΑΝΘΗΣ.

Ὁ Κλεάνθης φιλόσοφος στωϊκὸς γεννηθεὶς εἰς τὴν Αἰολίδα πόλιν τῆς Ἀσίας Ἄσσον, κατὰ πρῶτον μὲν προσδιώρισεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ ἀθλητοῦ καὶ ἐγυμνάσθη τὴν πυγμαχίαν· ἀλλὰ καταφλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ σπουδάσῃ τὴν φιλοσοφίαν, μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας τέσσαρας μόνον δραχμὰς ἔχων, πλὴν τὰ πάντα ὑποτάσσονται εἰς ἰσχυρὰν θέλησιν· ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν νύκτα μὲν ἤντλει εἰς τοὺς κηπουροὺς ὕδωρ ἠχθοφόρει καὶ ἄλλα διάφορα ἔργα ἐπίπονα ἐξετέλει, τὴν δὲ ἡμέραν ἐσπούδαζε. Καὶ τὸ πρῶτον ἠκολούθησε τὸν κυνικὸν φιλόσοφον Κράτητα, μετ' οὐ πολὺ δὲ παρῄτησεν αὐτὸν καὶ μετέβη πρὸς τὸν Ζήνωνα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως, τοῦ ὁποίου αἱ διδασκαλίαι τῷ ἤρεσαν περισσότερον. Ὁ Ζήνων, θέλων νὰ τὸν δοκιμάσῃ, ἐζήτησεν ὡς διδακτρα ἕνα ὀβολὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὸν ὁποῖον ὁ Κλεάνθης ἔφερεν ἀκριβέστατα· ἀλλ' ὁ διδάσκαλος, θέτων κατὰ μέρος τοὺς ὀβολούς του καὶ δείξας μετά τινα καιρὸν αὐτοὺς εἰς τοὺς μαθητάς του « βλέπετε. εἶπεν, ὅτι ὁ Κλεάνθης ἐργαζόμενος δύναται νὰ θρέψῃ ἄλλον ἕνα Κλεάνθην, ἐνῷ ἄλλοι φιλόσοφοι χεῖρας καὶ πόδας ὡς αὐτὸν ἔχοντες, δὲν αἰσχύνονται νὰ ἐπαιτῶσιν. »

Προσκληθεὶς ποτε ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου νὰ δηλοποιήσῃ τὸ ἐπάγγελμα δι' οὗ ἀπελάμβανε τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα, ὁ Κλεάνθης ἐπαρουσίασεν ἕνα κηπουρὸν παρ' ᾧ ἤντλει ὕδωρ καὶ μίαν γυναῖκα παρ' ᾗ ἔζυμονεν οἱ δὲ κριταὶ θαυμάσαντες, ἤθελον νὰ τῷ δώσωσι χάρισμά τι, τὸ ὁποῖον ἀπέρυγε λέγων ὅτι ἀρκοῦσι τὰ τῆς ἐργασίας κέρδη πρὸς τὸ ζῆν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζήνωνος, ὁ Κλεάνθης διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν Στοὰν λαῶν μαθητὰς τὸν βασιλέα Ἀντίγονον καὶ τὸν Χρύσιππον, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος τοῦ Κλεάνθους ἄγνωστον εἰς ποίαν ἐποχὴν ἐτελεύτησεν ὁ ἐνάρετος οὗτος ἄνθρωπος καὶ πότε ἐγεννήθη Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἔζησε τὸ 250 ἔτη Π. Χ. προσδληθεὶς δὲ ἀπὸ ἀσθένειαν, τὴν ὁποίαν οἱ ἰατροὶ ἐκήρυξαν ἀνίατον, ἀπεφάσισε ν' ἀποκαρτερήσῃ ἤτοι νὰ ἀποθάνῃ τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Μετὰ τινων ἡμερῶν νηστείαν, τὸ πάθος του σχεδὸν ἐθεραπεύθη καὶ προτρεπόμενος νὰ φάγῃ « αἰσχρὸν εἶναι, εἶπεν, ἐλθὼν εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ὁδοῦ νὰ ἐπιστρέψω ὀπίσω » καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἡ δὲ γερουσία τῶν Ῥωμαίων τιμῶσα τὰ προτερήματα τοῦ Κλεάνθους εἰς τὴν πατρίδα του Ἄσσον ἤγειρεν ἀνδριάντα.

Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων συγγραμμάτων τοῦ Κλεάνθους εἰς ἃ οὐδὲν μὲν αὐτὸς προσέθηκεν, ἀλλ' ἀνέπτυσσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ διδασκάλου του, ἀποσπάσματά τι μόνον δυστυχῶς σώζονται· καὶ μεταξὺ δὲ τούτων ἀπαντῶμεν εἰς τὸν Στοβαῖον ἕνα ὕμνον πρὸς τὸν Δία, ὅστις ἤθελεν εἰσθαι ὡραία δέησις τῶν Χριστιανῶν.

Καθὼς ὅλοι οἱ Στωϊκοὶ, οὕτω καὶ ὁ Κλεάνθης ἐφρόνει ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἐπαίρεται, μηδὲ νὰ εὐχαριστῆται εἰς τὸ πεπρωμένον του, μήτε νὰ καυχᾶται διὰ τὰς ἀρετάς του, ἀλλὰ μηδὲ πάλιν νὰ περιφρονῇ ἑαυτὸν διὰ τὰ ἐλαττώματά του· διότι τὸ ἠθικῶς ἢ φυσικῶς κακὸν δὲν τῷ ἐφαίνετο ὀλιγώτερον ἐπάναγκες πρὸς τὴν ὡραιότητα τοῦ ὅλου ἀπὸ τὸ φυσικῶς ἢ ἠθικῶς καλὸν, ἡ τελειότης κατ' αὐτὸν ἦτο τὸ ὑπομένειν ἑκουσίως πεπρωμένον ἀναπόφευκτον. Καὶ πρὸς τὸν ἀποκαλέσαντα αὐτὸν ὄνον ἕνεκα τῆς ὑπερμέτρου βραδυνοίας του· Ναί, εἶπεν, εἶμαι ὄνος τοῦ Ζήνωνος, τοῦ ὁποίου ἐγὼ μόνος διὰ τοῦ νοὸς δύναμαι νὰ βαστάσω τὸ ἄχθος.»

Ε. Ι. Σ.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΡΚΤΟΥ.

Ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα βαρβάρων τῆς Ἄρκτου, οἱ ἱστορικοὶ ἐννοοῦσι τοὺς διαφόρους λαοὺς, ὧν οἱ πλεῖστοι εἰσὶ μεσημβρινῆς Γερμανικῆς καταγωγῆς, καὶ οἵτινες κατὰ τοὺς πρώτους Μ. Χ. αἰῶνας ἐγκαταλείψαντες τὰς ἑστίας των, διεσπάρησαν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, κατέστρεψαν ἐκ θεμελίων τὴν Ῥωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν, μετέβαλον τὸ πρόσωπον τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ προητοίμασαν τὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν φέρουσαν ὁδὸν, ἐγκαθιδρυθέντα μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Οἱ λαοὶ οὗτοι, ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἔποψιν, παριστῶσι δύο μεγάλας διαιρέσεις καλῶς διακεκριμένας. Ἡ κυρίως Γερμανία λεγομένη, περὶ ἧς ἀναφέρει ὁ Τάκιτος, καὶ ἐν ᾗ ὑπερεῖχον οἱ Σούηβοι, εἶχον τὴν θρησκείαν τῆς φύσεως· καὶ ἐλάτρευον τὰ στοιχεῖα, τὰ δάση, τὰς πηγὰς κλ. Ἡ θεὰ Ἔρθα (Ἔρδ, γῆ) ἤρχετο, κατὰ τὰς παραδόσεις, κατ' ἔτος ἐφ' ἁμαξης, ἀπὸ τὰ μεμακρυσμένα δάση τὰ κείμενα ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Ἀρκτικοῦ Ὠκεανοῦ.

Βεβαίως ἑκάστη φυλὴ εἶχεν ὁριστικούς τινας θρησκευτικοὺς θεσμούς· ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ δόγματα ἦσαν μεμιγμένα, ἄτοπα καὶ ἀβέβαια.

Ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς ταύτης καὶ συννεφώδους εἰκόνος, ἡ εἰσδρομὴ τῶν ἀρκτικωτέρων κατοικούντων στιφῶν, καὶ ἐντελῶς ἀγνώστων εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἐνεχάραξε καθαρωτέρας εἰκόνας, ἀκριβέστερον διαγεγραμμένας καὶ χρωματισμένας. Εἰς τὰ στίφη ταῦτα, ἀνεδείχθη τότε αἴφνης ἡρωϊκὴ προοδευτικὴ κίνησις. ἀποκάλυψίς τις θρησκευτική. Τὸ ὄνομα τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης ἦτο ὁ Ὀδῖνος. Ἡ θρησκεία τοῦ Ὀδίνου ἀπὸ τῆς Ἰσλανδίας ἐν ᾗ εἰς τὸ μετέπειτα ἔλαβε τὴν ἐκτενεστέραν καὶ τὴν λαμπροτέραν ἀνάπτυξιν μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Ῥήνου, κατέλαβε τὰ πνεύματα ὅλων τῶν λαῶν. Οἱ Γότθοι, οἱ Σάξωνες, οἱ Γεπίδαι, οἱ Λομβαρδοὶ, οἱ Βουργούνδιοι, πάντες ἐπίστευον τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Ὀδίνου, τὴν μετὰ θάνατον ἀθανασίαν αὐτοῦ, εἰς τὸ παλάτιον τοῦ *Βαλχάλλα* καὶ εἰς τινα πόλιν καλουμένην *Ἀσγάρδην*, πασῶν τῶν πόλεων ἱερωτέραν, ἐξ ἧς ἐξῆλθον οἱ πατέρες αὐτῶν καὶ ἐν ᾗ ἐν καιρῷ ἤθελον εἰσέλθη καὶ αὐτοί.

Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι παρέσχον εἰς αὐτοὺς τὴν προοδευτικὴν καὶ ἐπιδρομικὴν ἰσχύν των· οἱ αὐτοὶ ἀνεκίνησαν καὶ ἐξύπνησαν ἀπὸ ἀδρανῆ καὶ ληθαργικὸν ὕπνον τοὺς λαοὺς τῆς κάτω Γερμανίας· οἱ αὐτοὶ εἰσελθόντες ἀπὸ τὴν Σκανδιναυίαν προυχώρησαν μέχρι τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς, παραμείψαντες τὸν Δούναβιν, διῆλθον ἅπασαν τὴν Γερμανίαν, ἐγγίζοντες ἀπανταχοῦ τὰ ὅρια τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἀνήγειραν τὴν γενικὴν ἐκείνην ἐπανάστασιν ἐν ᾗ κατεποντίσθη ἡ Ἰταλία.

Ἰδοὺ ἐν περιλήψει οἱ μῦθοι τοῦ Ὀδίνου. Πρὸ πάντων προηγεῖτο ὁ γίγας *Ἴμης*. Ὁ δὲ *Ὀδῖνος* μετὰ τῶν ἀδελφῶν του *Βιλὲ* καὶ *Βὲ* ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ μὲ τὸ κρανίον αὐτοῦ ἐποίησαν τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ, μὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ τὴν γῆν, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὴν θάλασσαν. Ὁ *Νόρτυ*, ἕτερος γίγας, ἦτο ὁ πατὴρ τῆς νυκτός· ἡ δὲ νὺξ ἐγέννησε τὴν ἡμέραν· ἡ νὺξ μετὰ τῆς ἡμέρας καθήμεναι ἐφ' ἅρματος ἐνεργοῦσιν ἀδιαλείπτως ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰς κινήσεις των, καὶ ὁ μὲν ἵππος τῆς νυκτὸς ὀνομάζεται *Κρίμφαξ* (χειμερινὴ χαίτη), ὁ δὲ τῆς ἡμέρας *Σκίμφαξ* (λάμπουσα χαίτη). Μεγάλη δὲ γέφυρα φέρει ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶναι τρίχροος καὶ καλεῖται οὐράνιον τόξον· ὅτε τὰ κακοποιὰ δαιμόνια μετὰ μίαν κατὰ τῶν θεῶν νίκην θέλουσι διέλθει αὐτὴν, αὕτη θέλει θραυσθῆ. Ὁ κόσμος θέλει τελειώσει διὰ πυρκαϊᾶς. Εἰς τὴν ἐσχάτην μάχην τοῦ κόσμου τὰ *κακοποιὰ δαιμόνια* θέλουσι νικήσει.

Ὁ Ὀδῖνος εἶναι ὁ ἰσχυρότερος τῶν θεῶν· δίδουσι δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ἐπώνυμον *Ἀλφάδερ*, ἤτοι πατὴρ πάντων, πατὴρ τῶν μαχῶν· ἀποκαλοῦσιν ἐπίσης αὐτὸν *Ὄρ Τσάνσκαρ* καὶ *Τρίδι* ὕψιστον. Ὑποδέχεται τοὺς ἀποθανόντος ἥρωας εἰς τὸ Οὐράνιον αὐτοῦ παλάτιον *Βαλχάλλα*, ἐν ᾧ εἰσέρχονται διὰ πεντακοσίων τεσσαράκοντα πυλῶν. Ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ὀδίνου ἵστανται πάντοτε δύο κόρακες· ἐξ ὧν ὁ μὲν καλεῖται *Οὐγὶν* (φρόνησις), ὁ ἕτερος *Μουνὶν* (μνημονικόν)· δι' αὐτῶν γινώσκει πάντα τὰ εἰς τὸ σύμπαν γινόμενα. Ὁ *Τὼρ*,

ὁ θεὸς τοῦ πολέμου, εἶναι υἱὸς τοῦ Ὀδίνου, παριστάνουσι δὲ αὐτὸν κρατοῦντα σφυρίον, τὸ ὁποῖον ὡς πάντες γινώσκουσιν ἦτο εἰς τοὺς λαοὺς τούτους τὸ σύμβολον τῆς νίκης. Αἱ παρθένοι θεαὶ τοῦ πολέμου ὠνομάζοντο *Βαλκύριαι* καὶ εἰσὶ δώδεκα ἐξ ὧν ἡ *Φρίγα* εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα. Ὁ *Λόκ* εἶν' ὁ θεὸς τῆς ἀπατης καὶ τοῦ κακοῦ. Οἱ οὐράνιοι θεοὶ ἐδέσμευσαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν λύκον *Φένρην*. Εἰς τὸν Λὸκ τοῦτον τῆς Σκανδιναυΐας ἀναφαίνεται οὕτως εἰπεῖν τὸ προαίσθημα τοῦ τοῦ Μεφιστοφελοῦς. Οἱ ἐκ θεῶν καταγόμενοι ἀρχηγοὶ καὶ οἱ εὐγενεῖς ὅσοι ἐστρατήγουν ἐν καιρῷ πολέμου, ὠνομαζοντο παρὰ τοῖς Γότθοις *Ἄμαλεις* καὶ *Βάλτεις*. Βραδύτερον οἱ Γότθοι ἀπεκάλεσαν τὸν Ὀδῖνον *Οὐόδαν*.

Οἱ Σάξωνες ἔμειναν εἰσέτι πρός τινα καιρὸν ἀμετακίνητοι εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Γερμανικοῦ ὠκεανοῦ· ἀλλ' ἀναγκασθέντες ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν Σλάβων, ἐσχημάτισαν στίφος πολεμιστῶν τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον δεσπόσαν τοὺς Γότθους εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Γότθοι, οἱ Λομβαρδοὶ καὶ οἱ Βουργούνδιοι ὑπετάγησαν ἀπεναντίας εἰς τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἐν αὐτοῖς ἀνεπιύχθησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας καὶ τὸ ἀπαράβατον τοῦ λόγου ἑνὸς πολεμιστοῦ, ἅτινα ἀκολούθως ἐτηροῦντο εἰς τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα. Οὗτοι εἰσιν ἐκ τῶν πρώτων ὅσοι ἐπεχείρησαν τὰς ματαίας ἐκείνας καὶ μεμακρυσμένας μεταναστάσεις· ἐν αἷς ἐθήρευον πάντοτε τὸν χρυσὸν καὶ τὴν ὡραιότητα· τὰ δύο ταῦτα ἀντικείμενα ἦσαν ἀπανταχοῦ τὸ ἡρωϊκὸν αὐτῶν τέρμα. Παρ' αὐτοῖς ἐγεννήθη ἡ ἔξοχος ἐκείνη ποιητικὴ εἰκὼν τοῦ *Σιγάρδ* εἰς τὰς Νιβελοῦγγεν (α) ἐν αἷς φαίνεται συνηνωμένην ἡ φρόνησις μετὰ τῆς ἀνδρείας, αἵτινες διεμοιράσθησαν εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς μύθους μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Ἀχιλλέως.

Εἰς ἁπάσας τὰς παραδόσεις τῶν Σκανδιναυῶν ἐμφαίνεται ἀνέκφραστος μελαγχολία, βαθεῖα λύπη. Ἅπασα ἡ ἠθικὴ αὐτῶν σύγκειται εἰς τὰς περὶ δόξης ὑποσχέσεις, ὡς ἀμοιβὴ τῆς ἀνδρείας. Εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Βαλχάλλα οἱ ἥρωες παρευρίσκονται εἰς πολυτελῆ συμπόσια καὶ ἐν μέσῳ ταραχώδους εὐθυμίας, οἱ ἀείποτε ἔνοπλοι οὗτοι σκελετοὶ ἐγείρονται τῆς τραπέζης ἵνα ἀνανεώσωσι τὰς μάχας τοῦ παρελθόντος. Εἰς ἅπαντας τοὺς μύθους τῶν Σκανδιναυῶν ἀναδείκνυται ἡ ἐπιρροὴ τῆς δριμύτητος τῆς φύσεως τῆς Ἄρκτου· πούποτε δὲν ἀπαντᾶται ἀκτὶς ἐλπίδος, δὲν βλέπει τις εἰμὴ αἰώνιον ἀπελπισίαν ἑνωμένην μὲ τὴν ἀγρίαν καὶ ἡρωϊκὴν ἀνδρείαν, ἥτις προχωρεῖ πάντοτε μὴ ἀναλογιζομένη τὸ ἐνδεχόμενον τρομερὸν καὶ ὀλέθριον ἀποτέλεσμα. Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ κόσμος θέλει τελειώσει δυστυχῶς, καὶ κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, τὰ κακοποιὰ δαιμόνια θέλουσιν ὑπερισχύσει, ἀναφαίνεται ἀπαισίως εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν μυθολογίαν. Ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τοῦ πενθίμου τούτου προαισθήματος, οἱ πολεμισταὶ μάχονται μέχρι τῆς ἐσχάτης βανίδος τοῦ αἵματός των ἐπιδιώκοντες ἀπανταχοῦ τὸν κίνδυνον χωρὶς νὰ φεισθῶσι τὸν ἑαυτόν των, χωρὶς νὰ συγχωρήσωσι τοὺς ἐχθρούς των, δὲν ἀναζητοῦσι εἰμὴ τὴν λήθην· ζῶσιν ἐξωτερικῶς, βιαίως, ἵνα ἀποδιώξωσιν ἐσωτερικῶς τὴν ἰδέαν ἥτις ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐξανίσταται ἐν αὐτοῖς. Τοιαύτη ἀρχικὴ ἰδέα, τοιαύτη προσδοκία τῆς γενικῆς καταστροφῆς, ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἐνσαρκωθῇ εἰς τὰ πρόσωπα, καὶ αὕτη παρήγαγε τὸν Ἀλαρῖχον τὸν Γενσερῖκον, τὸν Ἀττίλαν. Ἐνῷ ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὰς ἀπωτάτας αὐτοῦ πηγάς, εἶναι τὸ προοδευτικὸν πνεῦμα τῆς ἀγάπης, τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἑνότητος, ἀπεναντίας οἱ μύθοι τῶν βαρβάρων τῆς Ἄρκτου ἦσαν αἱ προοδευτικαὶ δυνάμεις τῆς ἀποσυνθέσεως καὶ τῆς καταστροφῆς. Ἀλλ' ὅτε ὁ χριστιανισμὸς τεθεὶς εἰς τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῶν ἱστορικῶν τούτων φαινομένων καὶ τῶν λαῶν αὐτῶν, ἤρχισεν ἐνεργῶν ἐλκτικῶς ἐπ' αὐτῶν, οἱ λαοὶ τῆς Ἄρκτου, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν δημιουργηθέντα μετεβλήθησαν εἰς τακτικὸν καὶ ἐντελῆ κύκλον. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης ἐντολῆς των, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ῥώμης, ἡ διεσπαρμένη αὕτη ὕλη ἥτις ἐπέκειτο ὡς ἐπικήδειος κόνις ἐφ' ὅλης τῆς Ἄρκτου, ἤρχισεν ἀναζωπυρουμένη μὲ φλόγας καθαρωτέρας. Ἡ πρὸς τὸ πνεῦμα ἀγάπη κατέβαλε τὴν ἀντίστασιν τῆς ὕλης καὶ κατ' ὀλίγον τὰ στοιχεῖα διεχωρίσθησαν ἐκ τοῦ χάους.

(α) Εἶν' ἡ ἐποποιία τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, εἶν' ἡ Ἰλιὰς τῆς Ἄρκτου, ἥτις συνετάχθη ὡς ἐκείνη τοῦ Ὁμήρου, ἐκ διαφόρων τεμαχίων καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Σ. Μ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΑΙ,

ἡ ἐπιστῆμαι καὶ ὡραῖαι τέχναι κατὰ τὸν ιϛ'. αἰῶνα.

1500. — Βικέντιος Πίνσων, Ἱσπανὸς, ἀνακαλύπτει τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ τῶν Ἀμαζόνων, τοῦ μεγίστου ποταμοῦ τῆς γῆς.

Εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ τοὺς Πορτογάλλους πρὸ πάντων ἀνήκει ἡ δόξα πασῶν σχεδὸν τῶν κατὰ τοῦτον καὶ τὸν προηγηθέντα αἰῶνα ἀνακαλύψεων· δόξα ὅμως κηλιδωθεῖσα ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἠπίων καὶ ἀκάκων λαῶν τῆς Ἀμερικῆς.

1506. — Ἀνακαλύπτεται εἰς Ῥώμην τὸ σύμπλεγμα τοῦ Λαοκόοντος. Τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαιότητος ἀνακαλύπτονται παμπληθεὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἰταλίας, ἔνθα, περιφρονηθέντα, κατεπατήθησαν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων.

— Ἰούλιος β'. ἄρχεται τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐν Ῥώμῃ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Πέτρου ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς Βραμάνδης. Οὐδέποτε ναὸς εὐρύτερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ἀνηγέρθη πρὸς τὸ θεῖον. Ἀλλ' ὑπὸ τὸ σοβαρὸν καὶ ἡμίσκιον τῶν πρὸς βορρᾶν ἀνεγερθεισῶν ἐκκλησιῶν ὑπὸ τῆς τέχνης τοῦ μεσαιῶνος, αἰσθάνεταί τις ταραχὴν καὶ συγκινησίν τινα θρησκευτικωτέραν, ἢ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἔνθα ἠγέρθησαν αἱ διάφοροι τῆς ἀρχαίας εἰδωλολατρείας ἀργιτεκτονικαὶ στῆλαι, ἔνθα μυρία ἀριστουργήματα, ἀγάλματα, εἰκόνες, μωσαϊκὰ,

τάφοι, ἐγείροντα τὸν πρὸς τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου θαυμασμὸν ἀποσπῶσι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς δεήσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς μελέτης.

— Τὸ σακχαροκάλαμον, εὑρεθὲν εἰς ἀγρίαν κατάστασιν εἴς τινα μέρη τῆς Ἀμερικῆς, μετεφέρθη ἐκ τῶν Καναρίων νήσων εἰς τὴν Ἱσπανιόλαν, ἔνθα πάραυτα διεδόθη εἰς τὰς πλησίον νήσους.

Δύω ἔτη βραδύτερον οἱ Ἱσπανοὶ μετέφερον εἰς Ἀμερικὴν τοὺς μαύρους ὡς ὄργανα τῆς γεωργίας αὐτοῦ.

1507. — Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς πραγματείας τινος περὶ κοσμογραφίας τυπωθείσης ἐν Saint Die τῆς Λορραίνης, πεποιθὼς ὅτι ὁ Νέος Κόσμος ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Ἀμερίκου Βεσπουσίου προτείνει τὴν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασίαν τῆς Ἀμερικῆς.

1510. — Ἀλφόνσος δ' Ἀλβουκέρκης καταλαμβάνει τὴν Γόαν κατασταθεῖσαν βραδύτερον πρωτεύουσαν τῶν κατὰ τὰς Μεγάλας Ἰνδίας πορτογαλλικῶν καταστημάτων.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας θαλασσίου ὁδοῦ, περιεποίησεν εἰς τοὺς Πορτογάλλους τὴν ἐμπορίαν τῆς Ἀνατολῆς, ἀσκουμένην μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Βενετίας. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος τούτου τὰ πορτογαλλικὰ ἐπίνεια (comptoirs) περιῆλθον μετὰ τῆς Πορτογαλλίας εἰς τοὺς Ἱσπανούς.

1511. — Θάνατος τοῦ Γεωργίωνος, ἱδρυτοῦ τῆς βενετικῆς ζωγραφικῆς σχολῆς, ἧς οἱ μεγαλήτεροι διδάσκαλοι ὑπῆρξαν ὁ Τιτιανὸς, ὁ Παῦλος Βερονέσης καὶ ὁ Τιντορέτος.

Μεταξὺ ὅλων τῶν σχολῶν τῆς Ἰταλίας, ἡ μὲν τῆς Βενετίας διέπρεψε διὰ τῆς ζωηρότητος τῶν χρωμάτων, ἡ δὲ ῥωμαϊκὴ διὰ τῆς ἐντελείας τῶν σχεδίων.

1512. — Λουδοβῖκος ΙΒ'. διατάττει νὰ εἰσαχθῇ ἡ Γαλλικὴ μόνη γλῶσσα εἰς ἅπαντα τὰ δημόσια ἔγγραφα. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἀνενέωσε πολλάκις τὸ μέτρον τοῦτο, ἰδίως δὲ διά τινος διατάγματος τοῦ 1539, κατὰ συνέπειαν τοῦ ὁποίου ἐγκατελείφθη γενικῶς ἡ χρῆσις τῆς Λατινικῆς εἰς τὰ συμβόλαια καὶ τὰ δικαστήρια.

1513. — Ὁ Ἰωάννης Μέδικος διαδέχεται τὸν Ἰούλιον Β'. ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέοντος Ι', ὄνομα ὅπερ μετέδωσεν εἰς τὸν αἰῶνά του, καὶ τοι μὴ καθέξας πλέον τῶν ὀκτὼ ἐτῶν καὶ τινων μηνῶν τὸν ἱερατικὸν θρόνον.

Ἡ λαμπρὰ καὶ ἰσχυρὰ ὤθησις τὴν ὁποίαν Λέων ὁ Ι'. ἔδωσεν εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐμιμήθη ὑπὸ τῶν πλείστων αὐτοῦ διαδόχων κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα. Συναγαγὼν ἅπαντα τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἀνθοῦντα τότε μεγαλοφυῆ πνεύματα, ὁ παπισμὸς ἐζήτησε νὰ μορφώσῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τὴν πρωτεύουσαν τῶν ἐπιστημόνων καὶ τεχνιτῶν, καὶ νὰ συγκεντρώσῃ οὕτω ἁπάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ ἠθικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος βίου.

1515. — Ἀναγόρευσις Φραγκίσκου τοῦ Α'. Ἡ δόξα τῆς ἡγεμονίας Λέοντος τοῦ Ι'. διήγειρε τὴν εὐγενῆ τοῦ νέου τούτου πρίγκηπος ἅμιλλαν, ὅστις ἠγάπα τὴν ἐκ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν δόξαν. Διὸ καὶ εἵλκυσεν εἰς Γαλλίαν λαμπρὰν τεχνιτῶν καὶ σοφῶν Ἰταλῶν ἀποικίαν, ἥτις συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην μεταβολὴν τῆς ἤδη ἐπὶ Καρόλου τοῦ Η'. καὶ Λουδοβίκου ΙΒ'. ἀρξαμένης ἀναγεννήσεως· ὑπερασπίθη τὰ ἑλληνικὰ γράμματα κατὰ τῶν κατηγοριῶν τῆς αἱρέσεως, καὶ ἐκαλλιέργησε τοὺς διαφορους κλάδους τῆς φυσικῆς ἱστορίας.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας ταύτης περὶ ἧς ἐῤῥέθησαν τὰ μέγιστα καλὰ καὶ τὰ μέγιστα κακὰ, ἄνθρωποι ποικίλως διακεκριμένοι κατεδιώχθησαν καὶ παρεδόθησαν ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῆς αἱρέσεως εἰς τὸν δήμιον· ἡ δὲ νηπιαζουσα ἔτι τυπογραφικὴ τέχνη κατεπιέσθη ἐπὶ παντὸς τοῦ βασιλείου, ὡς τείνουσα πρὸς τὴν διαδοσιν τῶν νέων θρησκευτικῶν ἰδεῶν.

— Ὁ Μακκιαβέλης περαιώσας τὸ περὶ τοῦ Ἡγεμόνος β βλίον, παρουσιάζει αὐτὸ πρὸς τὸν Λαυρέντιον Β'. τῶν Μεδίκων. Τί σκοπὸν εἶχε, γράφων τὸν κώδηκα τῆς τυραννίας, ὁ μεγαλοφυὴς οὗτος ἄνθρωπος ὅστις ἔδωκε μυρία δείγματα τῶν ἀρετῶν του; εἶναι ζήτημα ἀμφισβητούμενον ἔτι. Οἷος δήποτε ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ δημοτικοῦ φλωρεντινοῦ, ἀνεκάλυψεν ὅμως εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν τῶν Ἰταλικῶν αὐλῶν κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα· πολιτικὴν ἀποτρόπαιον ἣν παραδεχθεῖσα ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων, ἡ θυγάτηρ τοῦ Λαυρεντίου Β'. ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς Γαλλίας.

1516. — Ὁ Ἀριόστος δημοσιεύει *τὸν μανιώδη Ῥολάνδον* [Rolando Furioso], ποίημα θαυμάσιον, μετέχον τῆς ἀρχαίας ἐποποιίας καὶ τῶν ἱπποτικῶν μυθιστοριῶν· διὸ καὶ θεωρεῖται ὡς μνημεῖον τῆς ἀναγεννήσεως.

— Δημοσίευσις, ἐν Λουβαίνῃ, τῆς Οὐτωπίας [Utopie] τοῦ Θωμᾶ Μώρου, ἑνὸς τῶν παραμυθικωτέρων ῥεμβασμῶν τῆς ψυχῆς, αἵτινες σκοπὸν ἔχουσι κἄποτε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ μέλλοντος.

1517. — Ὁ Λούθηρος ἄρχεται τῆς κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας πάλης αὐτοῦ. Ἄνευ τῆς προσφάτως ἀνακαλυφθείσης τυπογραφίας, δι' ἧς ἠδυνήθη μακρόθεν νὰ διασαλπίσῃ τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ φωνὴν, ἤθελεν ἴσως ὑποκύψει ὡς οἱ προγενέστεροι αὐτοῦ, Ἀρνώλδος δε-Βρεσκίας, Σαβοναρόλος, Ἰωάννης Ὕσσιος, Ἱερώνυμος ὁ ἐκ Πράγας κτλ. Ὁ θρίαμβος αὐτοῦ κατέδειξε τὴν ἐπὶ τῶν γηΐνων μεγίστην ἐπιῤῥοὴν τοῦ τύπου.

— Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο φθάνει κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς Εὐρώπης πλοῖόν τι πορταγαλλικὸν εἰς Κίναν περὶ ἧς ἀμυδραὶ ὑπῆρχον μέχρι τοῦδε εἰδήσεις.

1518. — Ἀνακάλυψις τοῦ Μεξικοῦ, οὗτινος τὴν κατάκτησιν ἐξετέλεσεν ὁ Φερνάνδος Κόρτες.

Ὁ Κόρτες ἤρξατο πρῶτος τὰς ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου ἐπιδρομάς· διότι μέχρι τοῦδε οἱ Ἱσπανοὶ περιωρίσθησαν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν παραλίων. Μετ' ὀλίγον μετεχειρίσθησαν τὰ μεταλλεῖα τοῦ Μεξικοῦ, τοῦ Περοῦ, τῆς Χιλίας κ.λ. ἅτινα διεσκόρπισαν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ὑπερμεγέθεις ὄγκους χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Κατὰ τοὺς λογικωτέρους συμπερασμοὺς ὁ ἄργυρος ηὔξησεν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰ $\frac{11}{12}$ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Νέου Κόσμου.

1520. — Ὁ πορτογάλλος Μαγελλάνος εὑρίσκει διάβασιν μεταξὺ τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς καὶ τῆς Παταγωνίας, ἥτις καὶ Μαγελλάνιος πορθμὸς, ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκλήθη, ὡς πρώτου τούτου μεταβάντος δι' αὐτοῦ εἰς τὴν Μεσημβρινὴν θαλασσαν. Μία ναῦς τῶν τοῦ στολίσκου του, ἡ πρώτη περαιώσασα τὸν περίπλουν τῆς γῆς, ἐπέστρεψε διὰ τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτη-

ρίου εἰς Εὐρώπην. Ὁ δὲ Μαγελλάνος, φονευθεὶς ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων τῶν Φιλιππίνων νήσων, δὲν ἠδυνήθη νὰ διαβῇ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο.

— Ὁ Ῥαφαῆλος ἀποθνήσκει κατὰ τὸ τριακοσὸν ἕβδομον ἔτος αὐτοῦ, εὑρισκόμενος περὶ τὸ τέλος τῆς εἰκόνος τῆς Μεταμορφώσεως. Ὁμιλῶν ἐπὶ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Βασσάριος εἶπε περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ· « Ἰδοὺ ἡ μεγίστη προσπάθεια τῆς τέχνης μὴ δυναμένης νὰ προβῇ περαιτέρω, καὶ τὸ τέρμα τῆς ζωγραφικῆς, τὸ προοιμιάσαν τὸ τέρμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀθανάτου ζωγράφου. »

1524. — Γέννησις εἰς Δοκαὶ τοῦ Ἰωάννου Βολώνου, ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου ἐπλημμύρησεν ἡ Ἰταλία ἅπασα, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ἐπισημότερα εὑρίσκονται ἐν Βολωνίᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ.

1526. — Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις ἔκδοσίς τις τῶν διαλόγων τοῦ Ἐράσμου. Ἡ τεράστιος ἀνάλωσις 80 χιλιάδων ἀντιτύπων, ἐκδόσεως βιβλίου λατινιστὶ γεγραμμένου, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη ἐκαλλιεργεῖτο τότε περισσότερον ἢ σήμερον. Αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἐσπούδαζον τὰς ἀρχαίας γλώσσας. Ἡ Ἰταλὶς Ἀλεξάνδρα Σκάλα ἐστιχούργει λατινιστὶ στίχους τοὺς ὁποίους μετέφραζεν ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ἡ Ἰωάννα Γρεῦ ἀνεγίνωσκε τὸ ἀρχαῖον τοῦ Πλάτωνος κείμενον, καὶ ἄφησε συγγράμματα λατινιστὶ γεγραμμένα. Μαργαρίτα ἡ ἀδελφὴ Φραγκίσκου τοῦ Α'. Μαργαρίτα ἡ ἀδελφὴ Ἑρρίκου τοῦ Β'. Μαργαρίτα ἡ ἀδελφὴ Ἑρρίκου τοῦ Γ'., ἐγνώριζον τὴν Λατινικὴν ὡς λόγιοι κατ' ἐπάγγελμα. Τρεῖς ἀδελφαὶ ἀγγλίδες Seymour καλούμεναι, συνέθεσαν λατινιστὶ πλέον τῶν ἑκατὸν διστίχων πρὸς τιμὴν τῆς πρώτης τῶν τριῶν Μαργαριτῶν, κλπ.

1528. — Θάνατος τοῦ Ἀλβέρτου Δουρέρου, ἑνὸς τῶν διασημοτάτων ἱδρυτῶν τῆς τέχνης ἐν Γερμανίᾳ. Ἐκαλλιέργησε τὴν ζωγραφικήν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, αἵτινες τέως ἐθεωροῦντο ὡς τρεῖς κλάδοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τέχνης. Ἐκτὸς τούτων ἐτελειοποίησε τὴν ξυλογραφίαν καὶ τὴν διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος χαλκογραφίαν.

— Ὁ Φέρλελ καταμετρᾷ τόξον τι τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀλλ' ἠμέλησε τὴν ἀστρονομίαν ἕνεκα τῆς ἰατρικῆς, ἡ ἱστορία τῆς ὁποίας κοσμεῖται ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ ὀνόματος.

1530. — Φραγκίσκος Α'. ἱδρύει τὸ βασιλικὸν γυμνάσιον, τὸ μετὰ ταῦτα γυμνάσιον τῆς Γαλλίας ἐπικληθέν. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐπεθύμει νὰ παραδώσῃ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἔρασμον, ἀλλὰ μάτην ἐπροσπάθησε νὰ ἑλκύσῃ εἰς Παρισίους τὸν σοφὸν τοῦτον Ὁλλανδόν, ὅστις ἀνταπεκρίνετο δι' ἐπιστολῶν μεθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης.

1531. — Ὁ Ῥοβέρτος Στέφανος δημοσιεύει τὸν *Θησαυρὸν τῆς Λατινικῆς γλώσσης*, ἀφθονίαν γνώσεων μὴ δυναμένην νὰ συγκριθῇ εἰμὴ μετὰ τοῦ *Θησαυροῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*, τοῦ ἐν ἔτει 1572 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου δημοσιευθέντος. Ἡ ἄπειρος ὠφέλεια τῶν δύο τούτων λεξικῶν διεσαλπίσθη ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ὑπὸ τῶν σοφῶν ἁπάντων τῶν ἐθνῶν, οἱ δὲ λεξικογράφοι ἀεννάως ἐρανίζονται ἐξ αὐτῶν.

Ὁ πολυάριθμος καὶ σοφὸς τῶν Στεφάνων οἶκος, ὅστις ἐπὶ δύω αἰῶνας ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τὰ πιεστήρια, εἶναι εἷς τῶν λαμπροτέρων θριάμβων τοῦ γαλλικοῦ τύπου.

Ὁ Φραγκίσκος Α'. καλεῖ τὸν Πριματίσιν εἰς Γαλλίαν ἵνα ἐμπιστευθῇ αὐτῷ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ φρουρίου τοῦ Φοντενεβλώ, καὶ τὴν τῶν ὡραίων τεχνῶν.

Ὁ Πριματίσης ἔφερεν ἐξ Ἰταλίας μέγαν ἀριθμὸν ἀγαλματων, ἀρχαίων προτομῶν, καὶ ἀντιτύπων ἐξ ὀρειχάλκου ἅτινα καὶ σήμερον ἔτι ἀποτελοῦσι ἓν τῶν καλλίστων ὡραϊσμάτων τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου.

Ὁ Πιζάρης καὶ ὁ Ἀλμέγρος κατακτῶσι τὸ Περοῦ περὶ οὗ ὑπῆρχον ἀμυδραί τινες πληροφορίαι πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

— Ἐμφάνισις τοῦ κομήτου τοῦ Ἀλλεῦ.

1533· — Θάνατος τοῦ ζωγράφου Λουκᾶ Λεύδου, ὅστις θεωρεῖται ὡς ἀρχηγὸς τῆς ὁλλανδικῆς σχολῆς.

1535. — Ἰάκωβος Καρτιέρος ἀναπλέει τὸν ποταμὸν ἅγ. Λαυρέντιον μακρὰν πολὺ τῶν ἐκβολῶν του, καὶ διδει εἰς τὸς παρὰ τὸν ποταμὸν χώρας τὸ ὄνομα τῆς Νέας Γαλλίας, συστήσας ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἐν Ἀμερικῇ Γαλλικὴν ἀποικίαν.

1540. — Θάνατος τοῦ Γουλιέλμου Βουδὲ, τοῦ ἐπονομασθέντος ὑπὸ μὲν τοῦ Ἐράσμου *τέρατος* τῆς Γαλλίας, ὑπὸ δὲ τοῦ Σκαλιγήρου *πρώτου ἑλληνιστοῦ* τῆς Εὐρώπης. Ὁ Πέτρος Δανὲς καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ τοῦ Βελλαΐ, ἦσαν μετ' αὐτοῦ, οἱ πρῶτοι φιλολογικοὶ σύμβουλοι Φραγκίσκου τοῦ Α'.

— Γέννησις τοῦ Φραγκίσκου Βιέτου, ὅστις ἔκαμε τεραστείας προόδους εἰς τοὺς διαφόρους τῶν μαθηματικῶν κλάδους, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἄλγεβραν, τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἀνέπτυξεν, ὥστε δύναταί τις δικαίως νὰ θεωρήσῃ αὐτὸν ὡς δημιουργὸν τοῦ νέου τούτου μαθήματος. Κατὰ τὸν Φουρρέρον αὐτὸς ἐφεῦρε καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ἀλγέβρας ἐπὶ τῆς Γεωμετρίας.

1541. — Τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος δεικνύει τὴν εἰκόνα τῆς τελευταίας κρίσεως.

— Θάνατος τοῦ Παρακέλσου, διαβοήτου Σουηδοῦ ἀλχημιστοῦ ὅστις πρῶτος εἰσῆξε τὴν χημείαν εἰς τὴν ἰατρικήν. Κατὰ Κ. Θενάρδον, ἀνεκάλυψε τὸν ψευδάργυρον (zinc) μέταλλον μεγίστην ἀποκτῆσαν ἐπισημότητα κατὰ τὴν νέαν διδασκαλίαν.

1542. — Πρῶται τῶν Πορτογάλλων μετὰ τῶν Ἰαπώνων σχέσεις.

1543. — Ὁ Κοπέρνικος ἀποθνήσκει ἅμα ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ πρῶτον ἀντίτυπον τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, εἰς ὃ ἐδημοσίευσε τὸ περὶ τῆς ἀκινησίας τοῦ Ἡλίου σύστημα καὶ τῆς διττῆς κινήσεως τῆς γῆς. Ὁ Γαλιλαῖος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑπομένου αἰῶνος συνεπλήρωσε τὸ σύστημα τοῦτο ἀνακαλύψας καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν κίνησιν τοῦ Ἡλίου.

1544. — Ὁ ποιητὴς Κλήμης Μαρότος ἀποθνήσκει εἰς Τουρῖνον.

1553. — Ἀναζητῶν πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν δίοδόν τινα πρὸς τὰς Ἰνδίας, ὁ ἄγγλος Σανσελὼρ ὠθήθη ὑπὸ τῶν ἀνέμων εἰς τὴν λευκὴν θάλασσαν, εἰς ἣν οὐδεὶς τῶν περιηγητῶν εἶχεν ἔτι εἰσχωρήσει καὶ ἐπλησίασε παρὰ τὸν Ἀρχάγγελον, ὅστις ἁπλοῦν τότε φρούριον τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας κατήντησε τὸ κέντρον τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπορίας τῆς Ῥωσσίας διατηρήσας τὸ

πλεονέκτημα τοῦτο μέχρι τῆς κτίσεως τῆς Πετρουπόλεως.

— Καταδίκη τοῦ Μιχαήλου Σερβέτου, τοῦ ἀνακαλύψαντος τὴν εἰς τοὺς πνεύμονας κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, φαινόμενον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη παρατηρηθῇ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων φυσικῶν. Ἀλλ' ὁ ἔνδοξος Γουλιέλμος Ἅρβειος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος κατανοήσας ἀπέδειξεν ἐναργέστατα τὴν ἀλήθειαν.

1555. — Λουδοβίκος Καρράχιος ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον ὡς διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωγραφικὴν ἐξ ἀναποφεύκτου ὀλέθρου. Ἐθεμελίωσε δὲ τὴν σχολὴν ἐξ ἧς ἐξῆλθον ὁ Αὐγουστῖνος καὶ Ἀννίβας Καρράχιος, ὁ Δομινικανὸς κλπ.

1562. — Γέννησις τοῦ Λόπε δὲ Βέγα ποιητοῦ ἱσπανοῦ, θαυμασίας μεγαλοφυΐας. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Σισμονδὰν ἔγραψε 2,200 θεατρικὰ δράματα, ὧν αἱ ὑποθέσεις πᾶσαι εἶναι σχεδὸν ἐθνικαί. Ὑπελόγισαν δὲ ὅτι ἔγραψε 21 μιλλιόνια 500 χιλιάδας στίχους. Αἱ συνθέσεις αὗται, ἂν καὶ σχέδια ἁπλᾶ, ὑποδεικνύουσιν ὅμως τὴν γονιμότητα τοῦ πνεύματός του. Ἡ ἀτελεύτητος καὶ ἀσείρευτος ἰδεῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων αὐτῆ πηγὴ ἐξηντλήθη ὑφ' ὅλων τῶν φιλολογιῶν τῆς Εὐρώπης. Ὁ ποιητὴς οὗτος ἀποθανὼν κατὰ τὸ 1635 ἀνήκει ἐνμέρει εἰς τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα.

1575. — Ὁ Τάσσος τελειόνει τὴν ἀπελευθερωμένην Ἱερουσαλήμ. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ συμβαντα εἴκοσι ἔτη βραδύτερον, μετέφερον ἐν θριάμβῳ τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἡ νέα Ῥώμη ἐτίμησε τοὺς μεγάλους αὐτῆς συγγραφεῖς, ὡς ἡ ἀρχαία τοὺς νικητὰς στρατηγούς της. Ὁ Πετράρχης, ὁ Βέμβων, ὁ Βέρνης, ὁ Ἀρίοστος κλπ. ἐστέφθησαν, ὡς καὶ τὸ πτῶμα τοῦ Τάσσου ἀπὸ τὰς δάφνας τοῦ Καπιτωλίου.

1576.— Ὁ Βοδῖνος, τὸν ὁποῖον δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ ὡς πατέρα τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης ἐν Γαλλίᾳ δημοσιεύει τὴν περὶ *Δημοκρατίας* πραγματείαν αὐτοῦ, ἐν ᾗ, ἀπορρίπτων τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ τὸν Μακκιαβέλην ἀτομικοῦ συμφέροντος, λαμβάνει σημεῖον ἀφετηρίας τὸ γενικὸν συμφέρον. Συνέγραψε δὲ γαλλιστὶ τὴν βίβλον αὐτοῦ, ἵνα ἐννοεῖται, ἔλεγε, καλήτερον ὑφ' ὅλων τῶν ὁμογενῶν του Γάλλων. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα μετέφρασεν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν χάριν τῶν ἀλλογενῶν.

Βίβλος τοσαύτης ἀξίας γεγραμμένη εἰς γλῶσσαν τετριμμένην, οἵα τότε ἡ γαλλική, εἶναι μία τῶν σημαντικωτέρων ἀποδείξεων τῆς παρακμῆς τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ὡς γλώσσης παγκοσμίου τῶν ἐπιστημῶν.

1580. — Ὁ Μονταίγνης (Montaigne) δημοσιεύει τὰ δύω πρῶτα βιβλία τῶν *Δοκιμίων* του, ἅτινα εἶναι ἓν τῶν ἀγλαοτέρων προϊόντων τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

— Θάνατος τοῦ Παλλαδίου (Palladio) ἀρχιτέκτονος, περὶ οὗ συγγραφεύς τις (ὁ Quincy) λέγει, « ὅτι ἐμιμεῖτο τοὺς ἀρχαίους ἐργαζόμενος ὄχι ὡς ἂν ἔζη κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκείνων, ἀλλ' ὑποθέτων τὸν τρόπον δι' οὗ ἐκεῖνοι ἤθελον ἐργάζεσθαι ἐὰν ἔζων εἰς τὸν αἰῶνα αὐτοῦ. Τὰ ἔργα τοῦ Παλλαδίου ἐχρησίμευσαν γενικῶς καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ὡς τύπος· διὸ καὶ κατέστη δότ' εἰπεῖν, ὁ ἀρχηγὸς τῶν νεωτέρων σχολῶν. »

1582. — Γρηγόριος ὁ ΙΓ'. ἵνα φέρῃ συμφωνίαν μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τοῦ δρόμου τοῦ Ἡλίου ἀποκόπτει δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς 4 μέχρι τῆς 15 Ὀκτωβρίου. Τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον παρεδέχθη γενικῶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς καθολικαῖς χώραις, ἐκτὸς τῶν Διαμαρτυρουμένων, εἰς τὰς ὁποίας εἰσήχθη πολὺ βραδύτερον. Ἡ Ἀγγλία ἀπεφάσισε νὰ παραδεχθῇ αὐτὸ κατὰ τὸ 1752. Ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διατηρεῖ ἔτι, ὡς γνωστόν, τὸ Ἰουλιανὸν ἔτος, τὸ ὁποῖον βραδύνει δώδεκα ἡμέρας ὡς πρὸς τὸ ἐπιδιορθωθέν.

1589. — Τὸ ἔτος τοῦτο ἀναφέρεται συνεχῶς ὡς ἔτος τῶν πρώτων δοκιμίων τῆς ὀπτικῆς ἅτινα ἐπέφερον τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τηλεσκοπίου· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχει μεγίστη περὶ τούτου ἀμφιβολία δὲν δυναμεθα νὰ ὁρίσωμεν τι θετικῶς.

1590. — Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μετεκομίσθησαν κατὰ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ τὰ γεώμηλα ὑπό τινος Ἄγγλου θαλασσοπόρου. Κατ' ἄλλους ὅμως μετεκομίσθησαν τὸ 1563 εἴτε 1623. Ἀλλ' ὁ Κ. Βιρεῦ κατεχώρισεν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς φαρμακολογίας (Ἀπριλ. 1818) ὅτι ἡ τιμὴ τῆς πρώτης μετακομίσεως ἀνήκει εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς, οἵτινες, ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, διέδωσαν τὸ πολύτιμον τοῦτο προϊὸν τῆς Ἀμερικανικῆς γῆς εἰς τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην ἰδιοκτησίας αὐτῶν.

— Θάνατος τοῦ Ἀμβροσίου Παρὲ (Ambroise Paré) ἑνὸς τῶν πατέρων τῆς Γαλλικῆς χειρουργίας.

— Θάνατος τοῦ Γερμανοῦ Pilon. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέθανον ὅ,τε Βερνάρδος Παλίσσης, καὶ ὁ διαβόητος Ἰωάννης Κουσῖνος ἀρχιτέκτων, ἀγαλματοποιός, ἐλεφαντουργός, ζωγράφος ἐπὶ τῆς ὕελου, καὶ διὰ τοῦ ἐλαίου.

1591. — Πρώτη περιήγησις τῶν Ἄγγλων κατὰ τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας.

Πρώτη κωμῳδὴ τοῦ τείου εἰς Εὐρώπην ὑπὸ τῆς Ὁλλανδικῆς ἑταιρίας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν.

1593. — Θάνατος τοῦ Ἀμυότου, ἑνὸς τῶν λαμπροτέρων λογογράφων τῆς κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα πλουσίας ὀπωσοῦν καὶ ἀφελοῦς Γαλλικῆς γλώσσης καὶ μετάφρασις τοῦ Πλουτάρχου.

— Δημοσίευσις τῆς σατύρας *Μενιππεία*, ἀριστουργήματος τοῦ διαλεκτικοῦ καὶ σκωπτικοῦ ὕφους. Κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς τῆς Γαλλίας πολέμους εμάχοντο ἐπίσης καὶ διὰ τῶν σατυρῶν. Οἱ συγγραφεῖς τῆς βίβλου ταύτης εἶχον ἀξίαν στρατοῦ παρὰ τῷ Ἑρρίκῳ ΙΕ'. περαιώσαντες ὅ,τι ἡ γενναιότης αὐτοῦ καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς θρησκείας εἶχον ἀρχίσει.

1595. — Ὁ Σακεσπῆρος παριστάνει τὴν τραγῳδίαν τοῦ Ἀμλέτου (Hamlet). Ἡ νέα δραματικὴ τέχνη δὲν ἔφθασεν ἔτι τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς τραγῳδίας ταύτης.

1596. — Ἐποχὴ ὠδῆς τινος τοῦ Μαλέρβου εἰς δόξαν Ἑρρίκου τοῦ ΙΕ'.

Ἡ Ἀμερική, ἡ πρὸς τὰς Ἰνδίας θαλάσσιος ὁδός, ἡ διὰ ἐλαίου ζωγραφική, ἡ τυπογραφία, τὰ μεγάλα ταῦτα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος κληροδοτήματα δὲν ἔμειναν ἄγονα κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, καθ' ὃν μεγάλαι ἔγιναν ἐπίσης ἀνακαλύψεις. Διὰ τῶν πλοίων τῆς Εὐρώπης ἀκαταπαύστως ἐγίνοντο γνωστὰ τὰ ὅρια τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τοῦ κόσμου ἐμεγαλύνθη ἡ τέχνη τῆς θαλασσοπορίας, οἱ φυσικὰ ἐπιστῆμαι, ἡ ἐμπορία κα

ἡ γεωργία ἀνεπτύχθησαν. Τὸ πρὸ αἰώνων ἐγκαταλειφθὲν σύστημα τῶν ἀποικιῶν ἐβλήθη αὖθις ἐν ἐνεργείᾳ· βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον, ἐκ προβλήματος εἰς πρόβλημα, ὁ ἄνθρωπος ἠδυνήθη νὰ κατανοήσῃ ἐν μέρει τοὺς ὀργανικοὺς νόμους τοῦ ὁρατοῦ κόσμου· αἱ νομοθεσίαι ἐβελτιώθησαν· ἡ ποίησις καὶ αἱ ὡραῖαι τέχναι, κατευναζουσαι τὰ πάθη καὶ διορθοῦσαι τὰ ἤθη, ἀνύψουν τὰς ψυχάς· αἱ δὲ μεγάλαι, αἱ ὑψηλαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι τῶν ζώντων καὶ τεθνεώτων, πολλαπλασιασθεῖσαι διὰ τοῦ τύπου, κατήντησαν κοινὴ ἠθικὴ ἰδιοκτησία. Ἡ μεγάλη αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος ἐργασία ἐξηκολούθησε κατὰ τοὺς ἑπομένους αἰῶνας μηδέποτε πλέον ἀναχαιτισθεῖσα, χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν ἐφεύρεσιν θείαν μᾶλλον ἢ ἀνθρώπινον, ὡς ἔλεγεν ὁ Λουδοβίκος ΙΒ'. Παρατηροῦντες τὸ μέγεθος ἀποτελεσμάτων τοσοῦτον ταχέων, — διότι τρεῖς ἢ τέσσαρες αἰῶνες εἶναι μηδὲν πρὸς τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος, ἃς ἐλπίζωμεν, ἃς μάθωμεν νὰ ὑπομένωμεν κρίσεις ἐφημέρους, ἐμπόδια ἀναπόφευκτα, καὶ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐὰν ὁ Κολόμβος συνεμερίζετο τὴν ἀθυμίαν καὶ ἀνυπομονησίαν τῶν ναυτῶν του, ὁ *ῥεμβάζων* Κολόμβος οὐδέποτε ἤθελε προσπελάσει τὰς ὄχθας τοῦ Νέου Κόσμου.

Α. Ἰ.

ΜΥΘΟΣ ΚΑΤΑ ΛΑΦΟΝΤΑΙΝΟΝ.

Εἶπεν ὁ Ζεὺς, ἃς ἔλθωσι πρός με τὰ ἔμψυχα τῆς γῆς,
Κ' εἰς τὴν φωνὴν τῆς προσταγῆς
Εὐθὺς ὁμοῦ συνήχθησαν ὅλα τὰ ἐπὶ γῆς θνητὰ,
Ἀέρια καὶ ἔνυδρα, τετράποδα καὶ ἑρπετά.
Μεγάλη ἦτον ἡ βοὴ,
Ὁ θόρυβος, ἡ συρροή,
Ὁπότε τὸ θεσπέσιον ἀνοίγει στόμα τοῦ Διὸς
Καὶ ἔπεα πτερόεντα προφέρει ὁ κλεινὸς θεός.
Ὦ κάτοικοι, εἶπε, τῆς γῆς, σᾶς συνεκάλεσα ἐδῶ
Διότι θέλω νὰ ἰδῶ.
Ἂν ἔχῃ τις παράπονον νὰ ἐπιφέρῃ ἢ μομφὴν,
Εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὅταν ἐπλάττετο μορφήν.
Μὴ γλωσσοδέσῃ δὲ τινὰ ὁ φόβος ἢ ἡ ἐντροπὴ,
Ἀλλὰ μὲ θάρρος ἃς εἰπῇ
Τὶ ἄτοπον ἢ περιττὸν
Ἐνόησεν εἰς ἑαυτόν.
Διόρθωσιν εἰς τὸ κακὸν θέλω νὰ φέρω παρευθύς.
Ἐλθὲ σὺ πρῶτος πίθηκε, λάλει χωρὶς νὰ συσταλθῇς.
Εὑρίσκεις εἰς τὸ εἶδός σου μῶμον ἢ ἔλλειψιν τινά;
—Ἐγώ! νὰ εἴπω τίποτε εἶναι καὶ κρῖμ' ἀληθινά!
Τὶ ἔχω! ὅλα κάλλιστα, ὅλα μου εἶναι θαυμαστὰ
Καὶ ἄμεμπτα καὶ ἀρεστά.
Ἡ ἄρκτος ὅμως ἡ πτωχὴ, τὶ ὄν! τὶ ζῶον ἀηδὲς,
Καὶ κρύον καὶ χονδροειδές!
Αὐτὴν, ὦ Ζεῦ, παρακαλῶ, νὰ μεταπλάσῃς ἐπειδὴ
Ἀδύνατον κανεὶς χωρὶς ναυτίασιν νὰ τὴν ἰδῇ.
Ἦλθεν ἡ ἄρκτος· ἀλλ' ἀντὶ νὰ βεβαιώσῃ τὰ αὐτὰ
Ἐπαίνεσε τὰ κάλλη της ἐξ ἐναντίας ἀρκετά.
Ἐμένα λέγουν ἄσχημην; τὸ λέγει ὅστις μὲ φθονεῖ
Ἡ τοῦ καλοῦ τὴν αἴσθησιν ἔχει διόλου ἀσθενῆ·
Ἐγὼ χονδροειδής! ἐγώ! ἐγὼ ἡ ἀπαράμιλλος!
Τὸ ἥμισυ τοῦ κάλλους μου ἃς εἶχε καὶ ἡ κάμηλος!
Πλὴν ὅλα της εἶναι σίκτρά! τὶ ἔκτρωμα! τὶ σιχαμός!
Τὶ σῶμα ἀσχημόπλαστον! τὶ δωδεκάπηχυς λαιμός!
Ἦλθε κ' ἡ κάμηλος κ' ἀφοῦ ἐξηρομάσσησε πολὺ
Ἔκρινε τὸν ἐλέφαντα ἄκομψον καὶ ἡμιτελῆ,
Τὰ ὦτά του πολλὰ μακρὰ,
Τὰ ὄμματα πολλὰ μικρά.
Καὶ ὁ ἐλέφας δὲ αὐτὸς ἂν καὶ μὴ στερημένος νοῦ,
Ἐμέμφη ὡς πολύσαρκον τὸ κῆτος τοῦ Ὠκεανοῦ.
Ὁ κέραξ ὡς τραχύφωνον ἐγέλασε τὸν γερανὸν,
Καὶ εἶπε χονδροκέφαλον ὁ γάδαρος τὸν πετεινόν.
Δὲν ἔμεινε σχεδὸν κανεὶς χωρὶς τὸν ἄλλον νὰ μεμφθῇ
Καὶ ὅμοια ν' ἀνταμειφθῇ.
Ἀλλ' ὅμως τῶν ὁμοίων του ὁ πρώτιστος κατήγορος
Καὶ ἑαυτοῦ συνήγορος
Ἦτον ὁ ἄνθρωπος· καὶ τὶ ἐκ τούτου ἕπεται λοιπόν;
Ὅτι δὲν εἶχεν ἄδικον ὁ Αἴσωπος ποτὲ εἰπὼν
Περὶ ἡμῶν, ὅτι καθεὶς δισάκκιον διπλοῦν φορεῖ·
Καὶ ὅ,τι μὲν ἐλάττωμα εἰς τοὺς λοιποὺς παρατηρεῖ
Ἐμπρὸς τὸ θέτει, πάντοτε ἐκεῖνο βλέπει ἀτενῶς,
Καὶ ῥίπτει εἰς τὰ ὄπισθεν τὰ ἴδιά του ἀφανῶς·
Οἱ πάντες εἴμεθα κοινῶς
Πρὸς τὰ τῶν ἄλλων σφάλματα λυγγὸς τηλεσκοπώτεροι,
Πρὸς δὲ τὰ ἴδια ἡμῶν ἀσπάλακος τυφλότεροι.
Ἀλλὰ τοιοῦτος πάντοτε ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος
Ἦτον καὶ εἶναι κ' ὁ αὐτὸς θὰ ἦναι αἰωνίως.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Τὸ εἰς τὸ παράρτημα δημοσιευόμενον μυθιστόρημα οἱ Τρεῖς Σωματοφύλακες προσεγγίζει εἰς τὸ τέλος του.

Μετὰ τοῦτο ἄρχεται ἡ δημοσίευσις τοῦ μυθιστορήματος ὁ Δημοδιδάσκαλος ὑπὸ Φριδερίκου Σουλιὲ, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Ἰ. Δελιγιάννη.

Τὸν Δημοδιδάσκαλον θέλει παρακολουθήσει ἡ δημοσίευσις τοῦ τελευταίου καὶ ὡραιοτάτου μυθιστορήματος τοῦ Ἀλ. Δουμὰ, τοῦ ἐπιγραφομένου τὸ ΠΕΡΙΔΕΡΑΙΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ.

Τέλος ἡ Εὐτέρπη θέλει ἐπαναλάβει τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ μυθιστορήματος, ὁ Ὑποκόμης τῆς Βραζελώνης, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις διακοπεῖσα κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φευρουαρίου, ἐτελείωσεν ἐσχάτως εἰς Παρίσια.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς
ΕΥΤΕΡΠΗΣ